

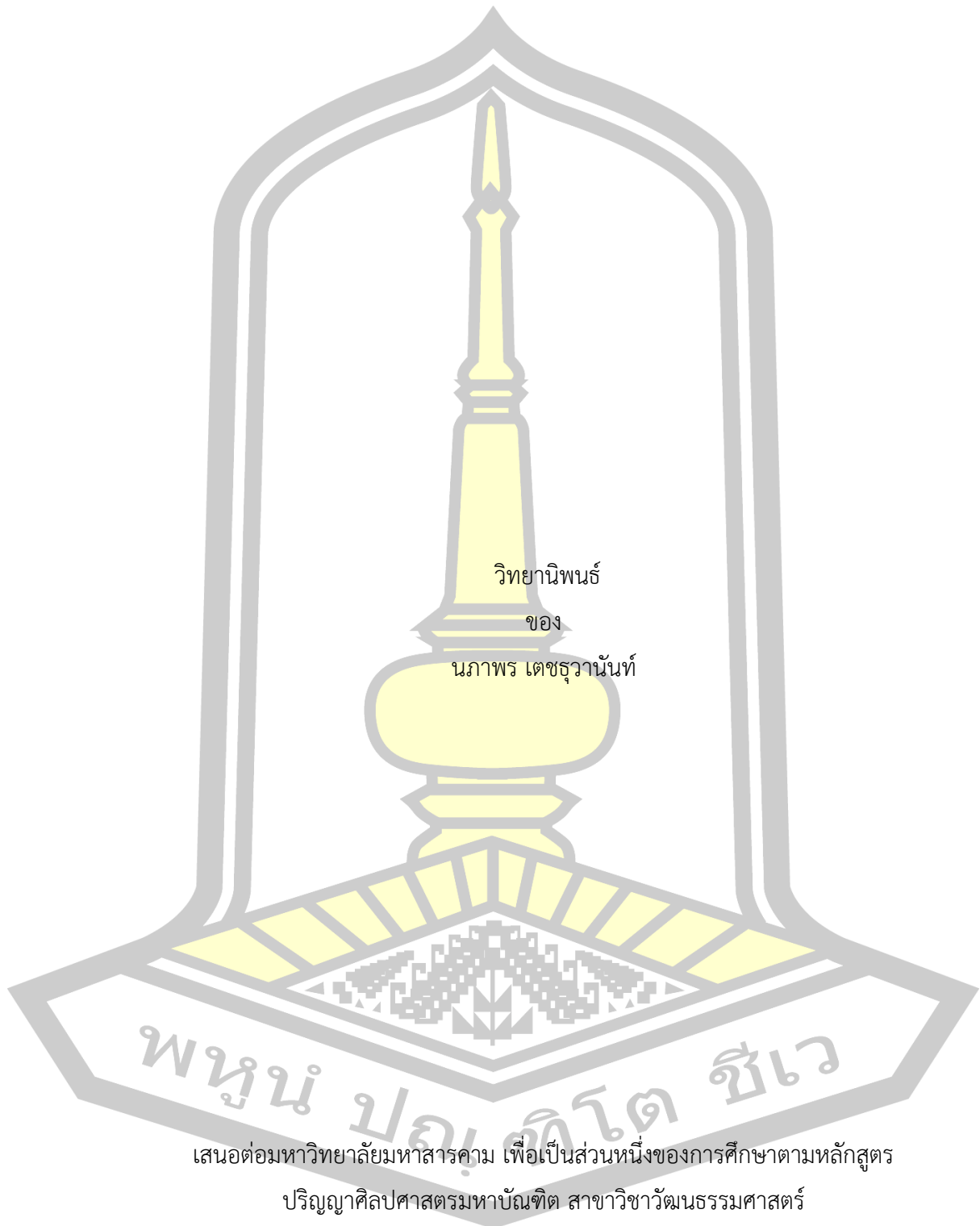
การเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาเทวรีเคียวในบริบทสังคมอีสาน

วิทยานิพนธ์
ของ
นภาพร เตชธรวานันท์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์
ตุลาคม 2561

สงวนลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมอีสาน

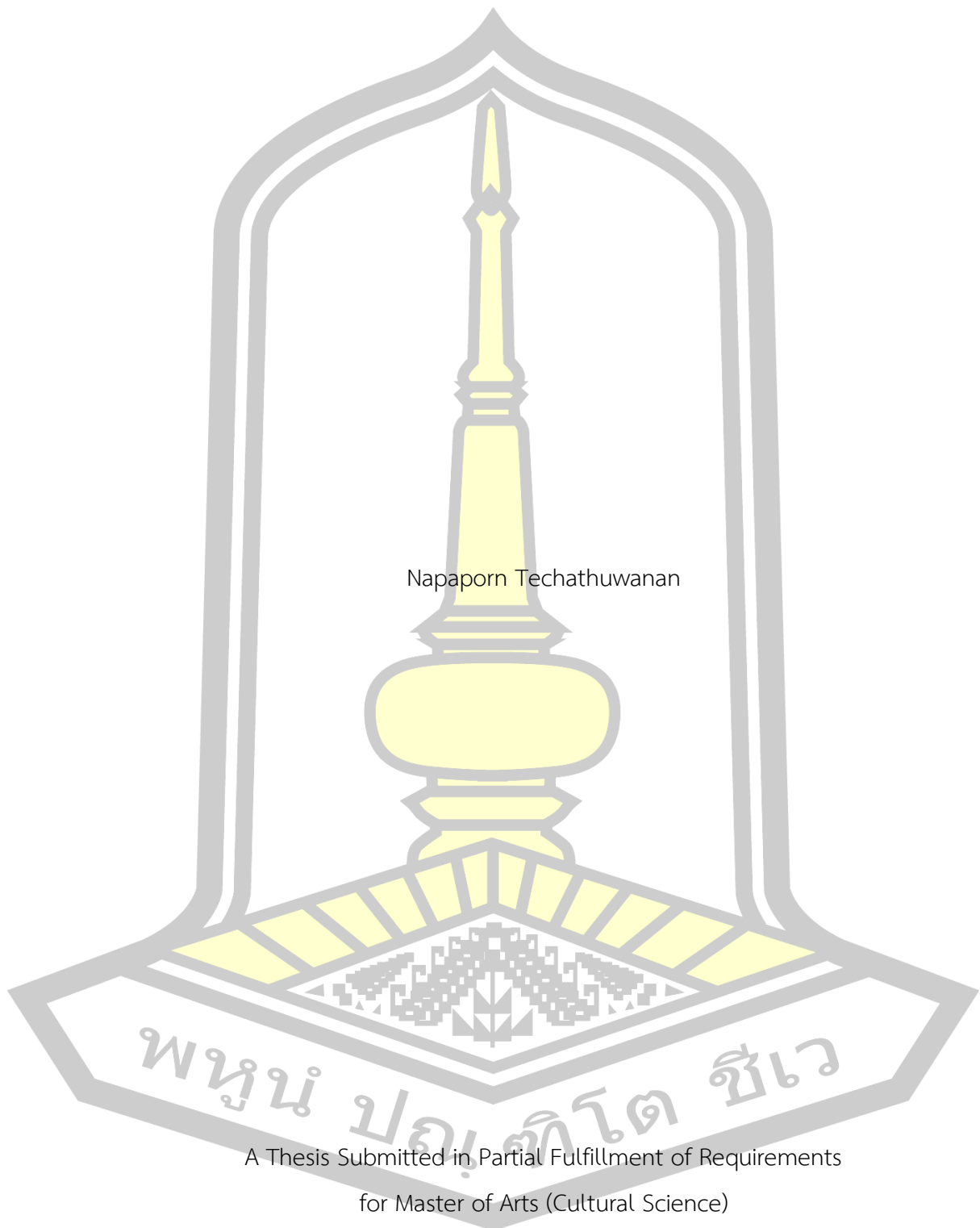

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์

ตุลาคม 2561

สงวนลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

The process of the Tenrikyo in the context Isan.

Napaporn Techathuwanan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Arts (Cultural Science)

October 2018

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางนภาพร เตชธวานันท์
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร. ไชยสิทธิ์ แวงสร้อย)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อ. ดร. สมคิด สุขเอิบ)

กรรมการ

(ผศ. ดร. ชีระพงษ์ มีไธสง)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(ดร. พระครู ปริยัติสารการ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

(ผศ. ดร. ปฐมพงศ์ ญ จำปาศักดิ์)

คณบดีคณะวัฒนธรรมศาสตร์

(ผศ. ดร. กริสน์ ชัยมุข)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วัน.....เดือน.....ปี.....

ชื่อเรื่อง	การเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมอีสาน		
ผู้วิจัย	นภาพร เตชธวานันท์		
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. สมคิด สุขเอิบ		
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชา	วัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมอีสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของศาสนาเทนรีเคียว 2. เพื่อศึกษาการเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมอีสาน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้พื้นที่วิจัยจังหวัดมหาสารคามเป็นสถานที่เก็บข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับศาสนาเทนรีเคียวมีองค์ประกอบด้านศาสนาครบทั้ง 5 ด้าน อันได้แก่ 1) ด้านศาสดา คือ พระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะชะมะมะ 2) ด้านคัมภีร์ ศาสนาเทนรีเคียวมี 3 คัมภีร์ ดังนี้ (1) โอะฟูตะชะคี (ปลายฟูกัน) คือ พระนิพนธ์ของพระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะชะมะมะ ระหว่างปี พ.ศ. 2412 - 2425 มี 17 ภาค รวมเป็น 1,711 บท เป็นคัมภีร์หลักที่สำคัญที่สุดของศาสนาเทนรีเคียว (2) มิคะงุระ - อูตะ คือบทเพลงที่พระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะชะมะมะนิพนธ์ไว้สำหรับการปฏิบัติ จิโตะมะมะ (3) โอะชะชะชิชู คำชี้ขาดหรือคำชี้แนะสั่งสอนของพระผู้เป็นเจ้า 3) ด้านสาวก ผู้สืบต่อศาสนา ศาสนาเทนรีเคียวเรียกว่า “ชิมบะชิระ” ตั้งแต่เริ่มตั้งศาสนาด้วยกัน 4 ท่าน องค์ปัจจุบันนี้คือองค์ที่สี่ มีชื่อว่า ท่านเซ็งจิ นะคะยะมะมะ 4) ศาสนสถาน คือ โบสถ์ศูนย์กลางของศาสนาเทนรีเคียว ตั้งอยู่ที่เมืองเทนรี จังหวัดนารา ประเทศญี่ปุ่น 5) สัญลักษณ์ คือเครื่องแสดงออกของศาสนาด้านพิธีกรรมและปูชนียวัตถุ สำหรับศาสนาเทนรีเคียวแล้ว จิโตะมะมะเป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นวิถีทางช่วยเหลือมนุษย์ให้หลุดพ้นและด้านกระบวนการเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย มีดังนี้ 1) กระบวนการเผยแพร่หลักคำสอนโดยการบรรยายธรรม เป็นการบรรยายขึ้นพื้นฐานซึ่งต้องเข้ารับฟังที่โบสถ์ประเทศญี่ปุ่น 2) กระบวนการเผยแพร่หลักคำสอนโดยการบำเพ็ญประโยชน์ ศาสนาเทนรีเคียวออกบำเพ็ญประโยชน์ไปยังโรงเรียนหรือหมู่บ้านที่ห่างไกลความเจริญ โดยการนำหลักธรรมคำสอนสอดแทรกในกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ 3) กระบวนการเผยแพร่หลักคำสอนโดยการรักษาผู้ป่วยด้วยการรำมือ (ชะชูเคะ) คือการรำมือรักษาผู้ป่วย ซึ่งพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าโอะยะชะมะมะที่มุ่งไปช่วยเหลือมวลมนุษย์ที่จะช่วยมนุษย์ทุกคนทั่วโลกให้มีชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจโดยเร็วที่สุด และ 4) กระบวนการเผยแพร่หลักคำสอนโดยการทำจิโตะมะมะทุกต้นเดือน

ซึ่งการทำจีโตะมะ หมายถึง วัตรปฏิบัติของศาสนิกชนศาสนาเทนรีเคียว

ดังจะเห็นได้ว่ากระบวนการเผยแพร่คำสอนของศาสนาเทนรีเคียวส่วนใหญ่แล้วจะเป็นช่วยเหลือผู้คนในด้านต่างๆ ผ่านหลักธรรมคำสอนของพระผู้เป็นเจ้าซึ่งคำสอนของศาสนานี้คือ สอนให้ทำความดี ให้ช่วยเหลือคนอื่น การฟังคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวก็ไม่ได้บังคับให้เปลี่ยนหรือหันมานับถือศาสนาเทนรีเคียวแต่อย่างใด เพียงแต่เป็นการรับฟังเพื่อให้เกิดจิตใจที่เบิกบานไปตามคำสอน และในอนาคตเมื่อเห็นว่าคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวนั้นสามารถทำให้การดำรงชีวิตดีขึ้นสามารถหันมานับถือศาสนาเทนรีเคียวอย่างเต็มที่ได้

คำสำคัญ : การเผยแพร่, ศาสนาเทนรีเคียว, บริษัทสังคมอีสาน

TITLE The process of the Tenrikyo in the context Isan.
AUTHOR Napaporn Techathuwanan
ADVISORS Somkhit Suk-erb , Ph.D.
DEGREE Master of Arts **MAJOR** Cultural Science
UNIVERSITY Mahasarakham **YEAR** 2018
 University

ABSTRACT

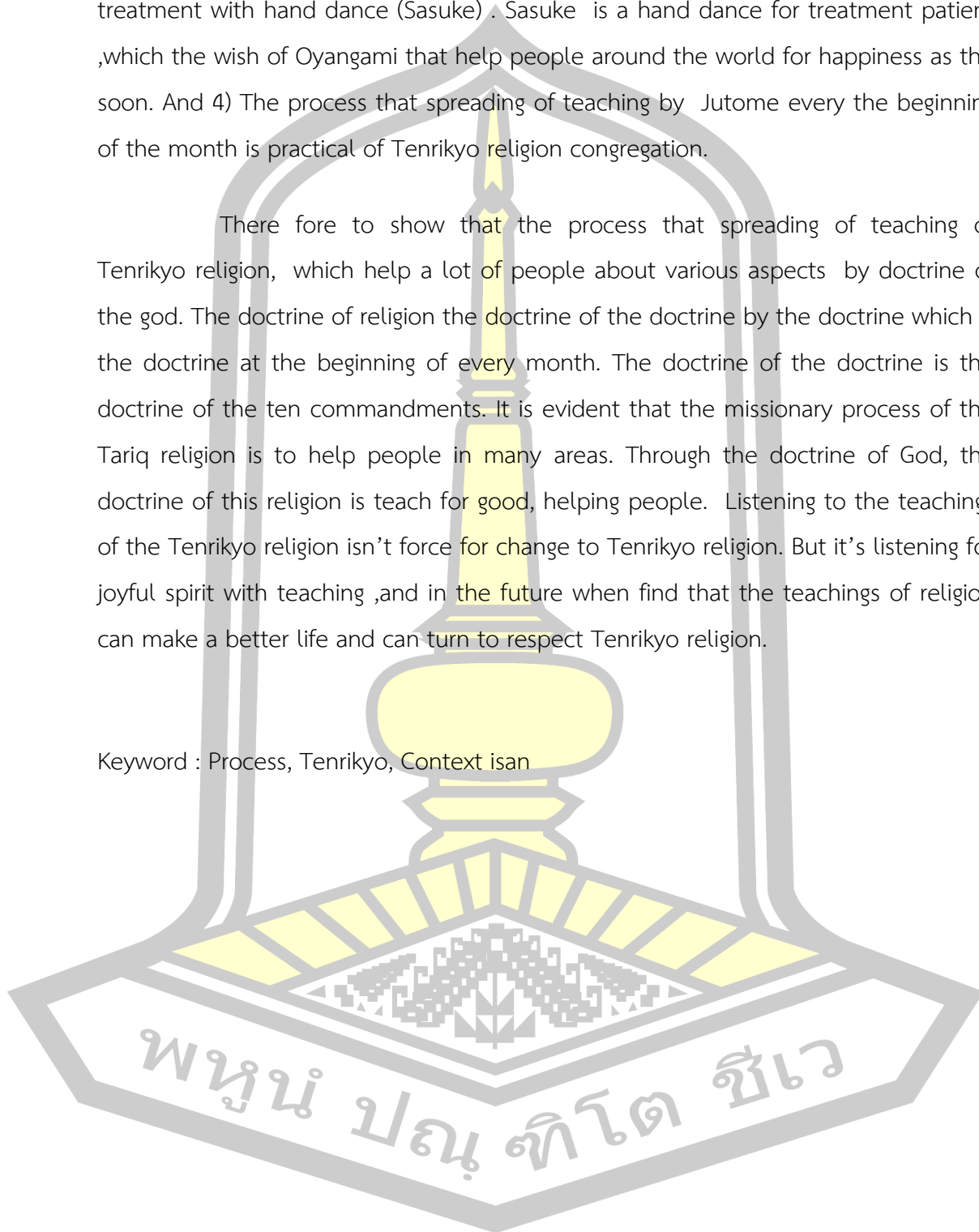
Research on the process of The process of the Tenrikyo in the context of Isan. Aims to 1. To study the history of Tenrikyo religion. 2. To study the process of propagating the doctrine of the Tenrikyo religion in the context of Isan. Researchers use qualitative research methodology. Using the research area of Mahasarakham province as a place to store data.

The research found that Tenrikyo religious Knowledge There are five elements of religion : 1) The prophetr of the religion was a Oyachama prophet. 2) The scripture of Tenrikyo religion has three scriptures were 1) Ofudesaki (the end of paintbrush) was the writings by the king of Oyachama prophet in duringb 2412-2425. There are 17 parts and total 1,711 chapters. It's the main most important scriptures of Tenrikyo religion. 2) Mikangura-Uta is the song that Oyachama prophet which writings by the king for Jutome 3) Osasisu is a judgment or guiding of the god.3) The disciples is a successor which Tenrikyo religion was called that "Simbasira". There were 4 disciples which this disciples is 4th that is called name Sengji Nakayama 4) The monastery is a church that center of the Tenrikyo religion, Tenri city,Nara province, Japan. 5) The symbol is an expression of religion of worship and sacred object for Tenrikyo religion. Jutomeis is the worship that the most important ,because it is a way to save mankind and the process that spreading of the Tenrikyo religion in Thai cultural context were 1) The process that spreading of teaching by basic describing,which you should listen at the church in Japan. 2) The process that spreading of teaching by benefits to school or the far villedges. There is the doctrine

that interence in benefit activities. 3) The process that spreading of teaching by the treatment with hand dance (Sasuke) . Sasuke is a hand dance for treatment patient ,which the wish of Oyangami that help people around the world for happiness as the soon. And 4) The process that spreading of teaching by Jutome every the beginning of the month is practical of Tenrikyo religion congregation.

There fore to show that the process that spreading of teaching of Tenrikyo religion, which help a lot of people about various aspects by doctrine of the god. The doctrine of religion the doctrine of the doctrine by the doctrine which is the doctrine at the beginning of every month. The doctrine of the doctrine is the doctrine of the ten commandments. It is evident that the missionary process of the Tariq religion is to help people in many areas. Through the doctrine of God, the doctrine of this religion is teach for good, helping people. Listening to the teachings of the Tenrikyo religion isn't force for change to Tenrikyo religion. But it's listening for joyful spirit with teaching ,and in the future when find that the teachings of religion can make a better life and can turn to respect Tenrikyo religion.

Keyword : Process, Tenrikyo, Context isan

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการให้ความช่วยเหลือแนะนำของ ดร.สมคิด สุขเอิบ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาที่ให้คำแนะนำข้อคิดเห็นตรวจสอบ และแก้ไขร่างวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โฆสิต แพงสร้อย ที่กรุณาให้เกียรติเป็นประธาน โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีโรสง และพระครูปริยัติสารการ,ดร. เป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยคณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทุกท่านที่ให้ความสะดวกด้านอำนวยความสะดวก และประสานงาน ในการทำวิทยานิพนธ์ให้ผู้เขียนตลอดมาตลอดจนค้นคว้าหาข้อมูลในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ท้ายนี้ผู้เขียนขออน้อมรำลึกถึงอำนาจบารมีของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่อยู่ในสากลโลก อันเป็นที่พึ่งให้ผู้เขียนมีสติปัญญาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้เขียนขอให้เป็นกตเวทิตาแต่บิดา มารดา ครอบครัวของผู้เขียน ตลอดจนผู้เขียนหนังสือ และบทความต่าง ๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้เขียนจนสามารถให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

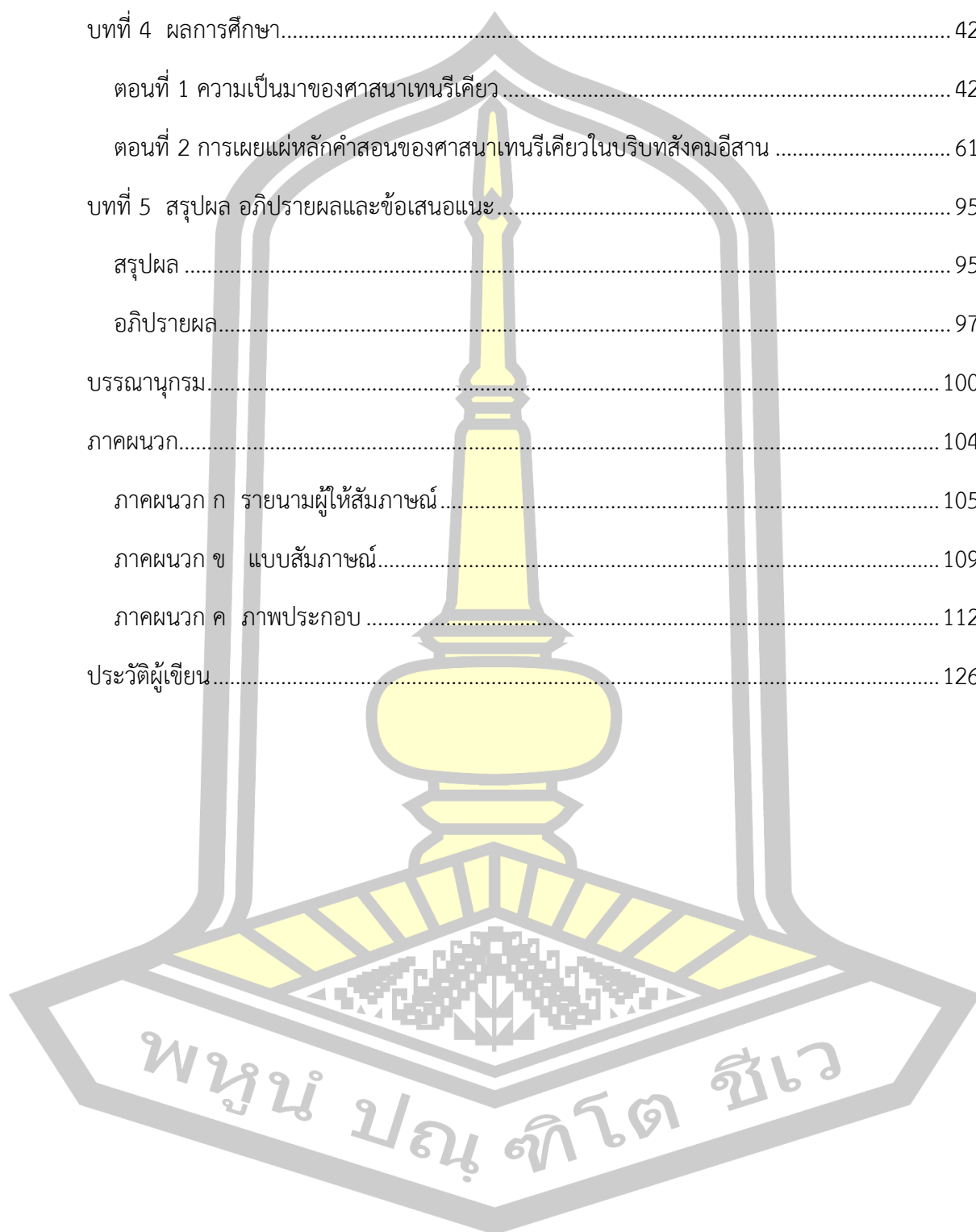
นภาพร เตชธวานันท์

พูน ปณ ทิโต ชีเว

สารบัญ

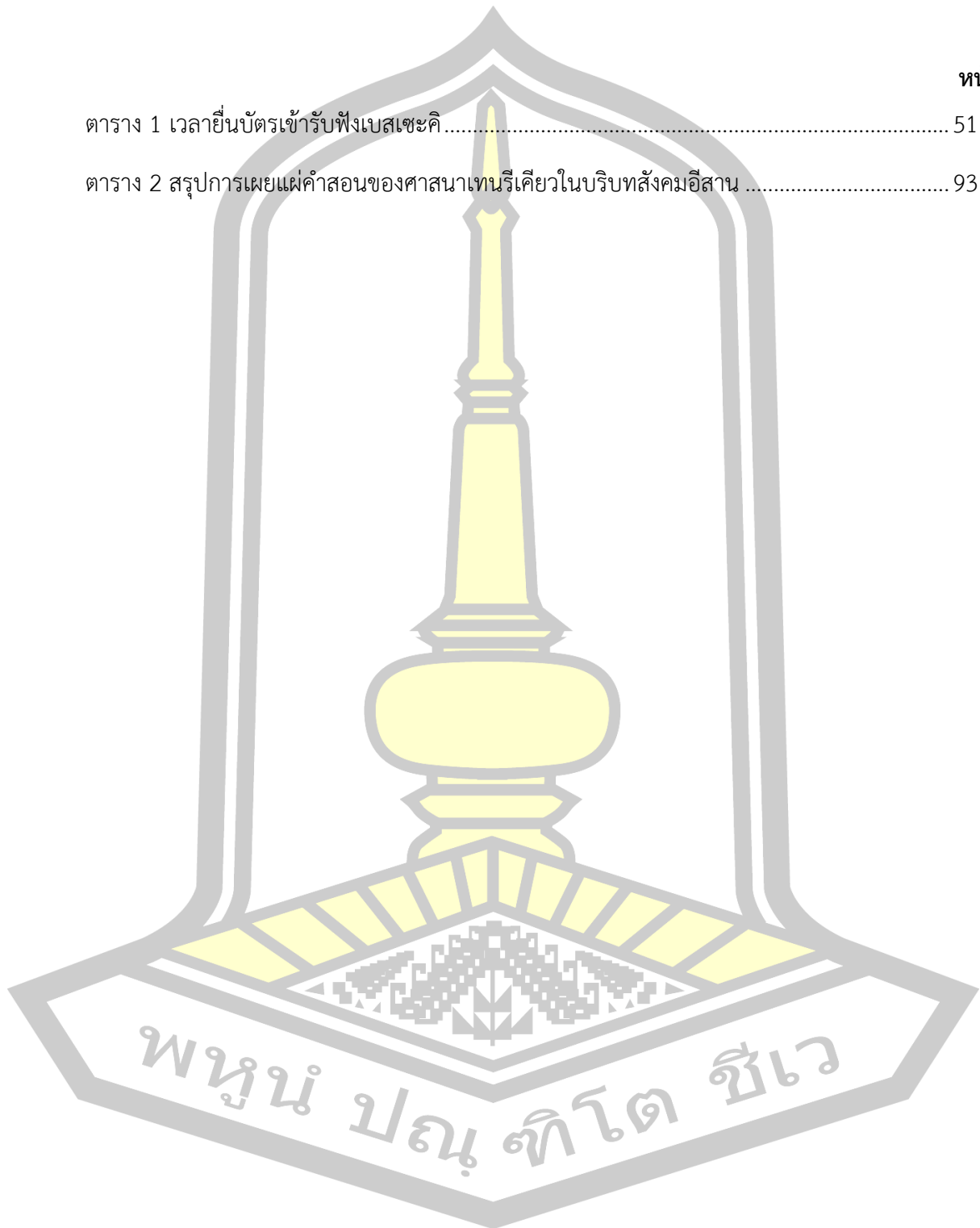
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฌ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพประกอบ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
คำถามการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
ความรู้เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมอีสานและศาสนา.....	6
ประวัติศาสตร์นาเทียนรีเคียว.....	16
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	22
บริบทพื้นที่วิจัย.....	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
บทที่ 3 ขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัย.....	38
ขอบเขตของการวิจัย.....	38

วิธีดำเนินการวิจัย	39
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	42
ตอนที่ 1 ความเป็นมาของศาสนาเทนรีเคียว	42
ตอนที่ 2 การเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมอีสาน	61
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	95
สรุปผล	95
อภิปรายผล.....	97
บรรณานุกรม.....	100
ภาคผนวก.....	104
ภาคผนวก ก รายงานผู้ให้สัมภาษณ์.....	105
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์.....	109
ภาคผนวก ค ภาพประกอบ	112
ประวัติผู้เขียน.....	126

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 เวลายื่นบัตรเข้ารับฟังเบสชะคี.....	51
ตาราง 2 สรุปการเผยแพร่คำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมอีสาน	93

สารบัญภาพประกอบ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิด.....	5
ภาพประกอบ 2 ศาสนิกชนฟังบรรยายคำสอนท่านซิมบะซิริระ	47
ภาพประกอบ 3 ท่านซิมบะซิริระองค์แรก ท่านซินโนะซุเคะ นะคะยะมะ	48
ภาพประกอบ 4 ท่านซิมบะซิริระองค์ที่สอง ท่านเซียวเซ็ง นะคะยะมะ	49
ภาพประกอบ 5 ท่านซิมบะซิริระองค์ที่สาม ท่านเซ็งอะ นะคะยะมะ	49
ภาพประกอบ 6 ท่านซิมบะซิริระองค์ปัจจุบัน ท่านเซ็งจิ นะคะยะมะ	50
ภาพประกอบ 7 เข้ารับฟังการบรรยายคำสอนของศาสนา	52
ภาพประกอบ 8 ขั้นตอนการรำมือในการถ่ายทอดชะซุเคะ	53
ภาพประกอบ 9 ผู้วิจัยและโบสถ์ศูนย์กลางของศาสนาเทนรีเคียว	54
ภาพประกอบ 10 ขนาดและรูปลักษณะของหลักคันโระโด	54
ภาพประกอบ 11 ตารางเวลาปฏิบัติจิตะเมะเข้า-เย็น ณ โบสถ์ศูนย์กลาง (จิบะ)	55
ภาพประกอบ 12 โงะคุ (ข้าวสารศักดิ์สิทธิ์).....	56
ภาพประกอบ 13 การปฏิบัติคะงุระ-จิโตะเมะในพิธีนมัสการประจำเดือน.....	59
ภาพประกอบ 14 พิธีนมัสการประจำเดือน.....	59
ภาพประกอบ 15 ศาสนิกชนชาวมหาสารคามที่รับฟังการบรรยายธรรมครั้งแรก (แต่งกายด้วยชุด สุภาพ).....	60
ภาพประกอบ 16 “บันโด” ศูนย์รวมศาสนาเทนรีเคียว ในจังหวัดมหาสารคาม.....	63
ภาพประกอบ 17 ศาลเจ้า ศูนย์รวมศาสนาเทนรีเคียวบันโดมหาสารคาม	63
ภาพประกอบ 18 มอบหนังสือและอุปกรณ์การเรียน.....	66
ภาพประกอบ 19 มอบหนังสือและอุปกรณ์การเรียน.....	67
ภาพประกอบ 20 การบำเพ็ญประโยชน์	67

ภาพประกอบ 21 มอบเครื่องนุ่งห่มให้แก่ผู้ยากไร้.....	68
ภาพประกอบ 22 การรักษาผู้ป่วยด้วยการรำมือ (ชะชูเคะ)	69
ภาพประกอบ 23 โยโบะคุทำชะชูเคะให้กับผู้ป่วยโดยใช้มือลูบบริเวณที่เจ็บปวด.....	69
ภาพประกอบ 24 โยโบะคุทำชะชูเคะให้กับผู้ป่วยโดยทำทั้งหมด 3 ครั้งเป็นอันเสร็จพิธี.....	70
ภาพประกอบ 25 โยโบะคุทำชะชูเคะให้กับผู้ป่วยที่เป็นเด็ก.....	70
ภาพประกอบ 26 การปฏิบัติจีโตะเมะ	72
ภาพประกอบ 27 การปฏิบัติจีโตะเมะ	72
ภาพประกอบ 28 การปฏิบัติจีโตะเมะในท่ายืน.....	73
ภาพประกอบ 29 เครื่องดนตรีขลุ่ย.....	73
ภาพประกอบ 30 เครื่องดนตรีฉาบ.....	74
ภาพประกอบ 31 เครื่องดนตรีไม้กรับคู่.....	74
ภาพประกอบ 32 เครื่องดนตรีกลอง.....	75
ภาพประกอบ 33 เครื่องดนตรีฆ้อง.....	75
ภาพประกอบ 34 เครื่องดนตรีคิวัโค.....	76
ภาพประกอบ 35 เครื่องดนตรีเซยะมิเซ็ง.....	76
ภาพประกอบ 36 โคะโต.....	77
ภาพประกอบ 37 กลองเล็ก.....	77
ภาพประกอบ 38 การเล่นดนตรีในเพื่อประกอบการทำจีโตะเมะ.....	78
ภาพประกอบ 39 การเล่นดนตรีในเพื่อประกอบการทำจีโตะเมะ.....	78
ภาพประกอบ 40 ผู้รับซาชูเคะแล้วจะได้รับเสื้อฮัปปิจากหัวหน้าโบสถ์.....	91
ภาพประกอบ 41 หลังเสร็จพิธีจีโตะเมะที่โบสถ์กุมม่ารับแจกอาหารที่ถวายพระผู้เป็นเจ้าของ.....	92

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การถือกำเนิดของศาสนา หรือพูดของในแง่ทางการ กล่าวคือ “ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า” ในระยะเริ่มแรกนั้น เกิดจากความไม่รู้ของมนุษย์ที่มีต่อปรากฏการณ์ธรรมชาติ กล่าวคือ มนุษย์ได้ประสบกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ และปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับชีวิต เช่น ความมืด ความสว่าง น้ำท่วม พายุ ฝนตก ไฟแลบ ไฟผ่า แผ่นดินไหว ไฟป่า น้ำท่วม กลางวัน กลางคืน การเกิด การตาย เป็นต้น อีกทั้งขอบเขตของความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและปรากฏการณ์ต่างๆ ที่มีจำกัด ทำให้มนุษย์ในสมัยดึกดำบรรพ์ไม่สามารถอธิบายสาเหตุที่แท้จริงอันอยู่เบื้องหลังของภัยธรรมชาติ เหล่านั้นได้ ดังนั้นมนุษย์จึงมองว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่น่าหวาดกลัว ทรงอำนาจ ลึกลับ และมหัศจรรย์ จะเห็นได้ว่า การที่มนุษย์ยอมรับสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือเทพเจ้า ก็เพราะมนุษย์ต้องการความอบอุ่นใจ หรือต้องการหาที่พึ่ง ซึ่งการมีที่พึ่งทำให้มนุษย์ไม่รู้สึกรำแวง โดดเดี่ยว หรือเมื่อต้องการพ้นภัยก็จะอ่อนวอนร้องขอจากเทพเจ้า หรือหากเทพเจ้าพึงพอใจกับพิธีบูชาแล้วก็ย่อมจะอำนวยสภาพแวดล้อม ที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ แต่ในทางตรงกันข้าม หากเทพเจ้าไม่พอใจก็อาจดลบันดาลให้เกิดภัยพิบัติให้แก่มนุษย์ได้เช่นกัน จากความเชื่อของกลุ่มคน ขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ จึงค่อยๆ วิวัฒนาการเรื่อยมา จนกระทั่งกลายเป็นลัทธิ และศาสนาต่างๆ มีผู้เสนอว่า ศรัทธา หรือความเชื่อนับเป็นจุดเริ่มต้นทางศาสนาทั้งปวง ซึ่งศรัทธาในทางศาสนานั้นมีอยู่สองประเภท ได้แก่ ศรัทธาอันเป็นญาณสัมปยุต คือ ความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา รู้เหตุ รู้ผล และศรัทธาอันเป็นญาณวิปยุต คือ ความเชื่ออันเกิดจากความไม่รู้เหตุไม่รู้ผล หากจะแยกให้เห็นมูลเหตุของศาสนาตามวิวัฒนาการทางความคิดของมนุษย์ ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน (ศิริพงษ์ ผการัตน์สกุล, 2550)

พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน เมื่อประมาณ พ.ศ. 236 สมัยเดียวกับประเทศศรีลังกา ด้วยการส่งพระสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศต่างๆ 9 สาย โดยการอุปถัมภ์ของพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์อินเดีย ในขณะที่ประเทศไทยรวมอยู่ในดินแดนที่เรียกว่าสุวรรณภูมิ ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวาง มีประเทศรวมกันอยู่ในดินแดนส่วนนี้ทั้ง 7 ประเทศในปัจจุบัน ได้แก่ ไทย พม่า ศรีลังกา กัมพูชา ลาว มาเลเซีย ซึ่งสันนิษฐานว่ามีใจกลางอยู่ที่จังหวัดนครปฐมของไทย เนื่องจากได้พบโบราณวัตถุที่สำคัญ เช่น พระปฐมเจดีย์และรูปธรรมจักรทรงกลมเป็นหลักฐานสำคัญ แต่พม่าก็สันนิษฐานว่ามีใจกลางอยู่ที่เมืองสะเทิม ภาคใต้

ของพม่า พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่สุวรรณภูมิในยุคนี้ นำโดยพระโสณะและพระอุตตระ พระเถระชาวอินเดีย เดินทางมาเผยแผ่พุทธศาสนาในแถบนี้ จนเจริญรุ่งเรืองมาตามลำดับ

ประเทศไทยเปิดกว้างและให้สิทธิประชาชนในการนับถือศาสนามาตั้งแต่อดีตกาลโดยการนับถือธรรมชาติ ผีสาง เทวดาและบรรพบุรุษ มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ปรากฏหลักฐานราวพุทธศตวรรษที่ 3 หลังจากการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 3 พระเจ้าอโศกมหาราช ทรงส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังดินแดนต่าง ๆ 9 สาย รวมถึงดินแดนสุวรรณภูมิซึ่งเชื่อว่าเป็นดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันเป็นส่วนหนึ่งของไทยในปัจจุบัน จนกระทั่งปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าพระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานอย่างมั่นคงในดินแดนประเทศไทยสมัยทวารวดีและเป็นศาสนาหลักสืบต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2558) และศาสนาที่เกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้และมีความสัมพันธ์กับศาสนาพุทธหรือที่ต่างประเทศนั้นให้คำจำกัดความว่า “ลัทธิ” ที่เริ่มเผยแผ่เข้ามาในประเทศไทยเมื่อไม่นานมานี้ก็คือศาสนาเทนรีเคียว

กองเผยแผ่ศาสนาเทนรีเคียวในต่างประเทศ (2539) กล่าวถึงศาสนาเทนรีเคียวว่าได้ถือกำเนิดขึ้นเมื่อ 26 ค่ำ เดือน 10 พ.ศ. 2381 ในวันนั้นเทนรีโอ-โนะ-มิโคะโตะ พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะยะงะมิ ได้ทรงปรากฏพระองค์โดยสิงสถิตในร่างของนางมิจิ นะคะยะมะ พระแม่ศาสดาเจ้า โอะยะยะมะ เพื่อจะทรงช่วยเหลือมนุษยชาติทั้งหลาย พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะยะงะมิ ทรงเป็นพ่อแม่ดั้งเดิมและแท้จริงของมนุษยชาติทั้งปวง พระองค์ทรงเป็นผู้ให้ความพิทักษ์คุ้มครองแก่มนุษย์เรา นับตั้งแต่เมื่อได้ทรงเนรมิตมนุษยชาติขึ้นมา เพราะทรงอยากจะทอดพระเนตรเห็นพวกเราดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจกัน และพระองค์ก็จะทรงร่วมยินดีด้วย เพราะฉะนั้นการดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ จึงเป็นจุดมุ่งหมายในการดำรงชีวิตของมนุษย์เรา เมื่อพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะยะงะมิทรงเป็นพ่อแม่ของเราแล้ว เราทุกคนก็เป็นลูกของพระองค์ ด้วยเหตุนี้ เราทุกคนจึงเป็นพี่น้องกันทั้งสิ้น พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะยะงะมิทรงสอนให้เราเห็นว่า ร่างกายของเราเป็นสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะยะงะมิให้ยืมมาใช้ สิ่งที่เป็นของเราเองนั้นมีแต่ดวงจิตดวงเดียวเท่านั้น และเราจะดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจได้ก็ต่อเมื่อเราได้ใช้ดวงจิตนั้นอย่างถูกต้อง ทำไมคนเราต้องประสบกับโรคาพยาธิ ปัญหาหรือเรื่องยุ่งยากต่างๆ นั้นเป็นเพราะเรามักจะเชื่อว่าเราดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยกำลังของตนเอง และยังไม่อาจหยั่งรู้ถึงความจริงที่พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะยะงะมียังทรงประทับอยู่ และคอยให้ความพิทักษ์คุ้มครอง เพื่อให้เราสามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้ พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะยะงะมิทรงเปรียบเทียบการใช้จิตใจที่ไม่ถูกต้องของเรากับฝุ่นละออง ความคิด อย่างใดอย่างหนึ่งที่ไม่ตรงตามพระประสงค์ของพระองค์นั้นเรียกว่า ฝุ่นละออง และพระองค์ทรงเร่งให้พวกเราพยายามปิดกั้นฝุ่นละอองที่เกาะติดอยู่ในจิตใจของเราให้ออกไปในทุกวัน พระองค์ทรงสอนให้เราเห็นว่า โรคาพยาธิและปัญหาต่างๆ นั้น ไม่ใช่เป็นการลงโทษต่อความคิดหรือการกระทำที่ผิดของเรา ทว่าเป็นเพียงสัญญาณเตือนเราให้รู้ตัวเท่านั้น ด้วยปัญหาต่างๆ ที่เราประสบ พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะยะงะมิทรงทำให้เราเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นถึงพระประสงค์ของพระองค์ที่จะทำให้การดำรงชีวิตอันผาสุก

เบิกบานใจปรากฏออกมาเป็นจริง พระองค์ทรงชักนำเราด้วยความรักอย่างที่พ่อแม่มีต่อลูก ด้วยการ ชักจูงของพระองค์ เราจึงได้ไตร่ตรอง ถึงการใช้จิตใจ และเปลี่ยนวิธีการใช้จิตใจให้สอดคล้องกับ พระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าโอะยะงะมิ นี่แหละ เป็นหนทางอันแท้จริงของเราที่จะไปสู่การดำรง ชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ ถ้าเชื่อมั่นในความเมตตากรุณา และความพิทักษ์คุ้มครองของพระองค์แล้ว ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาเกี่ยวกับตนเองหรือปัญหาทางด้านสังคมก็ตาม เราจะสามารถผ่านพ้นไปได้และ จะกลับมามีจิตใจที่ร่าเริง ปีติยินดี พระองค์ทรง สอนให้เรา รู้ว่า จิตใจเช่นนี้เรียกว่า ทันโน (ความพอใจ อันแท้จริง) พระผู้เป็นเจ้าโอะยะงะมิ ทรงเนรมิตมนุษย์เราขึ้นมา และเราดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้ก็ด้วย ความพิทักษ์คุ้มครองของพระองค์ ถ้าเข้าใจในคำสอนข้อนี้อย่างถ่องแท้ เราก็จะสัมผัสกับความ ปีติยินดีในการดำรงชีวิตได้ และยังทรงสอนเราว่าการแสดงความยินดีนี้ออกมาให้เห็นในชีวิตประจำวัน นั้น ก็คือ ฮิโนะคิซิง ให้เราเอาข้อนี้เป็นหลักบวกกับคำสอนที่ว่า มนุษย์ทั่วทั้งโลกเป็นพี่น้องกัน เราต้อง เดินไปตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าโอะยะงะมิ ในการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยเราต้องพยายาม ปิดกวดฝุ่นละอองในจิตใจทุกวัน และอุทิศตัวในการทำ ฮิโนะคิซิง ด้วยจิตใจที่มีความพึงพอใจ อย่างยิ่ง และถ้ามวลมนุษย์ทั่วทั้งโลกพยายามเข้าใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกันแล้ว ความจริงใจ ที่ซื่อสัตย์สุจริตนี้ ก็จะเป็นที่ยอมรับของพระผู้เป็นเจ้าโอะยะงะมิ แล้วพระองค์ก็จะประทานพร อันมหัศจรรย์ให้เราเห็นอย่างไม่ต้องสงสัย

ศาสนาเทนรีเคียว ได้แผ่กระจายออกไปทั่ว ไม่เฉพาะในประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น ยังมีผู้เลื่อมใส อยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกด้วย ซึ่งศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าโอะยะงะมิ โดยภาวาและมุ่งดำเนิน ในหนทางอันมุ่งไปสู่ความสงบสุขของโลกอยู่นั่นเอง โบสถ์ศูนย์กลางของศาสนาเทนรีเคียว ตั้งอยู่ ในเขตเทศบาลเมืองเทนริ จังหวัดนารา ประเทศญี่ปุ่น สถานที่นี้เรียกว่า จิบะ เป็นสถานที่ดั้งเดิม ซึ่งพระผู้เป็นเจ้าโอะยะงะมิ ได้ทรงเนรมิตมนุษย์ชาติขึ้นเป็นครั้งแรก เพราะฉะนั้นที่นี่ก็คือ บ้านพ่อ เมืองแม่ (โอะยะชะโตะ) ของมวลมนุษย์ทั้งหลาย ณ บ้านพ่อเมืองแม่แห่งนี้ ยังมีสถาบันการศึกษา ต่างๆ เช่น สถาบันสอนภาษา L.T.I. โรงเรียนระดับอนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัย สถาบันสังคม สงเคราะห์ รวมทั้งสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า และโรงพยาบาลอันทันสมัย ตลอดจนหอสมุด พิพิธภัณฑ์ ที่มีชื่อเสียงเป็นต้น ณ สถานที่แห่งนี้ พวกเรากำลังพยายามอย่างสุดกำลัง ในการดำเนินเพื่อมุ่งไปสู่ การช่วยเหลือมวลมนุษย์ และทำให้มนุษย์เราได้เข้าใจคำสอนอย่างลึกซึ้งเพื่อที่จะทำให้โลกที่มีชีวิต อันผาสุกเบิกบานใจ ได้ปรากฏออกมาเป็นจริงและด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษา กระบวนการเผยแผ่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของศาสนาเทนรีเคียว
2. เพื่อศึกษาการเผยแผ่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมอีสาน

คำถามการวิจัย

การเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างไร

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบองค์ความรู้ หลักคำสอน พิธีกรรม ประเพณี ความเป็นมาของศาสนาเทนรีเคียว
2. ทำให้ทราบการเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมอีสาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การเผยแพร่ หมายถึง การทำให้ขยายออกไป การทำให้ขยายวงกว้างออกไป ทำให้แพร่หลาย ออกไป การเผยแพร่ศาสนาจึงได้แก่ การดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในศาสนาแพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ มีผู้ศรัทธาเลื่อมใส เคารพ ยำเกรง น้อมนำเอาหลักธรรมในศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ

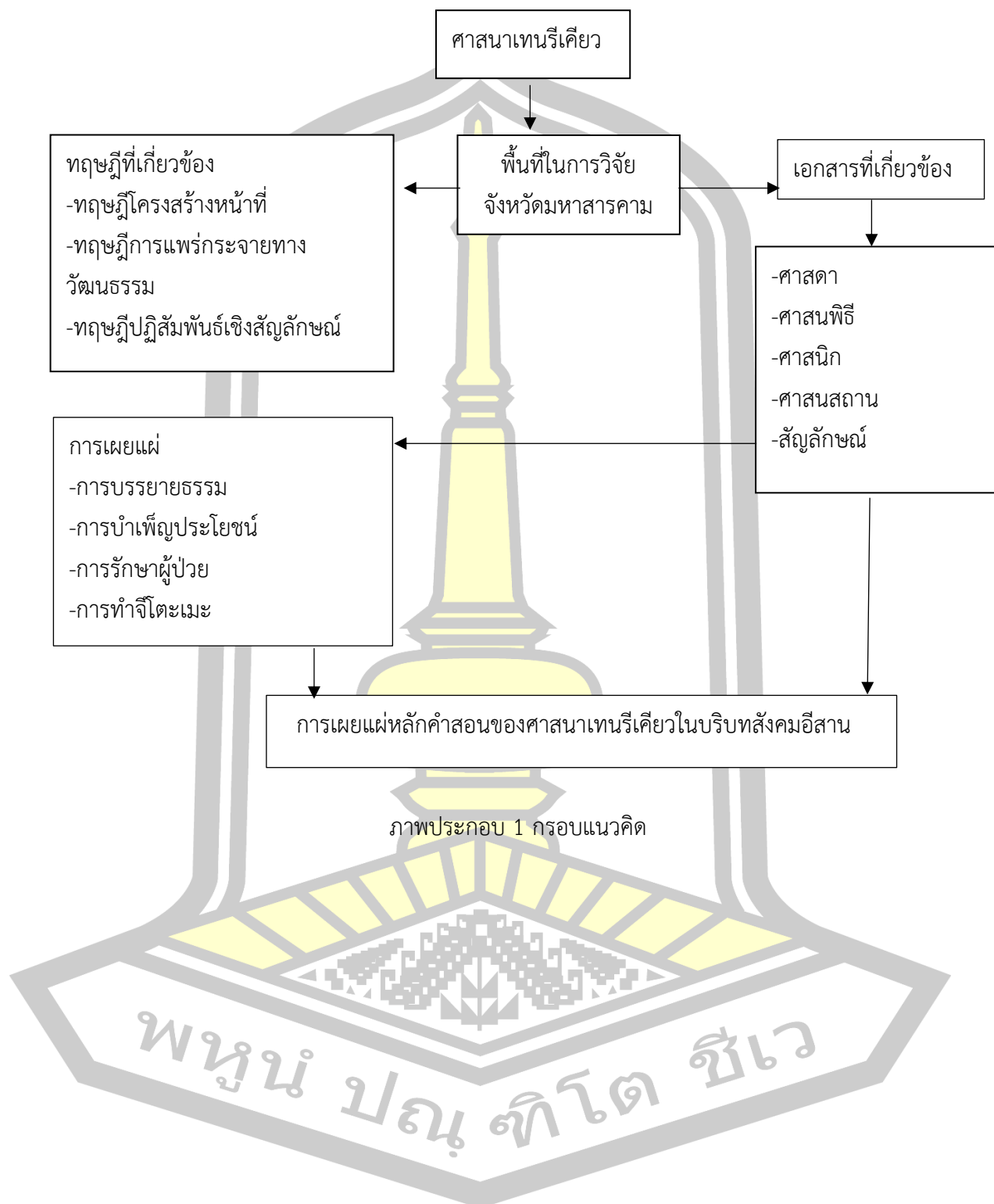
หลักคำสอน หมายถึง หลักปฏิบัติที่เน้นความคิดและการปฏิบัติเพื่อละจากความยึดในตัวตนอันเป็นมายา หรือการสร้างพิธีกรรมที่ต้องการร่วมใจกัน เช่น การร่ายรำร้องเพลง การสวด ซึ่งช่วยสลายความเป็นปัจเจกชนและเอื้อให้เกิดการยอมรับตัวตนใหม่ทางศาสนาได้ง่ายขึ้น

เทนรีเคียว หมายถึง ศาสนาที่เน้นความคิดและการปฏิบัติเพื่อละจากความยึดในตัวตนอันเป็นมายา หรือการสร้างพิธีกรรมที่ต้องการร่วมใจกัน เช่น การร่ายรำร้องเพลง การสวด ซึ่งช่วยสลายความเป็นปัจเจกชนและเอื้อให้เกิดการยอมรับตัวตนใหม่ทางศาสนาได้ง่ายขึ้น

บริบทสังคมอีสาน หมายถึง สภาพแวดล้อมซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างและองค์กรทางสังคม สภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม การรวมกลุ่มคนในสังคม การจัดการศึกษา การสาธารณสุข อนามัยและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ใน 20 จังหวัดของประเทศไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พหุ อนุ พิโต ชีเว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคม วัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากชื่อเรื่อง ความมุ่งหมายและนิยามศัพท์เฉพาะ จึงได้ศึกษาเอกสาร และเรียบเรียง เพื่อเป็นองค์ความรู้ ตามเอกสารที่เกี่ยวข้องตามประเด็นดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมอีสานและศาสนา
 - 1.1 การเข้ามาของศาสนาในภาคอีสาน
2. ประวัติศาสตร์ศาสนาเทนรีเคียว
 - 2.1 หลักคำสอน
 - 2.2 ศาสนพิธี
3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
4. บริบทพื้นที่วิจัย
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ

ความรู้เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมอีสานและศาสนา

พิสิษฐ์ เจริญวงศ์ (2531) ได้กล่าวไว้ในอดีตอีสานเกี่ยวกับสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในอีสาน ว่า แนวความคิดและความเชื่อถือเดิมมองสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในอีสานออกเป็น 4 สมัยโดยใช้ วิวัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีอย่างเดียวนั้นเป็นหลักในการแบ่ง คือสมัยหินเก่า หินกลาง หินใหม่และ สมัยโลหะ จากหลักฐานที่พบจากการทำงานทางด้านโบราณคดีในภาคอีสานจากเอกสารของ ชาวต่างประเทศสามารถลำดับสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในอีสานออกเป็น 2 สมัย คือสังคมล่าสัตว์ (Gathering Society) และสังคมกสิกรรม (Village Farming Society) โดยอาศัยชั้นความเจริญทาง วัฒนธรรมเป็นหลักในการแบ่ง โดยอาศัยการพิจารณาสภาพสังคมการดำรงชีวิต การตั้งถิ่นฐาน สภาพแวดล้อม ปัจจัยการผลิต พัฒนาการทางเทคโนโลยีและสภาพทางวัฒนธรรมของชุมชนอีสาน โบราณเป็นหลัก อันทำให้สรุปเรื่องราวของอีสานในอดีตได้ตามยุคสมัยต่าง ๆ ดังนี้

1. อีสานยุคสังคมล่าสัตว์

ยุคนี้พอจะอนุมานได้ว่าตรงกับสมัยหินเก่าและหินกลางตามแนวทัศนะเดิมความเป็นอยู่ ของกลุ่มชนอีสานในยุคนี้ นั้น จะมีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ เป็นพื้นฐานการดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์ จับปลาและเก็บสะสมอาหารโดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ใกล้ตัว จนเรากล่าวได้ว่ากลุ่ม ชนอีสานในสมัยนี้เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคผลผลิตนั้นไปในขณะเดียวกันโดยเป็นผู้สามารถควบคุม

ปัจจัยการผลิตได้ด้วยตัวเอง นอกจากการล่าสัตว์และหาอาหารแล้วชุมชนบางกลุ่มในสมัยนี้อาจมีความรู้ในการเพาะปลูกพืชบางชนิดได้แล้ว เช่น เผือกและมัน ซึ่งเป็นพืชที่ปลูกง่ายไม่ต้องการดูแลมากนักทั้งยังเป็นพืชที่ให้อาหารจำพวกแป้งซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิต

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนโบราณเหล่านี้คงจะมีการตั้งถิ่นฐานในสภาพแวดล้อม 2 แบบ คือ มีพวกที่อาศัยอยู่ตามบริเวณถ้ำ หรือเพิงผา ซึ่งคงจะมีบริเวณที่ตั้งถิ่นฐานสำคัญในแถบเทือกเขาเพชรบูรณ์ทางตะวันตกของภาคพวกหนึ่ง และพวกที่อาศัยอยู่บริเวณริมแม่น้ำขนาดใหญ่เช่นแม่น้ำโขงอีกพวกหนึ่ง

สภาพสังคมของชุมชนโบราณในสมัยนี้ นั้นไม่อาจทราบได้แน่ชัด แต่อาจสันนิษฐานได้ว่าคงอยู่ในสภาพที่มีการรวมตัวแบบย่อย ทำมาหากินร่วมกันในเฉพาะกลุ่มตนการติดต่อระหว่างชุมชนต่าง ๆ คงยังไม่แพร่หลายนัก

เครื่องมือเครื่องใช้ของชุมชนในยุคนี้ เป็นเครื่องมือหินแบบกะเทาะหน้าเดียว (Unifacial core Tools) และเครื่องมือสะเก็ดหิน (Flaked tools) ที่ทำจากหินกรวดแม่น้ำและคงมีการใช้เครื่องมือที่ทำจากไม้ซึ่งผุพังเสียหาย จึงไม่มีโอกาสที่จะพบเครื่องมือเหล่านี้

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าเสียดายในข้อที่ว่า เราไม่สามารถที่จะค้นหาที่อยู่อาศัยของชุมชนในสังคมล่าสัตว์ได้เลย จะพบก็แต่เครื่องมือเครื่องใช้เท่านั้น โดยแหล่งที่พบได้แก่ริมแม่น้ำโขง อำเภอยะลา จังหวัดยะลา และอำเภอดอนตาล แหล่งนายกองศูนย์ จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งสันนิษฐานกันว่าแหล่งโบราณคดีทั้งสองคงเป็นแหล่งผลิตเครื่องมือเครื่องใช้เท่านั้น ไม่ใช่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยแหล่งที่อยู่อาศัยของกลุ่มชนสมัยนี้น่าจะอยู่บริเวณที่สูง เช่น บริเวณถ้ำ หรือเพิงผามากกว่า

สำหรับอายุสมัยของยุคสังคมล่าสัตว์ในอีสานนั้น คงมีอายุประมาณ 14,000-12,000 ปี มาแล้ว โดยอาศัยการพิจารณาเปรียบเทียบเครื่องมือหินซึ่งมีลักษณะเป็นเครื่องมือหินแบบโอบิเนียน (Hoabinhian Culture) กับเครื่องมือหินแบบเดียวกันที่พบตามแหล่งโบราณคดีอื่น ๆ ซึ่งได้รับการกำหนดอายุแล้ว ส่วนการสิ้นสุดสมัยสังคมล่าสัตว์ประมาณว่าคงสิ้นสุดในราว 5,000 ปีมาแล้ว

2. อีสานยุคสังคมกสิกรรม

ยุคนี้คนไทยได้มาตรงกับสมัยหินใหม่และสมัยโลหะตามแนวทิศตะวันตก เป็นยุคสมัยที่ชุมชนมีความเป็นอยู่โดยอาศัยการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์และการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าเป็นหลัก ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนกสิกรรมนี้ในขั้นต้นคงจะอาศัยอยู่ในบริเวณตะพักลำนน้ำขั้นต่ำ (Low Terrace) ใกล้แม่น้ำลำธาร ต่อมาในสมัยหลังจึงได้มีการขยายตัวออกไปตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยบนตะพักลำนน้ำชั้นกลาง ชั้นสูง (Middle and High Terrace) และที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood Plain) เมื่อมีความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยีสูงขึ้นสภาพทางสังคมของชุมชนสมัยนี้ เริ่มมีการแบ่งสรรงานในฐานะผู้ผลิตผลต่าง ๆ กัน เกิดเป็นอาชีพ หรือช่างฝีมือเฉพาะอย่างตามแขนงต่างๆ เช่น การทำภาชนะดินเผา ทอผ้า โลหกรรม กสิกรรม ฯลฯ นอกจากนั้นก็มีการกำหนดระเบียบของชุมชน ระเบียบ

พิธีกรรมความเชื่อทางศาสนาและแบบแผนทางวัฒนธรรม ซึ่งซับซ้อนมากมาย ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด ก็คือ พิธีกรรม ในการฝังศพของชุมชนโบราณสมัยนี้ ซึ่งมีแบบแผนต่าง ๆ เช่น ลักษณะการฝัง ทิศทางการฝัง และสิ่งของที่ฝังร่วมกับศพ โดยเฉพาะประการหลังนี้เราพบว่าแต่ละหลุมฝังศพ จะมีสิ่งของเครื่องใช้ และอาหารฝังรวมกัน ซึ่งมีจำนวนไม่เท่ากัน ทั้งนี้อาจแสดงให้เห็นว่ามีการแบ่งระบบชั้นกันมาแล้วตั้งแต่สมัยนี้

พื้นฐานทางสังคมของคนในสมัยนี้นั้น อยู่กับองค์ประกอบ 4 ประการ คือ การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ โลหกรรม และการค้าขายแลกเปลี่ยนสิ่งของระหว่างชุมชนต่าง ๆ ในด้านการเพาะปลูก ซึ่งมีพืชหลักได้แก่ ข้าว นั้นประมาณได้ว่าระยะต้นของสมัยสังคมกรรมคือราว ๆ 5,600 – 3,600 ปี มาแล้ว มีการปลูกข้าวแบบเลื่อนลอย (Swidden Rice Cultivation) จนเมื่อมาถึงตอนปลายคือใน ราว 3,600 - 2,000 ปี มาแล้ว จึงเปลี่ยนมาเป็นเพาะปลูกแบบเก็บกักน้ำ (Inundation Cultivation) โดยมีความและเครื่องมือเหล็ก เป็นเครื่องทุ่นแรง อย่างไรก็ตามเรายังไม่ทราบแน่ชัดว่าการเพาะปลูก ข้าวดังกล่าวจะมีการปักดำต้นกล้าหรือใช้วิธีหว่านเมล็ดกันแน่ และจากการศึกษาเท่าที่ผ่านมาทำให้ สรุปลงได้ว่าอีสานน่าจะเป็นแหล่งแรกของเอเชียอาคเนย์ที่ปลูกข้าว ทั้งนี้โดยที่ไม่ได้รับแบบแผนมาจาก ทางตะวันออกกลางหรือจีนอย่างที่เข้าใจกัน

ในด้านการเลี้ยงสัตว์นั้น จากการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญด้านกระดูกสัตว์ทำให้เราสรุป ได้อย่างแน่นอนว่า ชุมชนอีสานโบราณมีการเลี้ยงวัวและหมูมาแล้วตั้งแต่เมื่อกว่า 5,000 ปีมาแล้ว ส่วนควายและหมานั้นมีการเลี้ยงในสมัยต่อมา กล่าวคือหมาเป็นสัตว์เลี้ยงที่ถูกนำมาจากที่อื่นและ ควายนั้นจากหลักฐานพบว่าถูกเลี้ยงเป็นสัตว์ไว้ใช้งานในแถบนี้ เมื่อราว 3,600 - 2,500 ปี มาแล้ว ซึ่งสำหรับควายนั้นกล่าวได้ว่าเป็นตัวการสำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและ วัฒนธรรมของกลุ่มชนในบริเวณนี้อย่างสิ้นเชิง

สำหรับด้านโลหกรรมนั้น จากการศึกษาทางโบราณคดีในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมาทำให้ เราพบข้อผิดพลาดในทฤษฎีเดิมที่เคยเชื่อกันว่าโลหกรรมคือสำริดนั้นเกิดขึ้นในแถบตะวันออกกลาง เป็นแห่งแรก และจึงแพร่กระจายไปทั่วโลก และไทยเราได้รับความรู้ในด้านนี้มาจากอินเดียและจีน กล่าวคือในปัจจุบันเราพบว่าอายุสำริดที่พบในอีสานนั้นมีอายุราว 5,000 - 3,000 ปีมาแล้ว ซึ่งนับว่า เก่าแก่ที่สุดในเอเชียอาคเนย์ และเครื่องมือเหล็กที่พบในอีสานก็มีอายุในราว 3,600 - 2,500 ปี มาแล้ว ซึ่งนับว่าเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย นอกจากนั้นเมื่อได้พิจารณาว่าบริเวณแถบนี้แหล่งแร่ ทั้งทองแดงและดีบุก ซึ่งเป็นส่วนผสมของสำริดมีอย่างเพียงพอ ทั้งอายุของเครื่องมือสำริดแบบที่ใช้ เทคนิคการผสมทองแดงและดีบุกที่พบในบางแห่ง เช่นที่แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ก็ยังเก่ากว่าอายุของเครื่องมือสำริดที่ใช้เทคนิคแบบเดียวกันที่พบในแถบตะวันออกกลางเสียด้วยซ้ำ

การติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้ากับชุมชนอื่น ๆ ของชุมชนอีสานสมัยนี้ มีมาแล้วนับเป็น พัน ๆ ปี โดยที่ชุมชนในแถบนี้มีผลิตผลที่สำคัญได้แก่ เกลือสินเธาว์ซึ่งอีสานเป็นแหล่งเกลือขนาดใหญ่

ส่วนของที่ถูกนำมาจากแหล่งชุมชนอื่นนั้นเท่าที่พบจากการสำรวจและจุดค้นแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ ในภาคอีสานพบว่ามีแร่บางอย่าง ลูกปัดหินและแก้ว ลูกปัดหอยมือเสือโดยเฉพาะลูกปัดแก้วและหินสีต่าง ๆ นั้น แสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลาทศวรรษตอนปลายนั้น ชุมชนในแถบนี้ได้มีการติดต่อกับชุมชนที่รับวัฒนธรรมอินเดีย อันถือได้ว่าการติดต่อกับค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าเหล่านี้ได้ขยายตัวออกไปนอกประเทศแล้ว

สำหรับอายุของชุมชนทศวรรษในอีสานนั้น ประมาณกันว่าเริ่มเมื่อ ราว 5,600 ปีมาแล้ว และสิ้นสุดเมื่อราว 2,000 ปี มาแล้ว หลังจากนั้นไปชุมชนอีสานก็ได้พัฒนาตัวเองและขยายตัวเข้าสู่ยุคสังคมเมืองต่อไป

3. อีสานยุคสังคมเมือง

ในราวพุทธศตวรรษที่ 5 เมื่อประมาณ 2,000 ปี มาแล้ว ชุมชนทศวรรษบางแห่งก็ได้เกิดการพัฒนาดินแดนขึ้นมาจนมีขนาดใหญ่กว่าแหล่งชุมชนอื่น ๆ ในสมัยนี้มีการก่อสร้างคูน้ำและคันดินล้อมรอบแหล่งที่อยู่อาศัยของตนอันนับได้ว่าเป็นยุคเริ่มต้นเข้าสู่สังคมเมืองของดินแดนทางแถบนี้ สาเหตุของการพัฒนาเช่นนี้คงจะเกิดมาจาก การเพิ่มจำนวนประชากรความเจริญทางเทคโนโลยีซึ่งมีมากขึ้น และการที่ได้ติดต่อกับอารยธรรมที่สูงกว่าจากภายนอก เช่น อารยธรรมอินเดีย การรับอารยธรรมนี้เป็นไปในหลาย ๆ ด้าน เช่น การติดต่อกับค้าขาย การรับความรู้ทางวิชาการและการรับคติความเชื่อทางศาสนาได้แก่ศาสนาพุทธและพราหมณ์เข้ามาแทนที่การนับถือภูตผีและบรรพบุรุษตามแบบเดิม อนึ่งมีผู้ให้ข้อสังเกตว่าระยะเวลาประมาณพุทธศตวรรษที่ 5 - 15 นั้น บริเวณภาคอีสานโดยเฉพาะแถบลุ่มแม่น้ำมูลอาจตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าสำคัญระหว่างจีนกับอินเดีย ส่วนบริเวณทางตอนใต้คือบริเวณที่ลุ่มแม่น้ำมูลในแอ่งโคราชนั้น ชุมชนขนาดใหญ่ได้ก่อตั้งขึ้นหลังพุทธศตวรรษที่ 15

อย่างไรก็ตามข้อที่ว่าชุมชนในแถบนี้รับเอาวัฒนธรรมอินเดียเข้ามานั้นต้องเข้าใจเสียก่อนว่าเป็นการรับเข้ามาโดยที่ชุมชนเหล่านี้มีความเจริญก้าวหน้าในทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยีอย่างสูงอยู่ก่อนแล้ว ดังจะเห็นได้จากความรู้ในการเกษตรกรรม โลหกรรม เทคโนโลยีด้านอื่น ๆ ซึ่งชุมชนอีสานมีมาแล้วตั้งแต่สมัยชุมชนทศวรรษ คือเมื่อก่อน 2,000 ปี มาแล้ว การรับเอาแบบแผนทางวัฒนธรรมบางอย่างเข้ามาจึงอยู่ในรูปที่เป็นการเลือกสรรที่เห็นว่ามิประโยชน์นำมาประยุกต์ใช้มิใช่รับเอาวัฒนธรรมเข้ามาในสภาพที่ตนเองเป็นคนป่าเถื่อนไร้อารยธรรมดังที่เคยเชื่อกันอย่างแพร่หลายตามแนวความคิดของนักโบราณคดีและนักประวัติศาสตร์ที่จะวันตกแต่อย่างใด

การก่อตั้งเมืองต่าง ๆ ในอีสานนั้นเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว จนมีจำนวนเมืองโบราณแพร่กระจายกันอยู่มากมาย เท่าที่ได้มีการศึกษาค้นคว้าเมืองโบราณในอีสาน มีอยู่ด้วยกันทั้งสิ้นมากกว่า 200 เมือง พบว่าเมืองโบราณเหล่านี้มีหนาแน่นมากในบริเวณลุ่มแม่น้ำชีและมูลในอีสานตอนใต้ ส่วนในอีสานเหนือนั้นมีจำนวนน้อยมาก

ชุมชนโบราณในสมัยนี้มีการทำเกลือ รู้จักทำเครื่องมือเหล็กและสำริด แต่พื้นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดคือการปลูกข้าวและเลี้ยงสัตว์ การตั้งเมืองก็คงอยู่ในสภาพที่เป็นที่ตั้งศูนย์กลางการปกครอง อยู่ท่ามกลางชุมชนเกษตรกรรม กล่าวคือ ในตัวเมืองคงมีผู้อาศัยเฉพาะกลุ่มชนชั้นปกครอง ขุนนาง นักบวช พ่อค้าและช่างฝีมือบางประเภทเท่านั้น ประชากรส่วนมากคงจะจัดกระจายออกไปทำเกษตรกรรมตามหมู่บ้านโดยรอบแล้วส่งผลผลิตเข้าไปในเมือง

สภาพสังคมของชุมชนในสมัยนี้คงจะเป็นสังคมที่มีการแบ่งแยกชนชั้นกันแล้วอย่างแน่นอน คือ แบ่งเป็นกลุ่มผู้ปกครอง นักบวช พ่อค้า เกษตรกร ช่างฝีมือ ฯลฯ อย่างไรก็ตามสังคมเมืองในยุคแรก ๆ นั้นแม้จะมีความเหลื่อมล้ำกันทางอำนาจและทางฐานะเศรษฐกิจ แต่คงไม่เป็นไปอย่างรุนแรงและเด่นชัดมากนัก กล่าวคือฐานะของหัวหน้ากลุ่มชนเหล่านี้คงจะอยู่ในสภาพชาวบ้านมากกว่า กษัตริย์ในสังคมศักดินา ฐานะทางสังคมเหล่านี้เห็นชัดเจนขึ้นในยุคหลัง ๆ ของสมัยสังคมเมือง เมื่อในราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 13 เป็นต้นมา ซึ่งมีวัฒนธรรมมอญและเขมรแพร่หลายเข้ามาในดินแดนแถบนี้

พิทักษ์ น้อยวงศ์ (2540) กล่าวไว้ในเอกสารประกอบการสอนเรื่อง ศิลปกรรมท้องถิ่น ในส่วนของสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในอีสานว่า สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในอีสานแบ่งออกเป็น 3 สมัย โดยพิจารณาจากสภาพการดำรงชีวิต การตั้งถิ่นฐาน สภาพแวดล้อม ปัจจัยการผลิต พัฒนาการทางเทคโนโลยี สภาพทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอีสานโบราณเป็นหลัก ได้แก่ สังคมล่าสัตว์ (Hunting and Food - Gathering Society) สังคมกสิกรรม (Village Farming Society) และสังคมเมือง (Urban Society)

อีสานยุคสังคมล่าสัตว์ มีอายุประมาณ 14,000 - 12,000 ปี มาแล้ว โดยอาศัยการพิจารณาเปรียบเทียบเครื่องมือหินที่พบกับเครื่องมือหินของวัฒนธรรมโฮบิเนียน (Hoabinhian Culture) แหล่งที่อยู่อาศัยน่าจะอยู่บริเวณที่สูง เช่น ถ้ำ เฝิงผา พื้นฐานการดำรงชีพอยู่ด้วยการล่าสัตว์ จับปลา และการเก็บสะสมอาหารจากแหล่งธรรมชาติที่อยู่แวดล้อมใกล้ตัว นอกจากนี้อาจมีความรู้ด้านการปลูกพืชบางชนิด การตั้งถิ่นฐานมี 2 แบบคือ อาศัยตามบริเวณถ้ำ กับเฝิงผาเครื่องมือเครื่องใช้เป็นเครื่องมือหินแบบกระต่ายหน้าเดียว (Unifacial Core Tools) สะเก็ดหิน (Flaked Tools) ใช้วัสดุจากหินกรวดแม่น้ำ แหล่งที่พบเครื่องมือเครื่องใช้ดังกล่าวได้แก่บริเวณริมแม่น้ำโขง อำเภอยะลา จังหวัดเลย และแหล่ง ตำบลดอนตาล อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร การสิ้นสุดสมัยสังคมล่าสัตว์น่าจะอยู่ที่ประมาณ 5,000 ปี ล่วงมาแล้ว

4. อีสานยุคสังคมกสิกรรม

มีอายุประมาณ 5,600 ปี มาแล้ว การตั้งถิ่นฐานระยะแรกจะอยู่ในสภาพแวดล้อมบริเวณตะพักลำน้ำขั้นต่ำ (Low Terrace) ใกล้กับแม่น้ำ ต่อมาจึงขยายตัวออกไปตั้งถิ่นฐานบริเวณตะพักลำน้ำขั้นกลาง ขั้นสูง (Middle and High Terrace) และที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood Plain)

ตามลำดับ สภาพสังคมเริ่มมีการแบ่งสรรค้งงานในฐานะผู้ผลิตในแขนงต่าง ๆ เช่น ภาชนะดินเผา ทอผ้า โลหกรรม กสิกรรม ฯลฯ มีการกำหนดระเบียบของชุมชน ระเบียบพิธีความเชื่อทางศาสนา และแบบแผนทางวัฒนธรรม มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ดังปรากฏหลักฐานจากพิธีกรรมความเชื่อทางศาสนาและแบบแผนทางวัฒนธรรม มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ดังปรากฏหลักฐานจากพิธีกรรม การฝังศพมีแบบแผนต่าง ๆ เช่น ลักษณะการฝัง ทิศทางการฝัง และอาหารที่ฝังร่วมกันซึ่งมีจำนวนไม่เท่ากัน อาจเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นว่า ในสมัยนี้มีการแบ่งระบบชนชั้นในสังคมเกิดขึ้นแล้ว

พื้นฐานทางด้านสังคมของชุมชน มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ เพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ โลหกรรม และการค้าขายแลกเปลี่ยนสิ่งของระหว่างชุมชน กล่าวคือ การเพาะปลูกพืชหลัก ได้แก่ ข้าว เมื่อประมาณ 5,600 - 3,600 ปีมาแล้ว เป็นการปลูกข้าวแบบเลื่อนลอย (Swidden Rice Cultivation) ต่อมาระยะหลังพัฒนาสู่การปลูกข้าวระบบเก็บกักน้ำ (Inundation Cultivation) เมื่อประมาณ 3,600 - 2000 ปี โดยใช้แรงควายและเครื่องมือเหล็กเป็นเครื่องทุ่นแรง ด้านการเลี้ยงสัตว์ ผลการวิเคราะห์กระดูกสัตว์จากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ชุมชนโบราณที่มีการเลี้ยงวัว เลี้ยงหมู เมื่อประมาณ 5,000 ปีมาแล้ว ส่วน ควาย กับสุนัข มีการนำมาเลี้ยงในระยะหลัง เมื่อประมาณ 3,600 - 2,500 ปี มาแล้ว ด้านโลหกรรม โลหกรรมสำริดที่เก่าแก่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบในภาคอีสานมีอายุอยู่ประมาณ 5,000 ปี มาแล้ว ในแถบนี้ปรากฏว่ามีแหล่งแถบแร่ทองแดงและดีบุกสำหรับใช้เป็นส่วนผสมการหลอมหล่อสำริดเป็นจำนวนมากเครื่องมือเหล็กอายุประมาณ 3,600 - 2,500 ปีมาแล้ว นับว่าเก่าที่สุดในประเทศไทย ด้านการติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้ากับชุมชนอื่น ๆ ชุมชนอีสานมีแหล่งวัสดุสำคัญได้แก่ เหล็กสินเธาว์ ส่วนสิ่งของที่ถูกนำมาจากแหล่งชุมชนอื่นได้แก่ลูกปัดหินสี แสดงให้เห็นว่ามีการติดต่อกับกลุ่มวัฒนธรรมอินเดียสังคม กสิกรรมสิ้นสุดลงเมื่อ 2,000 ปีมาแล้ว หลังจากนั้นจึงพัฒนาสู่ยุคสังคมเมือง

ธวัช ปุณโณทก (2530) ได้กล่าวไว้ใน ศิลาจารึกอีสานสมัยไทย-ลาว เกี่ยวกับอีสานสมัยก่อนประวัติศาสตร์ไว้ว่า จากหลักฐานทางโบราณคดี สรุปได้ว่า ชุมชนโบราณในภาคอีสานเริ่มรวมตัวกันเป็นสังคมเกษตรกรรมราว 5,000 ปี มาแล้ว บริเวณแอ่งสกลนครมีหลักฐานชี้ให้เห็นชัดว่าเป็นชุมชนขนาดใหญ่และรวมตัวกันก่อนชุมชนอื่น รวมทั้งความเจริญทางเทคโนโลยีในการทำเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ภาชนะดินเผา เครื่องมือสำริดลูกปัด ฯลฯ โครงสร้างของชุมชนเริ่มมีระเบียบแบบแผน มีประเพณีการฝังศพ รวมทั้งมีผู้นำ หมอผีในขณะเดียวกันแอ่งโคราช ก็ปรากฏชุมชนโบราณในระยะแรกซึ่งร่วมกันกับวัฒนธรรมบ้านเชียงในแอ่งสกลนคร แต่ดูเหมือนว่ากลวิธีการผลิตเครื่องมือเครื่องใช้อาจพัฒนาช้ากว่าแอ่งสกลนครแต่กระนั้นก็ตาม เครื่องปั้นดินเผาและเครื่องสำริดในชั้นดินชั้นบนที่เจริญในด้านพัฒนาเทคนิคการผลิตเช่นเดียวกันและ ธวัช ปุณโณทก (2532 : 61-64) ยังได้กล่าวไว้ในเที่ยวอีสานเกี่ยวกับสมัยก่อนประวัติศาสตร์อีสานว่า ได้มีการค้นพบหลักฐานอารยธรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์จำนวนมากนับตั้งแต่ขวานหินและลายเขียน

สีตามผนังถ้ำ แสดงให้เห็นว่า ภูมิภาคอีสานนั้นชุมชนโบราณสมัยยุคหินอยู่กระจัดกระจายทั่วภูมิภาค ซึ่งมนุษย์สมัยหินนี้รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ เร่ร่อนไม่ตั้งชุมชนถาวรเป็นสิ่งคงถาวร ในสมัยหลังต่อมาพบ หลักฐานการตั้งชุมชนเผ่าพันธุ์ ร่วมกลุ่มกันอย่างเป็นระบบมีพิธีกรรม รู้จักทำเครื่องใช้ที่ประดิษฐ์ ปลุกพืชแทนการเสาะแสวงหาอาหาร เราเรียกว่าสังคมเกษตรกรรม เช่นวัฒนธรรมบ้านเชียงและการแพร่กระจายของวัฒนธรรมบ้านเชียงแ่งสกลนครไปสู่แ่งโคราช นักโบราณคดีอธิบายว่า บริเวณแ่งสกลนครมนุษย์ได้รวมตัวกันเป็นชุมชนตั้งภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่งกระจายทั่วลุ่มน้ำสงครามและที่ลุ่มรอบหนองหาน เป็นสังคมเกษตรปลูกข้าวเป็นล่ำเป็นสันแต่ในระยะแรกอาจปลูกข้าวแบบเลื่อนลอย แต่เมื่อประมาณ 3,600 ปีมาแล้ว การปลูกข้าวได้เปลี่ยนมาเป็นการดำนา รู้จักใช้วัวควายเป็นเครื่องทุ่นแรงในการไถนา เนื่องจากความกดดันของจำนวนประชากรมากขึ้น เป็นสาเหตุสำคัญในการแพร่กระจายแยกย้ายชุมชนมาในบริเวณแ่งโคราชกระจายตามบริเวณลุ่มแม่น้ำมูล-ชี จึงพบแหล่งชุมชนโบราณในบริเวณแ่งโคราชเป็นชุมชนเกษตร ที่ปลูกข้าวนาดำ รู้จักการเก็บกักน้ำเพื่อการเพาะปลูกจึงมีคูน้ำคันดิน และประโยชน์ทางอ้อมของคูน้ำคันดินอาจช่วยป้องกันภัยจากศัตรูต่างเผ่าพันธุ์อีกโสดหนึ่งก็น่าจะเป็นได้

การขยายตัวของชุมชนโบราณทั้งแ่งสกลนครและแ่งโคราช ได้สืบเนื่องตั้งแต่ยุคบรรพกาลมาถึงยุคต้นสมัยประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะบริเวณแ่งโคราชนั้นเป็นปรากฏการณ์ชุมชนใหญ่แบบหัวหน้าเผ่าพันธุ์จนกระทั่งเป็นรัฐเล็ก ๆ (Chiefdom) การพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องในแ่งโคราช เช่นการมีคูน้ำล้อมรอบชุมชน มาเป็นคูน้ำคันดินล้อมรอบวงรี จนถึงการขยายชุมชนเป็นคูน้ำคันดินล้อมรอบทรงเรขาคณิตชั้นเดียวถึง สาม ชั้น เช่น บ้านเมืองเตย บ้านตาดทอง จังหวัดยโสธร เมืองจำปาศรี จังหวัดมหาสารคาม บ้านเมืองแอม จังหวัดขอนแก่น และชุมชนขนาดใหญ่ที่บ้านเสมา อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา

จากการขยายชุมชนอย่างต่อเนื่องพบว่า บริเวณแ่งโคราชมีการขยายตัวทางวัฒนธรรมและการเมืองเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดนครรัฐที่รับวัฒนธรรมอินเดีย (Idealized State) เช่น พุทธศาสนา มหายาน อักษรศาสตร์คืออักษรอินเดียใต้ (อักษรปัลลวะ หรืออักษรคฤนท์) ได้ถูกนำมาใช้ในดินแดนอีสาน

1. การเข้ามาของศาสนาในภาคอีสาน

ธวัช ปุณฺณทก (2551) ได้เรียบเรียงข้อมูลไว้ในในการสัมมนาเอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง “พระพุทธศาสนา ลุ่มแม่น้ำโขง” การประชุมสัมมนาทางวิชาการอาจารย์สอนศาสนาและปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ณ โรงแรมชั้นพาเลซ อำเภอมือง จังหวัดเลย ระหว่างวันที่ 9-12 กรกฎาคม 2551

ความว่า ภาคอีสานเป็นแหล่งสะสมวัฒนธรรมมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ส่วนในสมัยประวัติศาสตร์น่า จะแบ่งเป็นยุคสมัยของพระพุทธศาสนาได้ดังนี้

สมัยพุทธศตวรรษที่ 12-15 (ร่วมสมัยทวารวดี) พบว่ามีหลักฐานทางโบราณคดีจำนวนมากที่เป็นหลักฐานของพุทธศาสนา เช่น เสาหินขนาดใหญ่ เมืองฟ้าแดดสงยาง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ และกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปทั้งแอ่งสกลนครและแอ่งโคราช นอกจากนี้ยังมีศิลาจารึกอักษรปัลลวะ (หรืออักษรควณธ์) ใช้ภาษาสันสกฤต กล่าวถึงเรื่องราวทางพุทธศาสนาอีกด้วย

สมัยพุทธศตวรรษที่ 15-18 (สมัยขอมพระนคร) พบปราสาทหินขนาดใหญ่ เช่น ปราสาทหินเขาพนมรุ้ง (จังหวัดบุรีรัมย์) ปราสาทหินพิมาย (จังหวัดนครราชสีมา) และปราสาทหินขนาดกลางและขนาดย่อมกระจัดกระจายทั่วไปในภาคอีสาน นอกจากนี้ยังพบศิลาจารึกอักษรขอมโบราณบันทึกด้วยภาษาสันสกฤตปะปนภาษาเขมร จนถึงบันทึกด้วยภาษาเขมรล้วน ๆ เรื่องราวที่ บันทึกในศิลาจารึกนั้นกล่าวถึงเทพเจ้าฮินดูและพิธีกรรมอันเนื่องด้วยเทวสถานและเทพเจ้าประจำเทวสถานนั้น ๆ แสดงให้เห็นว่าในยุคสมัยดังกล่าวศาสนาพราหมณ์ลัทธิเทวราชาได้แพร่กระจายไปทั่วภาคอีสานอยู่ประมาณ 300-400 ปีสมัยพุทธศตวรรษที่ 19-20 เป็นสมัยที่ไม่พบหลักฐานทางด้านโบราณคดี นั่นคือไม่มีโบราณวัตถุ โบราณสถาน และศิลาจารึกที่ได้สร้างขึ้นในสมัยดังกล่าว

สมัยพุทธศตวรรษที่ 20-23 (สมัยอิทธิพลอาณาจักรล้านช้าง) เป็นสมัยที่อาณาจักรล้านช้างครอบครองดินแดนภาคอีสานทั้งหมด โดยเฉพาะในแอ่งสกลนครและลุ่มแม่น้ำโขง พบศิลาจารึกจำนวนมากที่กษัตริย์ล้านช้างสร้างไว้ในภาคอีสาน ตัวอักษรตัวธรรมและอักษรไทยน้อย ซึ่งเป็นอักษรที่เจริญรุ่งเรืองอยู่ในอาณาจักรล้านช้าง เนื้อความที่บันทึกเป็นเรื่องราวพุทธศาสนา ส่วนใหญ่กล่าวถึงการอุทิศที่ดิน ข้างทาส และนาจิ้งห็น ถวายแก้ววัดนั้น ๆ

สมัยพุทธศตวรรษที่ 24-25 (สมัยอิทธิพลราชธานีไทย) คือนับตั้งแต่สมัยที่พระเจ้ากรุงธนบุรีได้ยกกองทัพเข้ายึดอาณาจักรล้านช้างทั้ง 3 รัฐ คือ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และนครจำปาศักดิ์ (สมัยดังกล่าวอาณาจักรล้านช้างแยกกันปกครองเป็น 3 รัฐ) เมื่อ พ.ศ. 2322 และได้หัวเมืองอีสานทั้งหมด

สมัยรัชกาลที่ 5 สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 คือนับตั้งแต่สมัยปฏิรูปการปกครองหัวเมือง (พ.ศ.2436-พ.ศ. 2450) ที่รัฐบาลกลางได้จัดการปกครองภาคอีสานเป็นจังหวัด อำเภอลดอำนาจ เจ้าเมืองท้องถิ่น โดยส่งข้าหลวงกำกับราชการประจำเมืองต่าง ๆ ไปควบคุมนโยบายแทนเจ้าเมืองเดิม จนถึงสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย พ.ศ. 2475

พุทธศาสนาซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาวไทยในภาคอีสาน ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมและกระแสการเมืองการปกครอง ในการอธิบายพุทธศาสนาในภาคอีสานนี้จะเริ่มจากสมัยอิทธิพลอาณาจักรล้านช้างเป็นต้นมา จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีเอกสารประวัติศาสตร์และศิลาจารึก สามารถอธิบาย การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาารูปแบบของพุทธศาสนาในภาคอีสานได้ 3 สมัย คือ

1. สมัยอิทธิพลอาณาจักรล้านช้าง คือสมัยที่ภาคอีสานเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้าง

2. สมัยอิทธิพลราชธานีไทย คือสมัยที่ภาคอีสานอยู่ใต้การปกครองของรัฐบาลไทย นับตั้งแต่สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี เป็นต้นมา

3. สมัยปัจจุบัน (สมัยรัชกาลที่ 5 สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475) คือสมัยที่พัฒนาสังคมภาคอีสานไปสู่สังคมสมัยใหม่ นั่นคือการรวมเป็นรัฐประชาชาติไทย (สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์หัวเมืองในภาคอีสานมีฐานะเป็นเมืองขึ้น ส่งส่วยต่อราชธานี) จัดตั้งโรงเรียนให้เรียนหนังสือไทย ยกเลิกธรรมเนียมพิธีกรรมทางพุทธศาสนาของท้องถิ่น จนถึงประกาศใช้พระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ (พระสังฆาณัติ) พ.ศ. 2475 ซึ่งจัดระบอบการปกครองคณะสงฆ์ทุกภาคเหมือนกัน พุทธศาสนาภาคอีสานสมัยอิทธิพลอาณาจักรล้านช้าง (พุทธศตวรรษที่ 20-23)

ในหลักฐานด้านประวัติศาสตร์ และศิลาจารึกนั้นพบว่า ภาคอีสานเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้าง รัฐบาลไทยสมัยอยุธยาไม่มีอำนาจครอบครองภาคอีสาน จนถึงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช กรุงศรีอยุธยาได้เริ่มมีอำนาจเหนือที่ราบสูงโคราช บริเวณเมืองนครราชสีมา และเมืองใกล้เคียง (หาได้มีอำนาจปกครองไปถึงชายฝั่งแม่น้ำโขงไม่)

ฉะนั้นนับตั้งแต่สมัยพระเจ้าฟ้ารั่มมีอำนาจเหนืออาณาจักรล้านช้าง และปกครองเมืองหลวงพระบาง (หรือเมืองเชียงตุง เชียงทอง หรือเมืองชวา) ก็แผ่อำนาจปกครองหัวเมืองต่าง ๆ ตามลุ่มแม่น้ำโขงจนถึงเมืองโคตรบองหรือโคตรบูรณ (คือบริเวณจังหวัดนครพนมปัจจุบัน) ในสมัยหลังต่อมาอำนาจอาณาจักรล้านช้างก็ยังคงครอบครองดินแดนภาคอีสาน โดยเฉพาะบริเวณแอ่งสกลนครนั้น กษัตริย์ล้านช้างได้สร้างศิลาจารึกไว้จำนวนหนึ่ง ที่กล่าวถึงการทำนุบำรุงพุทธศาสนาในภาคอีสาน

จากการศึกษาเนื้อหาสาระของศิลาจารึกอีสานสมัยไทย-ลาว โดยเฉพาะในช่วงสมัยอิทธิพลอาณาจักรล้านช้างนั้น พบว่าพระพุทธรูปในภาคอีสานบริเวณแอ่งสกลนครนั้น เจริญรุ่งเรืองมากพระมหากษัตริย์ทรงใส่ใจในการทำนุบำรุงพระพุทธรูปอย่างจริงจัง สืบเนื่องมาเกือบทุกรัชสมัย แม้ว่าบางรัชสมัยไม่พบศิลาจารึกในบริเวณแอ่งสกลนครนั้น ก็ไม่อาจสรุปได้ว่าไม่มีการสร้างศาสนสถาน หรือพระมหากษัตริย์ไม่ใส่ใจในพุทธศาสนา เพราะเหตุว่าในบริเวณแอ่งสกลนครนี้เป็นเมืองปลายแดนห่างไกลจากศูนย์กลางทางการเมืองการปกครอง แต่ก็พอจะเชื่อได้ว่ามีการสร้างศาสนสถานน้อยลง เพราะน่าจะมีเหตุการณ์บ้านเมืองไม่เอื้อในการทำนุบำรุงพระพุทธรูปศาสนา เช่น ถูกรุกรานจากพม่า หรือเกิดความวุ่นวายในการสืบราชสมบัติ

การที่พบว่าศิลาจารึกอีสานสมัยไทย-ลาวนั้น ได้ให้ความสำคัญแก่พุทธศาสนาอย่างโดดเด่นมาก เมื่อเทียบกับกรุงศรีอยุธยาในสมัยเดียวกัน ฉะนั้นจึงเกิดคำถามว่าเพราะเหตุใดพระมหากษัตริย์แห่งล้านช้างจึงต้องสนพระทัยในพุทธศาสนาเช่นนั้น นั่นคือการอุทิศที่ดินสร้างวัด อุทิศนาจ้งหัน และผู้คนในเขตนาจ้งหัน ให้เสียส่วยอากรบำรุงวัดแทนการเสียส่วยอากรต่อรัฐรวมทั้ง

การอุทิศตนจำนวนมากเป็นข้าพระโยมสงฆ์ (ข้าโอกาส) ลักษณะดังกล่าวอาจจะอธิบายได้ว่าในอาณาจักรล้านช้างสมัยพุทธศตวรรษที่ 21-22 นั้น พระมหากษัตริย์ได้ใช้กุศโลบายในการปกครองประชาชน หรือไพร่บ้านไทยเมืองโดยวิธีใช้สถาบันศาสนาเป็นแกนนำในการควบคุมความประพฤติของประชาชน นั่นคือพระมหากษัตริย์ทรงทำนุบำรุงพระศาสนา ให้พระเถระ พระภิกษุสามเณร ได้ปฏิบัติธรรมโดยสะดวกตามฐานานุกรม ซึ่งพระเถระเหล่านั้นเป็นที่เคารพบูชาของประชาม ก็ได้ทำหน้าที่ในการสั่งสอนพระธรรมตามหลักปรัชญาของพุทธศาสนา หลักธรรมเหล่านั้นได้ทำหน้าที่เป็นสัญญาประชาคม ควบคุมความประพฤติชาวบ้านโดยปริยาย และหลักธรรมเหล่านั้นมีคุณค่าต่อความเชื่อของชาวพุทธมากยิ่งขึ้นกว่ากฎหมายของรัฐ เนื่องจากชาวพุทธย่อมเชื่อว่าเป็นการแสวงหาเนื่อนาบุญอันเป็นกุศลผลบุญติดตัวไปทั้งชาตินี้และชาติหน้า ฉะนั้นชาวพุทธจึงยินดีเชื่อฟังด้วยความศรัทธาต่อหลักธรรม และพร้อมที่จะอุทิศตนเป็นผู้อุปถัมภ์รับใช้พระเถระและพระศาสนา ฉะนั้นการใช้หลักธรรมในการควบคุมจริยธรรมในสังคมจึงมีประสิทธิภาพมาก ไม่มีผู้ใดละเมิดเมื่อบ้านเมืองสงบสุขไม่มีโจรผู้ร้าย ชาวบ้านย่อมทำกินสะดวกสบายได้ทรัพย์เพื่อเสียส่วยอากรแก่รัฐ ในขณะที่เดียวกันรัฐมีกำลังที่จะป้องกันข้าศึกศัตรูภายนอก ฉะนั้นในการอุปถัมภ์พระศาสนาของพระมหากษัตริย์อาณาจักรล้านช้างในยุคนี้ ย่อมมีผลดีต่อประชาคมศาสนาและรัฐในที่สุด

จากการศึกษากฎหมายในอาณาจักรล้านช้าง ในช่วงสมัยพุทธศตวรรษที่ 21-22 พบว่ากฎหมายนั้นยังเป็นแนวหลักธรรมวินัยของศาสนาพุทธอยู่มาก และไม่ได้ตราเป็นกฎหมายสมบูรณ์แบบเหมือนอาณาจักรอยุธยาในยุคเดียวกัน ซึ่งจะดูรายละเอียดได้ในกฎหมาย “โคसारาช” (โฆษาราช) หรือ “กฎหมายโคसारาชฎ” หรือ “พระธรรมศาสตร์ว่าด้วยลักษณะพิจารณาความเทียบพุทธจักรอาณาจักร” กฎหมายดังกล่าวเชื่อกันว่า ได้ตราขึ้นในอาณาจักรล้านช้างก่อนที่จะนำไปใช้ในล้านนาเชียงใหม่สมัยพระไชยเชษฐาธิราช (โอรสพระโพธิสาลราชแห่งล้านช้าง) ไปครองเมืองเชียงใหม่เมื่อพ.ศ. 2091 การตรากฎหมายโคसारานั้นยึดแนวหลักธรรมวินัยของพระภิกษุสงฆ์ นั่นคือปรับเอาศีล (คือข้อห้ามประพฤติ) ของพระภิกษุมาใช้ควบคุมสังคม เช่น แบ่งเป็น “ห้องปาณาติบาต” (คือการฆ่า ทำร้ายร่างกาย) “ห้องมิจฉาจาร” (คือการกระทำผิดต่อทรัพย์สินผู้อื่น ผิดลูกผิดเมียผู้อื่น) เป็นต้น และการลงโทษก็ใช้เช่นเดียวกับวินัยพระภิกษุ เช่น ปาราชิก (ประหารชีวิต) สังฆาทิเสส ปาจิตตีย์ (ปรับไหม) ทุกกฎ ฯลฯ เป็นต้น แสดงให้เห็นชัดเจนว่า สถาบันศาสนามีส่วนช่วยในการควบคุมสังคม และพระเถระได้มีส่วนช่วยเหลือตราบทบัญญัติอันเป็นสัญญาประชาคม ให้สถาบันกษัตริย์ประกาศใช้ทั่วพระราชอาณาจักรอีกด้วย

ฉะนั้นการที่พระมหากษัตริย์แห่งล้านช้างได้ทรงใส่ใจทำนุบำรุงพระพุทธศาสนานั้น น่าจะเป็นผลดีต่อฝ่ายอาณาจักร จึงพบว่ากฎหมายโคसारาชได้นำเอาแนวประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุมาปรับใช้กับการควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคม ซึ่งเป็นบทบัญญัติของสังคมอย่างหลวม ๆ ไม่เป็นระบบสมบูรณ์แบบเหมือนกฎหมายอยุธยา (กฎหมายตราสามดวง ด้รวบรวม

จากกฎหมายอยุธยา) และในขณะเดียวกันผลของการควบคุมสังคมโดยใช้กฎหมายพุทธจักร น่าจะได้ผลดีทางจิตใจมากกว่าอาณาจักร โดยเฉพาะไม่ต้องมีผู้รักษากฎหมาย (ตำรวจ) คอยปราบปรามผู้กระทำความผิด อีกประการหนึ่งประชาชนทั่วไปจะมีจิตสำนึกว่าตนนั้นได้ประพฤติตามหลักธรรม อันเป็นผลให้ได้เนืองนาบุญติดตัวตามสนองทั้งชาตินี้และชาติหน้า ฉะนั้นชาวพุทธจึงเชื่อว่า ความแร้นแค้นทุกข์เข็ญในชาติปัจจุบันนี้ ก็เพราะวิบากกรรมเมื่อชาติปางก่อน ชาตินี้จำเป็นต้องประพฤติตามหลักธรรมเพื่อจะได้ประสบสุขในชาติหน้า นั่นคือจะได้เกิดอยู่ในชาติตระกูลชนชั้นสูงหรือร่ำรวย ตามแนวคิดของพุทธศาสนาแนวประชาชน (Popular Buddhism) ซึ่งยึดแนวชาตินี้และชาติหน้า และเน้นเรื่องกฎแห่งกรรมมากกว่าที่เน้นเรื่องนิพพานตามแนวพุทธศาสนาแบบปรัชญา (Doctrinal Buddhism) ฉะนั้นประชาชนทั่วไปก็จะหมั่นประพฤติตามหลักธรรมอันเป็นประหนึ่งสัญญาประชาคมนั้น ๆ โดยดุษณีภาพ

ประวัติศาสตร์เทนริเคียว

จุดเริ่มต้นของศาสนาพุทธในญี่ปุ่นนั้น ถูกถ่ายทอดมาจากอาณาจักรปักเซ (Paekche) ของเกาหลี มายังญี่ปุ่นประมาณศตวรรษที่ 5 ขณะเดียวกัน พุทธศาสนาในแต่ละยุคของญี่ปุ่นมีประวัติศาสตร์และพัฒนาการที่คล้ายกับหลายประเทศ กล่าวคือจะอิงสถานการณ์บ้านเมืองเป็นหลัก เพราะศาสนาจะได้รับแรงสนับสนุนหรือการขัดขวางต่อต้าน ก็มักจะมาจากพระราชวงศ์และตระกูลผู้มีอำนาจทางการเมืองในขณะนั้นๆ

จากการค้นคว้าข้อมูลประกอบในช่วงที่เดินทางไปศึกษาเรื่องศาสนาในญี่ปุ่น ผู้เขียนพบว่าสามารถจำแนกประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในญี่ปุ่นออกเป็น 3 ยุคหลัก คือ

1. ญี่ปุ่นยุคแรกเริ่ม (Classical Japan) ได้แก่ ยุคอาซูกะ (Asuka) ซึ่งเป็นยุคที่พระพุทธรูปถูกนำเข้ามาเผยแพร่จากเกาหลี แล้วเจริญรุ่งเรืองจนกลายเป็นศาสนาประจำชาติต่อด้วยยุคนารา (Nara) ซึ่งเป็นยุคที่พุทธศาสนาเจริญแพร่หลายไปสู่ประชาชนทุกหมู่เหล่า เพราะได้รับการสนับสนุนจากเจ้าชายโชโตกุ (Shotoku) จนทำให้รุ่งเรืองอย่างมาก มีนิกายต่างๆ และมีสถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นมากมายในยุคนี้ ศาสนามีหน้าที่ทำพิธีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับราชวงศ์ ดังนั้น ศาสนาพุทธจึงถือเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลกับชนชั้นสูงและกลุ่มพระเท่านั้น ไม่ได้มีการสอนหรือให้ความรู้กับชุมชน และไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชนทั่วไปเท่าไรนัก ในช่วงปลายสมัยนารา เริ่มมีพุทธแบบวัชรยาน (Esoteric Buddhism) ที่เน้นการปฏิบัติเข้ามา 2 สาย คือ นิกายชินงอน (Shingon) ที่ก่อตั้งโดย พระคุณเจ้าคุไก (Kukai) และนิกายเทนได (Tendai) ที่ก่อตั้งโดย พระคุณเจ้าไซโซ (Saichou) แต่พุทธวัชรยานจะค่อนข้างสันโดษ มักเข้าไปปลีกวิเวกในป่า หรือไปสร้างวัดบนภูเขาที่ห่างไกลจากเมืองมาก สองนิกายนี้เจริญรุ่งเรืองมากในช่วงปลายสมัยนารา ต้นยุคเฮอัน (Heian) และเป็นยุคที่ศาสนาพุทธกับชินโตเริ่มมีการผสมปนเปกันบ้างแล้ว

2. ญี่ปุ่นยุคกลาง (Medieval Japan) หรือเรียกอีกอย่างว่า ยุคศักดินา (Feudal Japan) เป็นยุคที่ญี่ปุ่นอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารในระบอบโชกุน กินเวลายาวนานถึง 800 ปี นับตั้งแต่ยุคคามาคูระ (Kamakura) ไปจบลงที่ยุคเอโดะ (Edo) พระพุทธศาสนาในยุคนี้มีทั้งเจริญและเสื่อมตามสถานการณ์ของบ้านเมือง และนโยบายของผู้นำแต่ละยุคสมัย นิกายที่เจริญรุ่งเรืองในยุคนี้ คือ นิกายรินไซ (Rinzai) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากโชกุนและองค์จักรพรรดิ เป็นยุคที่ชาโมโรกำลังรุ่งเรือง ซึ่งเป็นจังหวัดพืดกับที่มีพุทธนิกายเซนเข้ามา เน้นการปฏิบัติด้วยวิถีที่มีระเบียบเป็นอย่างมาก ซึ่งเข้ากันกับวิถีแบบชาโมโรในยุคนี้ จึงทำให้เซนได้รับความนิยม และมีแรงสนับสนุนอย่างมาก นอกจากนี้ ยังมีนิกายโจโด หรือสุชาวดี (Joudo) และนิกายนิชิเรน (Nichiren) ถือกำเนิดขึ้นในยุคนี้ด้วยพร้อมกันมีแนวคิดใหม่เกิดขึ้นว่า “มนุษย์ทุกคนชั้นมีธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะอยู่ภายใน” สามารถได้รับความเมตตาจากพระพุทธเจ้า ถ้าพวกเขามีศรัทธาตั้งมั่น ซึ่งมีรากฐานมาจากแนวคิดเรื่องพระโพธิสัตว์ของมหายานนั่นเอง

3. ญี่ปุ่นยุคสมัยใหม่ (Modern Japan) นับตั้งแต่การปฏิรูปสมัยเมจิจนถึงปัจจุบัน เป็นยุคสิ้นสุดการปกครองของระบอบโชกุน เป็นยุคสิ้นสุดการปิดประเทศ มีการฟื้นฟูอำนาจของพระเจ้าจักรพรรดิขึ้นมาใหม่ โดยใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือหนึ่งในกลไกการสร้างรัฐ ดังนั้น ลัทธิชาตินิยมแบบชินโตจึงถูกดึงกลับมาอีกครั้ง แต่เป็นยุคแห่งการกวาดล้างพุทธศาสนาอย่างรุนแรง รัฐบาลใหม่ต่อต้านศาสนาพุทธ เพราะเห็นว่ามีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับระบอบโชกุน จึงมีการทำลายวัดมากมาย ทำให้พุทธหลายนิกายค่อยๆ หายไป เพราะไม่ปรับตัวให้เข้ากับนโยบายรัฐ แต่ก็ยังมีบางนิกายเลือกที่จะปรับตัว เพื่อความอยู่รอด นั่นคือรินไซและโซโต

ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นสิ้นสุดยุคเมจิ ก้าวเข้าสู่สังคมประชาธิปไตย พุทธศาสนาได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ มีกลุ่มองค์กรทางพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก มีการศึกษาพระพุทธศาสนาแบบสมัยใหม่ โดยมีการก่อตั้งโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยทางพุทธศาสนามากมาย

การปฏิรูปในยุคเมจิครั้งนั้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของพุทธศาสนาในยุคต่อมาเป็นอย่างมาก ที่เห็นได้ชัดอย่างหนึ่งคือ การแต่งงานมีครอบครัวของพระภิกษุ (ซึ่งชาวพุทธในหลายประเทศมักไม่เข้าใจว่า ทำไมพระญี่ปุ่นจึงมีภรรยาได้) ส่งผลให้วิถีชีวิตนักบวชญี่ปุ่นถูกแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มที่รักษาพระวินัยอย่างเคร่งครัด ถือเพศพรหมจรรย์ ไม่มีภรรยา
2. กลุ่มที่ถือบวชแบบครอบครัว มีภรรยาเหมือนชาวบ้านทั่วไป

นอกจากพระญี่ปุ่นจะแต่งงานมีครอบครัวได้แล้ว บางนิกายยังมีข้อบัญญัติอีกว่า ตำแหน่งพระสามารถสืบทอดเป็นมรดกแก่บุตรคนโตได้ด้วย อย่างในสมัยของท่านโซนิชิชิโนะ ชินรัน

นักปราชญ์คนสำคัญแห่งโจโด เป็นคนแรกที่เสนอว่า พระและวัดไม่สำคัญ แม้จะคงวัดไว้แต่ให้พระ มีภรรยาได้ และตำแหน่งเจ้าอาวาสให้สืบสายกันอยู่ในตระกูล

เนื่องจากในขณะนั้น พระภิกษุมีบทบาทและฐานะหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ทั้งการ เป็นผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นผู้ที่ได้รับการเคารพบูชาสูงสุดจากชาวบ้าน เป็นพลเมืองที่ต้องอยู่ ภายใต้อำนาจของบ้านเมือง และเป็นพระภิกษุซึ่งต้องรักษาศีลของพระไว้

กอปรกับสถานการณ์บ้านเมืองดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า พุทธศาสนาถูกกวาดล้าง และขาดการส่งเสริมสนับสนุน พระต้องถูกบีบคั้นจากกลุ่มชนชั้นปกครอง จึงตกอยู่ในสถานการณ์ ที่ถูกบังคับให้หารายได้มาเลี้ยงชีพ และรักษาชีวิตอาารามของตนให้อยู่รอด จึงทำให้เกิดความ ย่อหย่อนในพระธรรมวินัย

นอกจากนี้ ระบบทหารที่ปกครองในยุคนั้น มักจะมีกฎหมายบังคับมาก เช่น จำกัด จำนวนศาสนิกชน จำกัดขอบเขตในการประกอบพิธีกรรม จำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น บทบาทและฐานะของพระที่หลากหลาย จึงทำให้เป็นภาระ รวมทั้งการที่พระปรับตัวไม่ทันต่อความ เปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย

ดังนั้น วัตถุประสงค์ที่ท่านโชชิน ชินรัน เสนอแนวคิดเช่นนี้มา ก็เพื่อกำจัดการแบ่งแยก ระหว่างพระภิกษุกับคฤหัสถ์ สร้างความสะดวกในการเผยแผ่ศาสนา โดยไม่ต้องกังวลว่าจะละเมิด พระวินัยที่เป็นข้อห้าม ทำให้เกิดความสบายใจในขณะปฏิบัติหน้าที่ นี่จึงเป็นเหตุให้ในภายหลัง ในเวลาต่อมาศาสนาเทนริเคียว เน้นความคิดและการปฏิบัติเพื่อละจากความยึดในตัวตนอันเป็นมายา หรือการสร้างพิธีกรรมที่ต้องการร่วมใจกัน เช่น การร่ายรำร้องเพลง การสวด ซึ่งช่วยคลายความเป็น ปัจเจกชนและเอื้อให้เกิดการยอมรับตัวตนใหม่ทางศาสนาได้ง่ายขึ้น

หลักศรัทธาดั้งเดิมของญี่ปุ่น คือศรัทธาในบรรพบุรุษ(Filial Piety) และศรัทธาใน ธรรมชาติ ศรัทธาทั้ง 2 อย่างรวมกันเป็นความเชื่อแต่ดั้งเดิมของญี่ปุ่น บริเวณที่เป็นประเทศญี่ปุ่น ในปัจจุบัน ถือว่าเป็นดินแดนแห่งรุ่งอรุณ (Land of rising sun) มีเทพนิยายอยู่ในคัมภีร์โคยิกิและ นิฮอนจิ ของญี่ปุ่น(ของชินโต) เป็นตำนานเกี่ยวกับการสร้างเกาะญี่ปุ่น

ตัวละครที่มีบทบาทในการสร้างเกาะญี่ปุ่น เทพอิซานางิกับอิซานามิ อิซานางิ คือ ปฐม เทพที่เป็นพลังฝ่ายบวก เทียบได้กับหยางของจีน(เพศชาย) เป็นฝ่ายจิต (นามธรรม) อิซานามิ คือ ปฐม เทพี เป็นพลังฝ่ายลบ เทียบได้กับหยินของจีน (เพศหญิง) เป็นพลังฝ่ายวัตถุ ทั้งอิซานางิและอิซานามิ มีปฐมธาตุเป็นตัวควบคุมอยู่อีกทอดหนึ่ง เรียกว่า ฮอนยิ ซูอียะกุ ตำนานบอกว่า อิซานางิกับอิซานามิ อยู่ร่วมกัน ทำให้กำเนิดเทพอีกหลายองค์ เทพที่สำคัญที่มีบทบาทในการสร้างเกาะญี่ปุ่น คือ

- (1) เทพแห่งดวงจันทร์ ชื่อ ซีคุโยมิ
- (2) เทพแห่งทะเล ชื่อ สึซานโนโอะ
- (3) เทพีแห่งพระอาทิตย์ ชื่อ อะมะเตระสุ

อะมะเตระสุ เป็นเทพีผู้เป็นเจ้าของแห่งเกาะญี่ปุ่นโดยเฉพาะ ชาวญี่ปุ่นมีชีวิตอยู่ในท่ามกลางความคิด ความหวังและความใฝ่ฝันที่ล้อมรอบด้วยเรื่องเทพ-เทพี กล่าวโดยสรุป ศรัทธาของชาวญี่ปุ่นเป็นการหล่อหลอมขึ้นมาจาก 6 ส่วนคือ

- (1) ศรัทธาในบรรพบุรุษและหมู่เทพท้องถิ่น
- (2) ศรัทธาในเต่า
- (3) ศรัทธาในขงจื้อ
- (4) ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- (5) ศรัทธาในคริสต์ศาสนา
- (6) ศรัทธาในชินโต

ศาสนาเทนริเคียว ถูกจัดให้อยู่ในเรียวกะชินโต เรียกว่าเป็นชินโตของประชาชนและจากประวัติศาสตร์ที่ปรากฏมานั้น มีหลายครั้งหลายคราที่ศาสนาของเทนริเคียวได้รับการต่อต้านจากทางรัฐบาลในสมัยนั้น แต่ด้วยความอดทนของศาสนาที่มุ่งมั่นจะเผยแผ่ศาสนาและทำตามพระประสงค์ของพระเจ้า เทนริเคียวจึงสามารถดำรงคงอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ เป็นเวลากว่า 170 ปีมาแล้ว พระผู้เป็นเจ้าของเทนริเคียวมีพระนามว่า “โอะยะงะมิ” (โอะยะ แปลว่า Parent หรือ พ่อแม่, คะมิหรืออะมิ แปลว่า พระผู้เป็นเจ้าของ) ด้วยความที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้านั้นเปรียบเหมือนพ่อแม่ของมวลมนุษย์ จึงเรียกพระองค์ว่า พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิ และด้วยความที่มนุษย์นั้นสรรเสริญพระบารมีของพระองค์ พวกเขาเหล่านั้นจึงถวายนามถึงพระองค์และภาวนาถึงพระองค์ว่า “เทนริโอ-โนะ มิโคโตะ” ส่วนศาสนาของเทนริเคียวมีพระนามเดิมว่า “มิจิ นะคะยะมะ” แต่หลังจากที่พระเจ้าได้อวตารลงมาและได้ใช้สังขารของนาง มิจิ เป็นที่ประทับ เพื่อเปิดเผยความจริงเกี่ยวกับการสร้างโลกและสอนวิธีที่จะนำเราไปสู่ชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ เราจึงเรียกท่านว่า “โอะยะงะมิ” (โอะยะ แปลว่า ผู้ให้กำเนิด (พ่อแม่), อะมิ แปลว่า พระ-, เจ้า- หรือ ท่าน) จุดมุ่งหมายสูงสุดของเทนริเคียว คือ “การดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ” จากคำสอนของเทนริเคียวที่เชื่อว่าร่างกายของคนเราเป็นสิ่งที่ขอยืมมาจากพระเจ้า ดังนั้นการดำรงชีวิตในทุกๆ วันของผู้ที่นับถือเทนริเคียว จึงเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ของพระเจ้า ในการที่จะดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ ภายใต้ร่างกายที่ได้รับการให้ขอยืมมา หรือขอยืมมาจากพระเจ้าโอะยะงะมิและได้รับพรพิทักษ์คุ้มครองจากพระองค์

ศาสนาเทนริเคียวได้ถือกำเนิดขึ้นเมื่อ 26 ค่ำ เดือน 10 พ.ศ. 2381 ในวันนั้นเทนริโอ-โนะ-มิโคโตะ พระผู้เป็นเจ้าของ โอะยะงะมิ ได้ทรงปรากฏพระองค์โดยสิงสถิตในร่างของนางมิจิ นะคะยะมะ พระแม่ศาสดาเจ้า โอะยะงะมิ เพื่อจะทรงช่วยเหลือมนุษย์ชาติทั้งหลาย พระผู้เป็นเจ้าของ โอะยะงะมิ ทรงเป็นพ่อแม่ดั้งเดิมและแท้จริงของมนุษยชาติทั้งปวง พระองค์ทรงเป็นผู้ให้ความพิทักษ์คุ้มครองแก่มนุษย์เรา นับตั้งแต่เมื่อได้ทรงเนรมิตมนุษยชาติขึ้นมา เพราะทรงอยากจะทอดพระเนตรเห็นพวกเราดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจกัน และพระองค์ก็จะทรงร่วมยินดีด้วย เพราะฉะนั้น

การดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ จึงเป็นจุดมุ่งหมายในการดำรงชีวิตของมนุษย์เรา เมื่อพระเจ้าเป็นเจ้า โอะยะงะมิทรงเป็นพ่อแม่ของเราแล้ว เราทุกคนก็เป็นลูกของพระองค์ ด้วยเหตุนี้ เราทุกคนจึงเป็นพี่น้องกันทั้งสิ้น

1. หลักคำสอน

พระเจ้าเป็นเจ้าโอะยะงะมิทรงสอนให้เราเห็นว่า ร่างกายของเราเป็นสิ่งที่พระเจ้าเป็นเจ้าของ มาใช้ สิ่งที่เป็นของเราเองนั้นมีแต่ดวงจิตดวงเดียวเท่านั้น และเราจะดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจได้ ก็ต่อเมื่อเราได้ใช้ดวงจิตนั้นอย่างถูกต้อง

ทำไมคนเราต้องประสบกับโรคพยาธิ ปัญหาหรือเรื่องยุ่งยากต่างๆ นั้นเป็นเพราะ เรามักจะ เชื่อว่าเราดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยกำลังของตนเอง และยังไม่อาจหยั่งรู้ถึงความจริงที่ พระเจ้าเป็นเจ้าโอะยะงะมิยังทรงประทับอยู่ และคอยให้ความพิทักษ์คุ้มครอง เพื่อให้เราสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้

พระเจ้าเป็นเจ้าโอะยะงะมิทรงเปรียบเทียบการใช้จิตใจที่ไม่ถูกต้องของเรากับฝุ่นละออง ความคิด อย่างใดอย่างหนึ่งที่ ไม่ตรงตามพระประสงค์ของพระองค์นั้นเรียกว่า ฝุ่นละออง และ พระองค์ทรงเร่งให้พวกเราพยายามปิดกั้นฝุ่นละอองที่เกาะติดอยู่ในจิตใจของเราให้ออกไปในทุกวัน พระองค์ทรงสอนให้เราเห็นว่า โรคพยาธิและปัญหาต่างๆ นั้น ไม่ใช่เป็นการลงโทษต่อความคิดหรือ การกระทำที่ผิดของเรา ทว่าเป็นเพียงสัญญาณเตือนเราให้รู้ตัวเท่านั้น ผู้ที่นับถือศาสนาเทนรีเคียว จะหมั่นพิจารณาฝุ่นละออง(กิเลส)ในจิตใจของตนเองอยู่เสมอ ฝุ่นละอองเป็นสิ่งที่เล็กและเบา มากจนเราสามารถจะเป่ามันออกด้วยลมหายใจเพียงอึดเดียว ดังนั้น การกำจัดฝุ่นละอองจึงเป็นเรื่องที่ง่าย มาก หากหมั่นทำความสะอาด แต่ถ้าเราปล่อยไว้สักพักหนึ่ง มันก็จะสะสมกันมากขึ้นจะปิดกั้นหรือ เช็ดถูก็ทำได้ยากขึ้น ถ้ามนุษย์ใช้จิตใจโดยไม่ สอดคล้องกับพระประสงค์ของพระเจ้าโอะยะงะมิ จิตใจนั้นก็หม่นหมองลงโดยที่มนุษย์อาจจะไม่รู้สึกรู้สีกตัว การสะสมพอกพูนของฝุ่นละอองจะทำให้ จิตใจค่อยๆ หมดความสดใสซึ่งเป็น ลักษณะดั้งเดิมของจิตใจจนในที่สุดไม่มีทางจะแก้ไขได้ (กองเผยแผ่ศาสนาเทนรีเคียวในต่างประเทศ, 2537)

ฝุ่นละอองทางจิตใจของมนุษย์คนใดคนหนึ่งยอมให้โทษแก่ผู้อื่นและสามารถทำลาย ความสงบสุขของสังคมได้ การใช้จิตใจเช่นนี้จึงปรากฏออกมาเป็นความเจ็บป่วยหรือเกิดปัญหายุ่งยาก ลำบากขึ้น เพราะฉะนั้น มนุษย์จึงควรหมั่นปิดกั้นฝุ่นละอองด้วยการพิจารณาจิตใจของตนเอง เสมอๆ เพื่อจะช่วยให้มนุษย์สามารถพิจารณาจิตใจได้นั้น พระเจ้าโอะยะงะมิได้กล่าวถึงชนิด ต่างๆ ของฝุ่นละอองไว้ 8 ชนิด คือ (กองเผยแผ่ศาสนาเทนรีเคียวในต่างประเทศ, 2539)

1. ความเสียหาย เสียหายต่อการใช้จิตใจ การทำงานด้วยร่างกายเสียหายที่จะต้อง เสียในสิ่งที่ตัวเองมีหน้าที่ที่จะต้องเสียปลีกตัวออกจากความรับผิดชอบของตนจิตใจที่หวังแต่ความ สบายเฉพาะตัว

2. ความอยากได้ ความอยากได้เงินทองโดยไม่ใช้จิตใจและไม่ทำงาน มักอยากจะได้ใส่เสื้อผ้าที่สวยงาม อยากกินแต่ของดีๆ ถึงจะมีอยู่แล้วก็อยากจะได้ของดีกว่า

3. ความเกลียดชัง เกลียดชังต่อผู้หวังดีที่คอยตักเตือน เกลียดชังลูกเขย เกลียดชังลูกสะใภ้ ไม่ยอมรับความผิดที่เกิดขึ้น แต่กลับไปโกรธแค้นผู้อื่น

4. ความรักตนเอง หากตัวเองได้ดีได้สบายแล้วถึงคนอื่นจะเดือดร้อน จะเป็นเช่นไรตนก็ไม่ เกี่ยว คิดถึงแต่ตัวเอง โยนความชั่วให้ผู้อื่น หลงรักหลงเชื่อลูกตัวเองจนเกินไปแม้ลูกจะทำชั่วยกปล่อยไม่ตักเตือน รักแต่ตนเองและลูกของตน

5. ความแค้นพยาบาท เคียดแค้นผู้อื่นเมื่อตนต้องเสียหน้าขายหน้า ผูกพยาบาทผู้ที่กีดขวางความต้องการของตน ใครพูดจาว่าอย่างไรก็คอยแต่จะโกรธ จะไม่ให้ไม่ยอมรับในความไม่รอบรู้ความไร้สมรรถภาพและความโง่เขลาบาปปัญญาของตน คอยแต่จะโกรธแค้นผู้อื่น

6. ความโกรธ เกิดขึ้นได้จากการโมโห สบายเกินไปจนไม่รู้จักความลำบาก จิตใจก็ไม่ผ่อนคลาย ใครทำอะไรไม่ถูกใจก็โมโห เอาแต่เหตุผลของตนเป็นที่ตั้ง ไม่ฟังเหตุผลของผู้อื่น การที่จะโมโหผลุนผลันฉุนเฉียวนั้น อาจทำให้เราเองหมดบุญวาสนาและยังทำให้สูญเสียแม้ชีวิตได้

7. ความโลภ การลักขโมยของผู้อื่นหลอกลวงผู้อื่นเพื่อสร้างผลประโยชน์แก่ตน ลุ่มหลงมัวเมาในความรักใคร่ของชายและหญิงเป็นกามตัณหา ความโลภในการยื้อแย่งของของผู้อื่นมาเป็นของตนเองสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นฝุ่นละออง

8. ความยโสอวดดี การอวดทำตัวเด่นทั้งๆ ที่ตัวเองไร้ความสามารถดูหมิ่นคนอื่นว่าต่ำกว่าตน นึกเสมอว่าตนเองเก่งมีความสามารถ จึงปิดแข็งปิดขาคู่อื่นบ้าง เหยียบย่ำอยู่บนผู้อื่นบ้าง ตีหน้าทำเป็นคนรู้ดีดูหมิ่นผู้อื่นทั้งๆ ที่ตนเองก็ไร้รู้คอยจ้องจับผิดผู้อื่น

นอกจากนี้แล้ว การใช้คำพูดเพราะๆ ซึ่งไม่ตรงกับใจอันแสนสกปรก การพูดปดมดเท็จ และ ประจบประแจง พระผู้เป็นเจ้าของก็ทรงตักเตือนว่าทรงไม่ชอบทั้ง 2 สิ่งนี้ ด้วยปัญหาต่าง ๆ ที่เราประสบ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าโอะยะงะมิ ทรงทำให้เราเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นถึงพระประสงค์ของพระองค์ที่จะทำให้การดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจปรากฏออกมาเป็นจริง พระองค์ทรงชักนำเราด้วยความรักอย่างที่พ่อแม่มีต่อลูก ด้วยการชักจูงของพระองค์ เราจึงได้ไตร่ตรอง ถึงการใช้จิตใจ และเปลี่ยนวิธีการใช้จิตใจให้สอดคล้องกับพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าโอะยะงะมิ นี้แหละ เป็นหนทางอันแท้จริงของเราที่จะไปสู่การดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ

ถ้าเชื่อมั่นในความเมตตากรุณา และความพิทักษ์คุ้มครองของพระองค์แล้ว ไม่ว่าจะปัญหาเกี่ยวกับตนเองหรือปัญหาทางด้านสังคมก็ตาม เราจะสามารถผ่านพ้นไปได้ และจะกลับมีจิตใจที่ร่าเริง ปิติยินดี พระองค์ทรง สอนให้เราเห็นว่า จิตใจเช่นนี้เรียกว่า ทันโน (ความพอใจอันแท้จริง) พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าโอะยะงะมิ ทรงเนรมิตมนุษย์เราขึ้นมา และเราดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้ก็ด้วยความพิทักษ์คุ้มครองของพระองค์ ถ้าเข้าใจในคำสอนข้อนี้อย่างถ่องแท้ เราก็จะสัมผัสกับความปิติยินดีใน

การดำรงชีวิตได้ และยังทรงสอนเราว่าการแสดงความยินดีนี้ออกมาให้เห็นในชีวิตประจำวันนั้น ก็คือ ฮีโนะคิซิง ให้เราเอาข้อนี้เป็นหลักบวกกับคำสอนที่ว่า มนุษย์ทั่วทั้งโลกเป็นพี่น้องกัน เราต้องเดินไปตามพระประสงค์ของพระเจ้าโฮะยะงะมิ ในการช่วยเหลือผู้อื่นด้วย

เราต้องพยายามปิดกวาดฝุ่นละอองในจิตใจทุกวัน และอุทิศตัวในการทำ ฮีโนะคิซิง ด้วยจิตใจที่มีความพึงพอใจอย่างยิ่ง และถ้ามวลมนุษย์ทั่วทั้งโลกพยายามเข้าใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกันแล้ว ความจริงใจที่ซื่อสัตย์สุจริตนี้ ก็จะเป็นที่ยอมรับของพระเจ้าโฮะยะงะมิ แล้วพระองค์ก็จะประทานพรอันมหัศจรรย์ให้เราเห็นอย่างไม่ต้องสงสัย

2. ศาสนาพิธี

ศาสนาเทนริเคียว ได้แผ่กระจายออกไปทั่ว ไม่เฉพาะในประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น ยังมีผู้เลื่อมใสอยู่ในประเทศต่างๆทั่วโลกด้วย เราศรัทธาในพระเจ้าโฮะยะงะมิ เรากาวนาและมุ่งดำเนินในหนทางอันมุ่งไปสู่ความสงบสุขของโลกอยู่เนืองนิตย์

โบสถ์ศูนย์กลางของศาสนาเทนริเคียว ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล เมืองเทนริ จังหวัดนารา ประเทศญี่ปุ่น สถานที่นี้เรียกว่า จิบะ เป็นสถานที่ดั้งเดิมซึ่งพระเจ้าโฮะยะงะมิ ได้ทรงเนรมิตมนุษย์ชาติขึ้นเป็นครั้งแรก เพราะฉะนั้นที่นี้ก็คือ บ้านพ่อเมืองแม่(โฮะยะชะโตะ) ของมวลมนุษย์ทั้งหลาย ณ บ้านพ่อเมืองแม่แห่งนี้ ยังมีสถาบันการศึกษาต่างๆ สถาบันสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า และโรงพยาบาลอันทันสมัย ตลอดจนหอสมุด พิพิธภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงเป็นต้น ณ สถานที่แห่งนี้ พวกเรากำลังพยายามอย่างสุดกำลัง ในการดำเนินเพื่่มุ่งไปสู่การช่วยเหลือมวลมนุษย์ และทำให้มนุษย์เราได้เข้าใจคำสอนอย่างลึกซึ้งเพื่อที่จะทำให้โลกที่มีชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจได้ปรากฏออกมาเป็นจริง ซึ่งกิจกรรมของศาสนาเทนริเคียวที่ทำอยู่ประจำมี ดังนี้

- 1) การบรรยายขั้นพื้นฐาน ศาสนาเทนริเคียว
- 2) พิธีนมัสการใหญ่ ฤดูใบไม้ผลิ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ (Structural – Functional Theory)

ทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ นิยมนับเป็นทฤษฎีแม่บทที่ยิ่งใหญ่ที่สุดทฤษฎีหนึ่งในบรรดาทฤษฎีแม่บททั้งหลาย ทั้งในแง่ของความเก่าแก่ มีชีวิตยาวนานจากอดีตและในแง่ของความนิยมของสังคมวิทยา ในสหรัฐอเมริกาทฤษฎีนี้ได้รับความนิยมสูงสุดในช่วงปี 1940 – 1965 และเสื่อมถอยลงบ้างแต่ยังมีอิทธิพลไม่น้อยจนถึงปัจจุบัน ตัวแบบสังคม (Model of Society) ทฤษฎีนี้ถือว่ามีลักษณะคล้ายกับสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง (Biological Organism) Herbert Spencer เป็นบิดาทฤษฎีนี้ เขาระมัดระวังในการใช้ตัวแทนแบบนี้ คือ เพียงบอกว่าสังคมมนุษย์เสมือนอินทรีย์อย่างหนึ่ง แต่ศิษย์ของเขา เช่น Paul Von Lilienfield และ Bene Worms เน้นชัดว่าสังคม คือ อินทรีย์

อย่างหนึ่ง (an actual living organism) ในปัจจุบันนักสังคมวิทยาเข้าใจว่า ตัวแบบ เป็นเพียงอุปมา เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์สังคมเท่านั้น ไม่ใช่สิ่งที่เป็นจริง (Reality) ซึ่งข้อเปรียบเทียบดังกล่าว ทำให้ตั้งเป็นสมมติฐานเกี่ยวกับสังคมได้ 3 ประการ 1. สังคมเป็นระบบๆหนึ่ง 2. ระบบนั้น ประกอบด้วยส่วนต่างๆที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน 3. ระบบมีขอบเขตแน่นอน พร้อมทั้งมีกระบวนการรักษาบูรณาการของอาณาเขตนั้นไว้เสมอ ต่อจากนั้นก็ได้มีการขยายต่อเติมความคิดนี้ให้ครอบคลุมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามแต่ความคิดของนักสังคมวิทยาที่นิยมอินทรีย์อุปมานี้ แบบที่สุดโด่งกว่าแบบอื่น ในหมู่นักโครงสร้าง หน้าทีนิยมมองเห็นสังคมมีลักษณะดังนี้

สังคมในฐานะที่เป็นระบบ ที่มีอาณาเขตแน่นอนเป็นสังคมที่วางระเบียบตนเอง ควบคุมตนเอง (Self-regulating) โดยมีแนวโน้มที่ส่วนประกอบต่างๆ พึ่งพาอาศัยกันและรักษาดุลยภาพไว้ได้ ในฐานะที่เป็นระบบที่บำรุงรักษาตนเอง ทำนองเดียวกับอินทรีย์ทั้งหลาย สังคมมีความต้องการจำเป็นจำนวนหนึ่ง (needs or requisites) ซึ่งเมื่อสนองได้แล้ว จะทำให้สังคมดำรงชีวิตอยู่ ส่วนต่างๆ สามารถพึ่งพากันได้ (homeostasis) และสามารถรักษาสมดุลยภาพไว้ได้ เมื่อเป็นดังนั้น การวิเคราะห์ระบบที่บำรุงรักษาตนเอง (สังคม) เชิงสังคมวิทยาจึงควร ต้องมุ่งสนองความต้องการจำเป็นของส่วนประกอบต่างๆของสังคม ซึ่งการทำเช่นนี้จะส่งผลให้เป็นการรักษาความพึ่งพากันและดุลยภาพด้วย ในระบบที่มีความต้องการ จำเป็นสังคมจึงต้องมีโครงสร้างแบบใดแบบหนึ่งขึ้นมาเป็นหลักประการให้มีการพึ่งพา (homeostasis) ดุลยภาพ (equilibrium) และการมีชีวิต (survival) อาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างหลายโครงสร้างสามารถสนองความต้องการจำเป็นอันเดียวกันได้ แต่โครงสร้างจำนวนจำกัดเท่านั้น ที่สามารถสนองความต้องการจำเป็นใดๆหรือความต้องการจำเป็นหลายอย่างในขณะเดียวกันผู้นำความคิด ดังได้กล่าวมาแล้ว August Comte และ Herbert Spencer ทั้งสองท่านเป็นผู้ให้รากฐานความคิดกว้างๆเกี่ยวกับสังคม และคำอธิบายเกี่ยวกับสังคม จะเห็นได้ว่า ท่านทั้งสองใช้ความคิดเกี่ยวกับโครงสร้างหน้าที่นิยมเป็นหลักในการแนะนำวิชาสังคมวิทยาเข้าสู่วงวิชาการของยุโรปสมัยของท่าน ท่านทั้งสองจึงได้ชื่อว่าเป็นบิดาของสังคมวิทยา เนื่องจาก August Comte เป็นผู้ตั้งชื่อวิชานี้ว่าสังคมวิทยา ท่านจึงมักได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาคนแรกของสังคมวิทยา มากกว่า Herbert Spencer อย่างไรก็ตามก็ต้องนับท่านทั้งสองมีคุณอนันต์ต่อวิชานี้ และผู้ที่วางรากฐานสำคัญของทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalist) ได้แก่ 1. Emile Durkheim 2. Bronislaw Malinowski 3. A.R. Radcliffe-Brown ท่านทั้งสามให้คำตอบว่าเป็นความจริงที่ว่าสิ่งมีชีวิตทั้งหลายแสดงให้เห็นว่าการที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้จะต้องสามารถสนองความต้องการจำเป็นจำนวนหนึ่งเสียก่อน แต่สังคมมนุษย์ต้องมีความต้องการจำเป็นนั้นด้วยหรือเป็นความจริงที่ว่าสิ่งมีชีวิตทั้งหลายแสดงให้เห็นว่าสิ่งมีชีวิตต้องมียอดประกอบ หรือส่วนต่างๆหลายส่วน แต่ละสังคมมนุษย์จำเป็นต้องมีส่วนประกอบต่างๆเหล่านั้นหรือไม่ การได้ทราบความคิดของท่านเหล่านี้ เป็นการปูพื้นฐานสำคัญในการเข้าใจเนื้อหาทฤษฎีโครงสร้างนิยม Durkheim และหน้าที่นิยม

เด็กโฮม์เป็นนักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ยึดถือแนวความคิดทั่วไปของนักวิชาการฝรั่งเศสสมัยของเขา โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องอินทรีย์อุปมาของ August Comte ในหนังสือเรื่องการแบ่งงานในสังคม (The Division of Labour in Society) เด็กโฮม์โจมตี Spencer ที่ใช้แนวคิดอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) สเปนเซอร์ใช้ดิ้นทรีย์อุปมาเหมือนกับเด็กโฮม์เกี่ยวกับเรื่องสังคมมนุษย์นั้น ความคิดของเด็กโฮม์เจือปนด้วยความรู้ทางชีววิทยาอย่างมาก ซึ่งเป็นอิทธิพลทางความคิดทั่วไปในยุคของเด็กโฮม์ โดยเฉพาะเจือปนอินทรีย์อุปมาอย่างเด่นชัด ฐานคติสำคัญเกี่ยวกับสังคมของเด็กโฮม์ มีดังนี้ สังคมมนุษย์เป็นองค์ภาวะ (Entity) โดยตัวของมันเอง สังคมไม่ใช่เป็นส่วนรวมขององค์ประกอบต่างๆที่รวมกันขึ้นเป็นสังคมแต่เป็นสิ่งที่มากกว่านั้น สังคมเป็นสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างไปจากส่วนผสมต่างๆที่มารวมกัน (Society is sui generis an Entity in itself and not its Constituent Parts) เด็กโฮม์เน้นว่าสังคมเป็นองค์ภาวะทางสังคม (Social Whole) มีเอกลักษณ์ มีความต้องการ มีโครงสร้าง มีชื่อต่างหากไปจากส่วนผสมที่ประกอบขึ้นเป็นสังคม เขาเห็นว่าส่วนประกอบต่างๆของระบบ หมายถึง สังคมปฏิบัติหน้าที่สนองความต้องการจำเป็นทั้งหมดที่ระบบพึงมีในฐานะที่เป็นระบบอินทรีย์ระบบหนึ่ง

เด็กโฮม์อุปมาโดยกล่าวถึง สภาพ “ปกติ” และ “ไม่ปกติ” ของสังคม คือ ถ้าระบบ คือ สังคมสามารถสนองความต้องการจำเป็นของระบบได้แล้ว สังคมหรือระบบก็จะอยู่ในภาวะปกติ แต่ถ้าไม่สามารถสนองความต้องการก็ไม่ปกติ คำกล่าวนี้จึงเป็นการยอมรับว่า สังคมต้องมีความต้องการจำเป็นเชิงหน้าที่จำนวนหนึ่ง สังคมใดมีชีวิตอยู่ได้ส่วนต่างๆจะต้องทำหน้าที่เพื่อขจัดความต้องการเหล่านี้ให้หมดไป ในการอ้างอิงระบบที่ปกติ ไม่ปกติและหน้าที่ของระบบ เด็กโฮม์ได้กล่าวถึง ความสมดุลของระบบด้วยจุดสมดุล (Equilibrium Points) คือจุดต่าง ๆ ที่สังคมมีความเป็นปกติอันเกิดจากการที่ความต้องการได้รับการตอบสนอง ระดับของการตอบสนองกับระดับของความต้องการเท่ากับความสมดุลก็เกิดขึ้นจะเห็นว่าความคิดของเด็กโฮม์ที่เขียนไว้ในหนังสือเรื่องการแบ่งงานในสังคม ช่วยวางรากฐานให้กับแนวความคิดหรือทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม

สำหรับแนวความคิดทางมานุษยวิทยาของ Malinowski และ Radcliffe-Brown ได้รับอิทธิพลความคิดอินทรีย์นิยม (Organicism) ของ Durkheim เขาพยายามหาทางแก้ไขปัญหาขัดข้องในการใช้อินทรีย์ ปัญหาสำคัญที่เขาเจอ คือ ปัญหาเรื่องอันตวิทยา (Teleology) คือ อะไรที่กำหนดไว้ได้ก่อนการศึกษาว่าจะต้องมี หรือสาเหตุอะไรที่สามารถกำหนดไว้ได้ก่อนล่วงหน้าแล้ว ถือว่าเป็นเรื่องสาเหตุสุดท้าย ซึ่งเป็นเรื่องของปรัชญาไม่ใช่เรื่องของวิทยาศาสตร์ Radcliffe-Brown ให้ความหมายของ ความต้องการจำเป็นว่าเป็นภาวะที่จำเป็นในการคงอยู่ เขาคิดว่าหากกำหนดเช่นนี้แล้ว ความต้องการจำเป็นแบบสากลทั่วไปของมนุษย์หรือของสังคม ก็ไม่มีอยู่ในทฤษฎีแต่จะต้องค้นหาโดยหลักฐานประจักษ์ แต่ละสังคมมนุษย์จะมีความต้องการจำเป็นไม่เหมือนกัน เพราะแต่ละสังคม

ไม่เหมือนกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นเวลาวิเคราะห์สังคมก็สามารถหลีกเลี่ยงได้ว่า ทุกส่วนของวัฒนธรรม มีหน้าที่หรือส่วนของวัฒนธรรมที่ต่างกันจะต้องมีหน้าที่ต่างกันจะต้องมีหน้าที่เหมือนกัน

2. ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมในที่นี่จะกล่าวถึงสาเหตุของการแพร่กระจาย โดยเกิดขึ้นในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นช่วงที่ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionism) ของ Edward B. Tylor และ Lewis H. Morgan กำลังโด่งดัง สามารถรวบรวมแนวคิดในเรื่องนี้เป็นกลุ่มๆ ที่เน้นอิทธิพลของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) ต่อการเปลี่ยนแปลง ได้ตั้งนี้ สำนักอังกฤษ (British School) สำนักเยอรมัน (German School) สำนักอเมริกัน (American School)

สำนัก อังกฤษ (British School) นักมานุษยวิทยากลุ่มแรกเป็นชาวอังกฤษ นำโดย สมิท (G. Elliot Smith), เพอร์รี่ (William j. Perry) และริเวอร์ส์ (W.H.R. Rivers) ปฏิเสธแนวคิดที่ว่า วัฒนธรรมต่างเกิดได้เองด้วยตัวเองไม่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ล้อม ซึ่งในสำนักนี้มีความเห็นว่าคนมีลักษณะทางชีวภาพพื้นฐานเหมือนกัน ดังนั้น ถ้าคนจะสร้างวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่ต่างกันวัฒนธรรม ก็จะต้องเหมือนๆ กันในส่วนพื้นฐาน แต่ความแตกต่างหลากหลายขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน นักมานุษยวิทยากลุ่มนี้เสนอว่า อารยธรรมขั้นสูงมีจุดกำเนิดในประเทศอียิปต์ แล้วจึงแพร่กระจายไปยังส่วนต่างๆ ของโลก กลุ่มและชนชาติต่างๆ ซึ่งมีการติดต่อหรือค้าขายกับชาวอียิปต์ ได้นำเอา ความรู้ด้านเกษตรกรรม การทำภาชนะ การหลอมเหล็ก การทอผ้าและการก่อสร้างไปใช้ ทำให้ ศิลปวิทยาแขนงต่างๆ แพร่กระจายไปยังส่วนต่างๆ ของโลก

สำนักเยอรมัน (German School) นักมานุษยวิทยาสนใจในแนวคิดเรื่องการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นนักมานุษยวิทยาชาวเยอรมัน และออสเตรีย เช่น ฟรีดซ์ เกรบ (Fritz Graeb) และ วิลเฮล์ม ชมิดท์ (Wilhelm Schmidt) โดยสำนักนี้มีแนวคิดที่ว่า มนุษย์ไม่ชอบสร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเอง แต่ชอบยืมวัฒนธรรมจากเพื่อนบ้าน วัฒนธรรมนั้นเมื่อแพร่กระจายไป วัฒนธรรมที่ปลายทางจะต้อง เหมือนกับวัฒนธรรมต้นกำเนิดไม่มากนัก อาจเหมือนในเชิงปริมาณหรือรูปลักษณะ ซึ่งอาจเกิดจากการอพยพย้ายถิ่นของผู้คน และเป็นแนวคิดที่เน้นการหยิบยืม (Borrowing) ทางวัฒนธรรมมากกว่า การสร้างวัฒนธรรมใหม่ (Invention) นักมานุษยวิทยากลุ่มนี้เสนอว่า จุดศูนย์กลางของวัฒนธรรมนั้น มิได้มีเพียงจุดเดียว หากมีหลายจุด แต่ละจุดก็แพร่กระจายวัฒนธรรมของตนออกไปรอบๆ เป็นวงกลม เรียกว่า Culture Circle หรือ Kulturkreis ดูเหมือนว่า ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของ นักมานุษยวิทยาทั้งสองกลุ่ม จะวางสมมติฐานว่า มนุษย์ส่วนใหญ่ในสังคมต่างๆ มักไม่ค่อยมีความคิด สร้างสรรค์ ไม่รู้จักคิดค้นสิ่งใหม่ แต่มักคอยลอกเลียนจากผู้อื่นอยู่เสมอ แนวความคิดของ นักมานุษยวิทยาทั้งสองกลุ่มนี้ ได้รับการโจมตีจากนักมานุษยวิทยาอเมริกันในเวลาต่อมาและ เสื่อมความนิยมลง

สำนักอเมริกัน (American School) ค่ายนี้้นำโดย Clark Wissler และ Alfred Kroeber ซึ่งมีความน่าเชื่อถือในแง่ที่ว่า วัฒนธรรมจะแพร่กระจายจากจุดศูนย์กลาง (จุดกำเนิด) ไปตามพื้นที่เท่าที่มันจะไปได้ในเขตภูมิศาสตร์เดียวกัน และยุคสมัยใกล้เคียงกัน ทำให้เราเห็นภาพ วัฒนธรรมเป็นกลุ่มๆ และแพร่กระจายไปทุกๆ ที่ที่ไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้นตามสภาพ ทางภูมิประเทศที่มนุษย์สามารถเดินทางไปถึงได้ ดังนั้นรูปแบบของการกระจายตัวจึงไม่ใช่วงกลม สำนักอเมริกันใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะช่วง 1940-1950 ซึ่งมีการศึกษาชนเผ่าอินเดียแดง และชนกลุ่มน้อยทั้งในและนอกประเทศที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง วิธีการศึกษาการแพร่กระจายของสำนักอเมริกันมีดังนี้ คือ

1. ใช้หลักภูมิศาสตร์ คือแกะรอยไปตามเขตพื้นที่ ในวิธีนี้ต้องดูสถานที่อาณาเขต รอยต่อของวัฒนธรรมซึ่งคนมีพฤติกรรมแบบผสมผสาน กัน ดูภูมิประเทศโดยรอบ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวจะช่วยวิเคราะห์การพัฒนาของวัฒนธรรม
2. ใช้ประวัติศาสตร์สืบย้อน วิธีนี้สำคัญมาก และหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยสำหรับการ แพร่กระจายทางวัฒนธรรมเพราะวิธีการนี้จะ ช่วยให้รู้ความเป็นมาของลักษณะ และยุคสมัยของ สิ่งที่พบ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการตีความได้มาก
3. การขุดค้นทางโบราณคดี เพราะได้เห็นในสิ่งที่เป็รูปรูปธรรมในแง่ที่ว่ามันเป็นชนิด เดียวกันหรือไม่ หากพิสูจนชั้นดิน เนื้อดิน วัสดุที่ใช้ทำสิ่งของ ลวดลาย รูปทรงและองค์ประกอบอื่น ชั้นดินและเนื้อวัตถุจะบอกถึงยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ส่วนลักษณะภายนอกจะบอกถึงพฤติกรรมของ คนผู้สร้างสิ่งของนั้นๆ ขึ้นมา
4. ดูวิวัฒนาการของวัฒนธรรม เป็นการศึกษาเพื่อดูว่าวัฒนธรรมเติบโต มาอย่างไรมีขั้นตอนอย่างไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง หากใช้วิธีทั้ง 4 ดังกล่าวมาศึกษาวัฒนธรรม จะช่วยให้ทราบได้ว่ามันเป็นวัฒนธรรมเดียวกันหรือไม่ วัฒนธรรมใดเป็นวัฒนธรรมแม่

หลักของการแพร่กระจาย วัฒนธรรมหนึ่งๆ จะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่นๆ ได้ ต้องยึดหลักว่า วัฒนธรรม คือ ความคิด และพฤติกรรม (ผลของความคิด) ที่ติดตัวบุคคล บุคคล ไปถึงที่ใดวัฒนธรรมก็จะไปถึงที่นั่น ดังนั้น การแพร่กระจายของวัฒนธรรมจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

1. หลักภูมิศาสตร์ ต้องไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้น เช่น ไม่มีภูเขาสูง ทะเล กว้าง ทะเลทราย หิมะ ป่าทึบ เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของคนที่มี วัฒนธรรมติดตัว
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การที่ผู้คนต้องเดินทางติดต่อไปมาหาสู่กันส่วนมาก เนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ บางที่ต้องการไปเที่ยวเตร่ดูสิ่งแปลกใหม่ แต่ ก็ต้องมีเงินทอง จึงจะไปเที่ยวถิ่นอื่นได้ คนที่มีเศรษฐกิจดีจึงมีโอกาสนำวัฒนธรรมติดตัวไปสังสรรค์กับวัฒนธรรมอื่นได้
3. ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การจงใจไปแลกเปลี่ยนวิธีการ พฤติกรรมใหม่และความรู้ เป็นต้น การไปศึกษาถิ่นอื่นจึงเป็นการไปแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยตรง การรู้จักใครและ

การแต่งงานกับคนต่างวัฒนธรรม การไปร่วมปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนา และการอพยพโยกย้ายถิ่นเพราะเกิดภัยทางสังคม เช่น เกิดสงคราม และความขัดแย้ง การประสพภัยธรรมชาติ เช่น ข้าวยากหมากแพง แห้งแล้ง และการยึดครองโดยผู้รุกราน เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น

4. การคมนาคมที่ดี เป็นปัจจัยเอื้อต่อการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เช่น ถนนดี พาหนะสำหรับการโดยสาร และการเดินทางในระยะทางไม่ไกลเกินไปนัก ล้วนแล้วแต่เป็นการเร่งการแพร่กระจายที่ดีอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีหรือวิธีการทางการแพร่กระจายนี้ในสมัยต่อๆ มาไม่มีใครได้รับความนิยมนัก เพราะมีจุดอ่อนหลายประการ คือ ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งกระจายไปยังอีกสังคมหนึ่งได้อย่างไร แหล่งใหม่ยอมรับ ปฏิเสธ และผสมผสานวัฒนธรรมที่แพร่กระจายเข้ามาใหม่กับวัฒนธรรมเก่าได้อย่างไร เป็นการไม่ถูกต้องเสมอไปว่า สังคมหนึ่งจะหยิบบัณฑิตวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านเสมอ ตัวอย่างเช่น ไทยไม่ได้รับวัฒนธรรมจากเวียดนามแต่กลับไปมีรูปแบบวัฒนธรรมคล้ายของอินเดีย ทั้งๆ ที่ ประเทศไทยอยู่ติดกับประเทศเวียดนาม ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าวัฒนธรรมใดแพร่กระจายไปสู่วัฒนธรรมใดเป็นวัฒนธรรมต้นกำเนิด

ซึ่งจากการศึกษาของสำนักอเมริกัน ทำให้สามารถแบ่งเขตวัฒนธรรมออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามยุคสมัยได้ 3 กลุ่ม คือ

1) วัฒนธรรมดั้งเดิม (Primitive Culture) วัฒนธรรมนี้เป็นวัฒนธรรมพื้นฐาน มีเห็นได้ใน 3 พื้นที่ คือ (1) วัฒนธรรม Pymies ในแอฟริกา และเอเชีย (พวก Semang และ Sakai) (2) วัฒนธรรมอาร์คติก (Arctic Primitives) ได้แก่พวกเอสกีโม และแลปส์ (3) วัฒนธรรมของเผ่าออสเตรเลียบอริจินีส กับชนเผ่าอื่นๆ ที่คล้ายๆ กัน วัฒนธรรมระดับนี้เป็นวัฒนธรรมในยุคต้นสุดของวิวัฒนาการของวัฒนธรรมของ Morgan และ Tylor

2) วัฒนธรรมปฐมภูมิ (Primitive Culture) คือวัฒนธรรมขั้นต้นได้แก่ (1) กลุ่มเก็บผักหักฟันที่ค่อนข้างเจริญ มีกรรมวิธีที่ดีขึ้น ระดับ Horticulture หรือเพาะปลูกขั้นต้น ซึ่งมนุษย์รู้จักใช้เครื่องมือแล้ว (2) ชนเผ่าเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ (Nomads) (3) กลุ่มชาวสวนสืบสกุลทางแม่ขั้นต้น (Matrilinal Descent) ได้แก่ การรู้ว่ามีญาติแต่เพียงแม่คนเดียว ยังไม่รู้จักการมีเครือญาติอื่น

3) วัฒนธรรมทุติยภูมิ (Secondary Culture) ได้แก่ วัฒนธรรมขั้นเจริญขั้นแล้ว ซึ่งเป็นระดับที่กำลังจะก้าวมาสู่ยุคศิวิไลซ์ แบ่งเป็น (1) กลุ่มที่เพาะปลูกขั้นสูง (2) เผ่าที่สืบสกุลทางแม่ขั้นสูงขั้น หรือเจริญแล้ว มีระบบระเบียบดีขึ้นกว่าเดิม (3) ชนเผ่าที่สืบสกุลทางพ่อ (Patrilimeal Descent)

นักแพร่กระจายชาวอเมริกันไม่ไปไกลมากเหมือนนักแพร่กระจายชาวยุโรป โดยที่ชาวอเมริกันจะค้นหาแหล่งกำเนิด และการแพร่กระจายของส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมที่เฉพาะคือ

ในหมู่ชาวอินเดียแดงของทวีปอเมริกาเหนือ นักทฤษฎีประวัติศาสตร์อเมริกัน เช่น โลวี วิสเลอร์ โครเบอร์ และโบแอส ต่างเชื่อว่าจะค้นหากฎเกณฑ์ของกระบวนการทางวัฒนธรรมได้ดีที่สุด โดยการสร้างประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่เฉพาะขึ้นมา ความพยายามของนักทฤษฎีดังกล่าวนำไปสู่การกำหนด "เขตวัฒนธรรม" สำหรับทวีปอเมริกาเหนือ และการศึกษาที่เด่นๆ เกี่ยวกับพวกชนดั้งเดิมในทวีปอเมริกาเหนือ หรือพวกอินเดียแดง

3. ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction)

จากแนวคิดของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) วิลเลียม ไอ โทมัส (William I. Thomas) จอร์จ เฮอร์เบิร์ต มีด (George Herbert Mead) สมาชิกในสังคมกระทำและตีความหมายของความจริงทางสังคมโดยใช้สัญลักษณ์ร่วมกันแนวคิดของจอร์จ เฮอร์เบิร์ต มีด (George Herbert Mead) ความคิด ประสบการณ์ และพฤติกรรมมีส่วนสำคัญต่อสังคม มนุษย์สร้างความสัมพันธ์ผ่านระบบสัญลักษณ์ (Symbols) สัญลักษณ์ที่สำคัญที่สุด คือ ภาษาสัญลักษณ์อาจเป็นวัตถุ เหตุการณ์ หรือ การกระทำจากวัตถุและเหตุการณ์นั้น เช่น เมื่อพูดถึง “เก้าอี้” อาจหมายถึงที่นั่ง การนั่ง ทำนั่ง หรือการครอบครองตำแหน่งสัญลักษณ์ หมายถึง วิธีการที่มนุษย์ปฏิสัมพันธ์อย่างมีความหมายกับธรรมชาติและบริบททางสังคม สัญลักษณ์ไม่ใช่สัญชาตญาณ แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นถ้าไม่มีสัญลักษณ์ มนุษย์จะมีปฏิสัมพันธ์กันไม่ได้และจะไม่มี “สังคม” เกิดขึ้นมา ปฏิสัมพันธ์โดยใช้สัญลักษณ์ ทำให้มนุษย์ไม่ต้องใช้สัญชาตญาณในการสร้างพฤติกรรมเพื่อความอยู่รอด มนุษย์จึงสร้างระบบสัญลักษณ์ขึ้นมาและต้องอยู่ในโลกแห่งการตีความหมาย (World of Meaning) คือ ตีความหมายต่อสิ่งเร้า และตอบสนองต่อสิ่งนั้น เช่น พิจารณาว่า อาหารคืออะไร สิ่งนั้นใช่อาหารหรือไม่ แล้วจึงตอบสนองด้วยการกินหรือไม่กินสิ่งนั้น

สัญลักษณ์ร่วม (Common Symbols) ที่มนุษย์ในสังคมตีความร่วมกัน ทำให้มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กัน สามารถสื่อสารกัน ให้ชีวิตในสังคมดำเนินไปได้ มีด เรียก การรู้จักความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสัมพันธ์กับผู้อื่นว่า การรับรู้บทบาท (role – taking) การรับรู้บทบาท (role – taking) ทำให้เราทราบความหมายและความตั้งใจของผู้อื่น และสามารถตอบสนองในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี เมื่อบุคคลคิดออกไปนอกตัว แล้วมองย้อนกลับมาที่ตัวเอง เหมือน การรับรู้บทบาท (role – taking) ของผู้อื่น จะทำให้บุคคลได้รู้จัก ตนเอง (Self) ดีขึ้น และรู้ว่าผู้อื่นคิดอย่างไรกับตน ทำให้สามารถอยู่ในสังคมและสร้างความร่วมมือทางสังคม (Cooperative Action) ได้อย่างดี ขั้นตอนการพัฒนา การรับรู้บทบาท (role – taking)

ขั้นการเล่นในเด็กเล็ก (Play Stage) เด็กเล็ก ๆ มักเล่นบทบาทที่ไม่ใช่ของตนเอง เช่น บทพ่อแม่ ทหาร ตำรวจ นักฟุตบอล ฯลฯ ซึ่งทำให้เด็กรู้ถึงความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่นและบทบาทการเล่นที่แตกต่างออกไปขั้นการเล่นเกม (Game Stage) เด็กต้องเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น ผ่านกติกาของเกมที่เล่น เขาต้องวางตัวเองไว้ในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งในเกม

เพื่อจะเล่นกับผู้อื่นให้ได้การพัฒนาความสำนึกในตนเอง (Consciousness of Self) เป็นสิ่งสำคัญของความเป็นมนุษย์ เป็นพื้นฐานของความคิด การกระทำและการสร้างสังคม ผู้ที่ไม่รู้จัก “ตนเอง” จะไม่สามารถตอบสนองและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ ถ้าปราศจากการสื่อสารด้วยสัญลักษณ์ที่มีการตีความหมายร่วมกัน กระบวนการทางสังคมจะไม่เกิดขึ้น ดังนั้น มนุษย์จึงอยู่ในโลกแห่งสัญลักษณ์ที่มีความหมายและมีความสำคัญต่อชีวิตและพื้นฐานหลักของการมีปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์

บริบทพื้นที่วิจัย

ประวัติจังหวัดมหาสารคาม

เดิม วิชาคย์พจน์กิจ (2546) เมืองมหาสารคามถือว่าเป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญและยาวนานมาหลายร้อยปี เพราะได้พบหลักฐานทางโบราณคดีที่ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยคุปตะตอนปลายและปลลวะของอินเดียผ่านเมืองพุกามมาในรูปแบบของศิลปะสมัยทวารวดี เช่น บริเวณเมืองกันทรวิชัย (โคกพระ) และเมืองนครจำปาศรี โดยพบหลักฐาน เป็นพระยืนกันทรวิชัย พระพิมพ์ดินเผา ตลอดทั้งพระบรมสารีริกธาตุ นอกจากนั้นแล้วยังได้รับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ผ่านทางชนชาติขอม ในรูปแบบสมัยลพบุรี เช่น กู่สันตรัตน์ กู่บ้านเขว้า กู่บ้านแดง และกู่อื่น ๆ รวมไปถึงจนถึงเทวรูปและเครื่องปั้นดินเผาของขอมอยู่ตามผิวดินทั่ว ๆ ไปในจังหวัดมหาสารคาม มหาสารคามตั้งอยู่ตอนกลางของภาคอีสาน มีชนหลายเผ่า เช่น ชาวไทยพื้นเมือง พุทธภาษาอีสาน ชาวไทยย้อและชาวมุสลิม ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี "ฮีตสิบสอง" ประกอบอาชีพด้านกสิกรรมเป็นส่วนใหญ่ ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายมีการไปมาหาสู่กัน ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันตามแบบของคนอีสานทั่วไป

ประวัติเมืองมหาสารคามปรากฏตาม พงศาวดารอีสาน ว่าโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นเมื่อปีฉลู สัตตก จุลศักราช 1227 (พ.ศ. 2408) ในรัชการที่ 4 โดยที่พระขัติยวงศา(สาร) เจ้าเมืองร้อยเอ็ดมีบอกกราบทูลขอตั้งบ้านลาดกุดยางใหญ่(หรือนางไย) เป็นเมืองมหาสารคามให้ท้าวมหาไชย (กวด) บุตรอุปฮาด (สิงห์) เมืองร้อยเอ็ดเป็นพระเจริญราชเดชวรเชษฐขัติยวงศ์ เจ้าเมืองมหาสารคามคนแรกให้ท้าวบัวทอง บุตรอุปฮาด (ภู) เป็นอัครฮาดให้ท้าวไชยวงศา (ฮิ่ง) บุตรพระยาขัติยวงศ์พิสุทธิธิบดี (สีลัง) เป็นอัครวงค์ ให้ท้าวเลื่อน บุตรพระขัติยวงศส(จันทร์) หลานพระขัติยวงศา (สุหนต์) เป็นอัครบุตรขึ้นเมืองร้อยเอ็ด เมืองร้อยเอ็ดได้แบ่งแล้ให้ 4,000 คน ตั้งที่ทำการเมืองตรงหนองกระทุ่ม ด้านเหนือของวัดโพธิศรีปัจจุบัน

ครั้งต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2412 โปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนฐานะเมืองมหาสารคามขึ้นเป็นเมืองเอก ยกจากเมืองร้อยเอ็ดไปขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานคร และโปรดฯ ให้ยกฐานะอัครฮาด อัครวงค์ และอัครบุตรขึ้นเป็น อุปฮาด ราชวงศ์และราชบุตรตามฐานะเมืองใหญ่สืบไป

พระเจริญราชเดช (กวต)ถึงแก่กรรมเมื่อวันจันทร์ แรม 2 ค่ำ เดือน 5 ปีชาล สัมฤทธิศก จุลศักราช 1240 (พ.ศ. 2421) ท่านผู้นี้เป็นต้นสกุลอันมีอนุชนสืบเนื่องมาหลายสาขา เท่าที่ทราบ ในเวลานี้ คือ กวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, เจริญศิริ, อุตถากร และ สุวรรณเลิศ

เมื่อพระเจริญราชเดช (กวต) ถึงแก่กรรมแล้ว อุปฮาด (ฮึง) จึงได้เป็นเจ้าของ มหาสารคามแทนพระเจริญราชเดช (ฮึง) รับราชการได้ 22 ปี ตรงกับ พ.ศ.2443 ก็ถึงแก่กรรม ปีต่อมาโปรดเกล้าฯ ให้จัดราชการบ้านเมืองใหม่ คือจัดให้มีหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ฯลฯ จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระพิทักษ์นรากร (อุ่น) บุตรอุปฮาด(บัวทอง)และต้นสกุล กวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม เวลานั้นดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองวาปีปทุม ซึ่งถูกยุบลงเป็นอำเภอ มาดำรงตำแหน่งข้าหลวงกำกับราชการเมืองมหาสารคาม เมื่อได้ยุบตำแหน่งข้าหลวงกำกับราชการ เมืองมหาสารคาม เมื่อได้ยุบตำแหน่งข้าหลวงกำกับราชการเมือง พ.ศ. 2446 แล้ว ตำแหน่ง ผู้ว่าราชการเมืองมหาสารคามว่างลง เพราะพระเจริญราชเดช (ฮึง) ถึงแก่กรรม จึงโปรดเกล้าฯ ให้ พระพิทักษ์นรากร (อุ่น) รับราชการมาได้จนถึง พ.ศ. 2455 ก็ออกราชการฐานสูงอายุ เป็นเจ้าเมือง มหาสารคามคนที่ 3 ทางการให้เป็นที่ปรึกษาราชการเมืองมหาสารคามตลอดอายุขัยและศกเดียวกันนี้ โปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าณพมาศ นวรัตน์ ซึ่งแต่ก่อนดำรงตำแหน่งปลัดมณฑลประจำจังหวัด มหาสารคาม เมื่อตำแหน่งนี้เป็นอันพ้นสมัยยกเลิกไปแล้ว จึงโปรดฯ ให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการ จังหวัดมหาสารคาม (คนที่4) สืบต่อจากพระเจริญราชเดช(อุ่น)

พ.ศ. 2456 พระยามหาอำมาตยาธิบดี (เส็ง วีรยศิริ) ปลัดทูลฉลองกระทรวง มหาดไทย มาตรวจราชการมณฑลหัวเมืองภาคอีสาน เป็นสมัยหม่อมเจ้าธำรงศิริศรีราชดำรง ตำแหน่งสมุหเทศาภิบาลมณฑลร้อยเอ็ด เมื่อมาถึงจังหวัดมหาสารคามเห็นชัยภูมิที่ตั้งศาลากลาง จังหวัดเดิมที่อยู่หนองกระทุ่ม ไม่เหมาะสมเนื้อที่จะปลูกสร้างสถานที่ราชการเพิ่มเติมไม่เพียงพอ จึงได้มีบัญชาให้ย้ายศาลากลางจังหวัดมาตั้งใหม่คือตรงที่ตั้งศาลากลางจังหวัดมหาสารคามในปัจจุบัน ห่างที่เดิมราว 15 เส้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

พรปิยะ ขวัญบุญจันทร์ (2537) ได้ศึกษาลัทธิพิธีเจ้าแม่กวนอิม : ระบบความเชื่อชั้น กลางในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาตำหนักเจ้าแม่กวนอิม ที่ซอยโชคชัย 4 พบว่าลัทธิพิธีนี้ เป็นระบบความเชื่อเนื่องในพระพุทธศาสนาในพุทธศาสนานิกายมหายานเจ้าแม่กวนอิมเป็นพระ โพธิสัตว์ที่ช่วยเหลือมนุษย์ให้พ้นทุกข์เป็นสัญลักษณ์แห่งความเมตตาปราณี มีปัจจัยหลายประการ ที่ทำให้ลัทธินี้ได้รับความนิยมและเชื่อถือจากคนทั่วไปโดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นกลางในกรุงเทพมหานคร เช่นการที่เจ้าสำนักงานมีสถานภาพเป็นพระในนิกายมหายานพิธีกรรมก็มีลักษณะเปิดกว้างสำหรับ

ทุกคน อีกทั้งพิธีกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นส่วนใหญ่มีจุดประสงค์เพื่อความเป็นศิริมงคลของผู้ประกอบพิธี ความเชื่อถือดังกล่าวนอกจากจะเป็นที่พึงทางใจสำหรับทุกคนแล้ว เจ้าแม่กวนอิม ยังได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่โชคลาภ มีการกราบไหว้บูชาและบนบานศาลกล่าว เพราะเชื่อว่าบารมีของเจ้าแม่บันดาลแต่สิ่งที่ดีให้แก่ผู้ที่นับถือ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาจะเห็นว่าความเชื่อและพิธีกรรมที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ในสังคมนั้นเพราะมีความสำคัญและประโยชน์ต่อชีวิตของมนุษย์ ในสังคมก็มีความต้องการความเชื่อในลักษณะนี้อยู่ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในหลักธรรมของศาสนา ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือไสยศาสตร์ต่าง ๆ ล้วนเป็นไปเพื่อความสงบสุขและความมั่นคงทางจิตใจของแต่ละบุคคล

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2543) ได้ศึกษาการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ 1) เน้นความสำคัญของชุมชนหมู่บ้านและวัฒนธรรมของชุมชน เน้นการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้และมีความสมดุลสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน องค์กรในชุมชนสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถจากความรู้เดิมที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านผสมผสานกับวิชาการสากลหรือแนวคิดของนักพัฒนาจากภายนอกชุมชน สร้างเป็นแนวทางการพัฒนาของตนได้อย่างสมดุลและมีประสิทธิภาพชุมชนมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรย่อยเพื่อช่วยเหลือและสร้างความเข้มแข็งให้สมาชิกในรูปขององค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มทางปัญญาโดยมีความสัมพันธ์ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มแบบเท่าเทียมกัน ลดอำนาจของสังคมภายนอก สร้างความสำคัญของวัฒนธรรมเดิม โดยประสานอย่าง 2) เน้นความสำคัญขององค์ประกอบ 3 ประการ คือ 2.1) มิติเศรษฐกิจ เน้นการพึ่งตนเองและระบอบประชาธิปไตย กระจายอำนาจให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีความพอเพียง 2.2) มิติทางสังคมและการเมือง เน้นการมีจิตสำนึกในการรวมตัวเป็นกลุ่มอย่างมีอุดมการณ์ เพื่อให้เกิดการสร้างพลังชุมชนในการทำงานและแก้ปัญหาของตนได้ การรวมตัวกันสามารถสร้างได้จากแก่นของจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ แล้วนำมาถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อให้เกิดโครงสร้างทางสังคมที่มีความเข้มแข็งในรูปของเครือข่ายชุมชน 2.3) มิติทางวัฒนธรรม เน้นเรื่องของคุณค่าด้านจิตใจ ความรู้สึก การค้นหา วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต คุณค่า และความเชื่อของชุมชน ประสานความคิดของสังคมภายในกับแนวคิดสังคมภายนอก โดยการนำเทคโนโลยีมาปรับประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และสร้างวัฒนธรรมให้เกิดพลวัตมากขึ้น 3) มีศาสนธรรม การพัฒนาเน้นความสมบูรณ์ทั้งด้านจิตใจคุณธรรมและจริยธรรม สิ่งแวดล้อม

ธีรพล สยามพันธ์ (2538) ศึกษาเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมในการทำนาของชาวบ้านตำบลควนมะพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง โดยทำการเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการอาชีพทำนาหรือ

ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในการทำนา พบว่าการปฏิบัติความเชื่อเป็นสิ่งที่มี อิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างยิ่ง ชาวบ้านมีความเชื่อถ้าหากได้มีการปฏิบัติตามความเชื่อและประกอบพิธีกรรมอย่างถูกต้องแล้วจะมีอำนาจเร้นลับที่บันดาลให้เกิดความสุข ความปลอดภัยและประสบความสำเร็จในอาชีพ ตรงกันข้ามห้ามละเลยไม่ปฏิบัติ หรือกระทำการใด ๆ เป็นการลบหลู่ก็จะเกิดปัญหาเกิดภัยพิบัติที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ นอกจากนี้การปฏิบัติความเชื่อและพิธีกรรมในการทำนาของชาวบ้านยังมีผลทางด้านจิตนียัย เช่น เกิดความกตัญญู ความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน เป็นการส่งเสริมให้เกิดลักษณะนิสัยที่ดี ผลทางด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ก่อให้เกิดความรัก ความอบอุ่นพร้อมที่จะร่วมมือร่วมใจกัน

ประเวศ วะสี (2538) ได้ศึกษาพุทธศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางกว้าง ๆ สำหรับส่งเสริมเรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนาไว้ 7 ประการ 1) การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้ทั่วสังคมาว่า วัฒนธรรมคืออะไรและวัฒนธรรม สำคัญสำหรับการพัฒนาอย่างไร เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุด เพราะเมื่อเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องแล้ว สังคมก็จะปฏิบัติถูกต้องได้เอง 2) การสนับสนุนเวทีทางวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่น ควรสนับสนุนเวทีวัฒนธรรมในรูปแบบที่หลากหลายในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ริเริ่มโดยชุมชนท้องถิ่น 3) ส่งเสริมสถาบันครอบครัว ไทยเคยมีวัฒนธรรมครอบครัวที่อบอุ่น แต่บัดนี้สถาบันครอบครัวได้รับผลกระทบอย่างหนักจากการพัฒนาแบบทันสมัย 4) ส่งเสริมองค์กรชุมชนและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน ชุมชนที่เข้มแข็ง คือ ผู้ปฏิบัติวัฒนธรรมและชุมชนที่เข้มแข็งจะก่อให้เกิดการพัฒนาทุกด้าน 5) ปรับการศึกษาให้เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทย การศึกษาของไทยในปัจจุบันตัดขาดจากรากทางวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งเป็นต้นเหตุสำคัญของความเสื่อมสูญทางวัฒนธรรม และเกิดปัญหาต่าง ๆ จากความขาดแคลนทางวัฒนธรรมควรปรับการศึกษาให้เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทย เพราะวัฒนธรรมเป็นเรื่องของการปฏิบัติและการซึมซับถ้าการศึกษาเอาความเป็นจริงเป็นตัวตั้ง การศึกษาก็จะสัมผัสกับวัฒนธรรม 6) วัฒนธรรมกับเศรษฐกิจ เนื่องจากวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ และการรักษาสภาพแวดล้อมดังกล่าวแล้ว ควรร่วมมือกันสร้างความเข้าใจเรื่องนี้ให้ชัดเจน และกำหนดยุทธศาสตร์ในการนำมิติทางวัฒนธรรมเข้ามาพัฒนาเศรษฐกิจ 7) กองทุนและการบริหารงานวัฒนธรรมในการส่งเสริมวัฒนธรรมกับการพัฒนา ต้องการเงินทุนและการบริหารจัดการที่คล่องตัวและมีประสิทธิภาพควรมีการเพิ่มเงินกองทุนวัฒนธรรมให้มีจำนวนมากพอ

สุพจน์ ทองเนื้อขาว (2541) มีการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุขามแก่น ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น สิ่งที่พบคือ องค์ประกอบและขั้นตอนของประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุขามแก่นทั้งประเพณีประจำปี ประเพณีส่วนบุคคล และประเพณีพิธีกรรมมีการกำหนดแน่นอนคือกำหนดบุคคล กำหนดพิธีกรรมส่วนรวมในเรื่องระยะเวลา สถานที่ เป็นแนวความเชื่อเกี่ยวกับฮีต 12 ตามแนวพระพุทธศาสนา บุคคล เป็นความเชื่อในศาสนาพุทธ

และพราหมณ์ ให้ความสำคัญที่พระสงฆ์ พราหมณ์ เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม วัตถุสิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรมเป็นแนวความเชื่อเรื่อง บุญ บาป นรก สวรรค์ และกฏผีวิญญานสิ่งศักดิ์ขาคัดนั้น ยุทธภัณฑ์ เตชะแก้ว (2540) ได้ศึกษาพิธีกรรมและระบบความเชื่อการล่ำฟ้าในภาคอีสาน ที่หมู่บ้านบัว ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร เพราะเป็นหมู่บ้านที่มี “หมอผีฟ้า” เป็นจำนวนมากและยังมีการประกอบพิธีกรรมให้กับบุคคลในกลุ่มอย่างต่อเนื่องรวมทั้งมีการสืบทอดพิธีกรรมทั้งในและนอกชุมชนอย่างชัดเจน ผลจากการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่าปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรม ได้มีบทบาทควบคู่กับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนอีสานมาตลอด พิธีกรรมล่ำฟ้ามิใช่เป็นเพียงความเข้าใจเกี่ยวกับการทำพิธีกรรมเพื่อรักษาโรคเท่านั้น หากแต่มีคุณค่าที่เป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมและสืบทอดกันมา เป็นวัฒนธรรมทางด้านจิตใจที่ทำให้ชาวบ้านมีชีวิตชีวา ทำให้เกิดพลังที่จะต่อสู้กับยากลำบาก ความรื่นเริงของชาวบ้านดูเหมือนจะไร้แบบแผน แต่สิ่งเหล่านี้เป็นที่มาของพลังแห่งชีวิต และได้มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ด้วยบอกเล่าสั่งสอนกันในครอบครัวในชุมชน

ชูศิลป์ เพียรแก้ว (2539) ได้วิจัยเกี่ยวกับบทบาทของวัดในจังหวัดอุดรธานี พบว่าวัดธรรมยุติกนิกายมีบาทชวบ้านใช้เป็นแหล่งแสวงบุญในพุทธศาสนา โดยจัดสถานที่ให้สะอาด สงบร่มรื่นสวยงามเหมาะต่อการปฏิบัติธรรม พระภิกษุในวัดมีวัตรปฏิบัติที่ทั้งกายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม เน้นการฝึกวิปัสสนากรรมฐานและปฏิบัติเคร่งครัดตามพระวินัย โดยการฉันอาหารเวลาเดียว บิณฑบาตเป็นนิจ และลงอุโบสถทุกวันธรรมสวนะ วัตรปฏิบัติดังกล่าว ยังผลให้พุทธศาสนิกชนเลื่อมใสศรัทธา บทบาทของวัดธรรมยุติกคือการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่อยู่ในบริเวณวัดให้เป็นป่าสมบูรณ์ การสร้างถนนและการมอบทุนการศึกษา ซึ่งเป็นการสงเคราะห์พุทธศาสนิกชน และเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ส่วนบทบาทของวัดฝ่ายมหานิกายเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรม โดยวัดทั้งฝ่ายเปิดโอกาสให้ทำบุญตามคติทางศาสนา เปิดโอกาสในพุทธศาสนิกชนได้ฟังพระธรรมเทศนาในวันธรรมสวนะ อบรมนักเรียน ประชุมชาวบ้าน ประกอบพิธีความเชื่อเกี่ยวกับชีวิต ปลุกเสกเครื่องรางของขลัง นำพาทำบุญตามฮีตสิบสอง นอกจากนี้ยังบริหารจัดการภายในวัด จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมและแผนกสามัญ เป็นการเปิดโอกาสในประชาชนได้ศึกษา

ขจรจบ กุสุมาวลี (2541) ได้ศึกษาการจัดการ “พื้นที่ประวัติศาสตร์” จากกรณีศึกษาบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยนพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ “มรดกทางวัฒนธรรม” โดยอาศัยกรณีศึกษาจาก โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา การจัดการที่เกิดขึ้นเป็นการอนุรักษ์ร่องรอยโบราณสถานวัตถุ เป็นการสร้าง “พื้นที่ประวัติศาสตร์” โดยอาศัยเทคนิควิทยาการต่าง ๆ เพื่อก่อความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์กับพื้นที่ ทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ การรื้อฟื้นความเป็นเมืองประวัติศาสตร์ของพื้นที่และพื้นที่

ประวัติศาสตร์ที่ก่อตัวขึ้นนี้เป็นพื้นที่ตามมโนภาพของทางการพยายามสร้าง “พื้นที่ประวัติศาสตร์” ยังเป็นการจัดความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อพื้นที่ โดยในพื้นที่นี้ได้อาศัยกรณีศึกษาจากชาวบ้านบริเวณ วิหารมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริเวณนี้เป็นสถานที่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในเกาะเมือง อยุธยา เอื้อประโยชน์ต่อการทำมาค้าขายของชาวบ้าน โดยที่ชาวบ้านเองได้มีการปรับตัวให้สอดคล้อง กับการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น แต่ในอีกทางหนึ่ง การใช้ชีวิตที่นี่ของชาวบ้านก็ถูกควบคุมการใช้ประโยชน์ ในพื้นที่มากขึ้น โดยเริ่มจากมูลนิธิพระมงคลบพิตร จนมาถึงกรมศิลปากรที่เข้ามาดูแลจัดระเบียบ ความเรียบร้อยในบริเวณนี้ ขณะที่พื้นที่ถูกควบคุมการใช้ประโยชน์มากขึ้น แต่พื้นที่บริเวณนี้ ก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นที่ทำมาหากินสำหรับชาวบ้าน ทำให้พื้นที่อันจำกัดของชาวบ้านจึงมี การแข่งขันทางการค้าสูงขึ้น ยิ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ชุมชนชาวบ้านไม่ได้มีความผูกพันกันเหนียวแน่น มากขึ้น

ดลพัฒน์ ยศธร (2542) ได้ทำการวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์ โดยใช้วิธีวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของการศึกษานี้คือการพัฒนา ตามแนวพุทธศาสตร์ที่เป็นการพัฒนาที่ถูกต้อง (สัมมาพัฒนา) และการพัฒนาที่ได้สมดุล (สมพัฒนา) จะนำไปสู่ผลสำเร็จในการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ด้วยการศึกษาแบบไตรสิกขาที่พัฒนาค้นทั้งในด้าน พฤติกรรม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา ซึ่งการศึกษาแบบไตรสิกขาทั้งเนื้อหา (ปริยัติ) การลงมือ ปฏิบัติ (ปฏิบัติ) เพื่อให้เข้าใจปฏิจจสมุปบาทคือกฎแห่งธรรมชาติหรือกฎของชีวิต อันจะนำไปสู่ ผลสำเร็จ (ปฏิเวธ) ขณะเดียวกันก็ศึกษาวิชาการอื่น ๆ (วิชาการทางโลก) ไปด้วย นอกจากนั้น ในกระบวนการเรียนการสอนต้องประกอบไปด้วยความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

ชาญณรงค์ หินเกิด (2539) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนา วัดในจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า 1. พระสังฆาธิการส่วนใหญ่ใช้ชีวิตของตนเองเป็น ศูนย์กลางในการส่งเสริมการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ปกครองวัดด้วยความเรียบร้อย เผยแพร่ พระพุทธศาสนาด้วยดีเสมอมา ปรับปรุงศาสนสถานและบริเวณวัดให้สะอาดร่มรื่น 2. การพัฒนาวัด ในจังหวัดมหาสารคาม 5 ด้าน พระสังฆาธิการประสบปัญหา ได้แก่ ไม่สามารถจัดการเรียนการสอน ได้เต็มที่ห้องสมุดและหนังสือที่ใช้ในการเผยแพร่ไม่เพียงพอทั้งนี้เพราะขาดแคลนบุคลากรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ปัญหาเหล่านี้พระสังฆาธิการได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการ ผู้มีจิตศรัทธา บริจาคสมทบและชุมชนช่วยแก้ปัญหา ทำให้การพัฒนาวัดดำเนินไปได้พอสมควร

พระมหาพิมล คำเครื่อง (2542) ได้ศึกษาอิทธิปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนาในกรณี ผู้นับถือลัทธิ ร.5 พบว่า อิทธิปาฏิหาริย์ จัดเป็นปาฏิหาริย์ข้อหนึ่งในปาฏิหาริย์ 3 โดยมีจุดประสงค์ เพื่อจูงใจให้เข้าสู่อนุศาสนาธิปาฏิหาริย์ เพื่อชม เพื่อชกแจงหรือความอวดอ้างให้ฝ่ายตรงข้ามคล้อยตาม ยอมรับเข้าเป็นฝ่ายของตน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมหรือช่วยเหลือคนดี ทั้งนี้พระพุทธศาสนาได้วาง หลักการที่ควรปฏิบัติต่อเรื่องดังกล่าวคือให้ยึดหลักธรรมเป็นหลักแห่งการปฏิบัติ

ภาคินี โกมลมิศร (2553) ศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบทบาทของศาสนาเทนรีเคียวในประเทศไทย มีจุดประสงค์ในการวิจัย 3 ประการคือ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของศาสนาเทนรีเคียว เพื่อศึกษาหลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวและเพื่อวิเคราะห์บทบาทของศาสนาเทนรีเคียวในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าศาสนาเทนรีเคียวเป็นศาสนาใหม่ในประเทศญี่ปุ่น ก่อตั้งขึ้นเมื่อ 26 ค่ำ เดือน 0 ปเท็มโปที่ 9 (พ.ศ.2381) พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะยะงะมิทรงเริ่มเปิดเผยความจริงในการสร้างมนุษยโลกนี้โดยผ่านคำพูดของนางมิกินะคะยะมะหรือที่เรียกว่าพระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะยะงะมิ ผู้นำหรือเสาเอกของศาสนาเทนรีเคียวเรียกว่าชิมบะชิระ ซึ่งมีหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา คัมภีร์หลักที่สำคัญมีดังนี้ โอะฟูตะชะคี มิคะงุระ-อุตะและโอะชะชิชู จุดมุ่งหมายของศาสนาเทนรีเคียว คือ การทำให้โลกแห่งการดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจปรากฏขึ้นเป็นจริงบนโลกนี้ บทบาทของศาสนาเทนรีเคียวในประเทศไทยแบ่งได้เป็นบทบาทด้านการศึกษาคือ การก่อตั้งโรงเรียนสอนภาษาญี่ปุ่น 2 แห่งที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดเชียงใหม่ วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งโรงเรียนคือเพื่อให้คนไทยมีโอกาสได้เรียนรูภาษาญี่ปุ่นและเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์และมิตรภาพอันดีระหว่างคนไทยกับคนญี่ปุ่น บทบาทด้านบริการสังคม เน้นการทำอิโนะคิซิง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ออกไปบำเพ็ญประโยชน์ตามสถานที่ต่างๆ เช่น การทำความสะอาด การทาสี การบริจาคสิ่งของ เป็นต้น และบทบาทด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน การปฏิบัติตนอันเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ที่เขามาเผยแผ่ศาสนาเทนรีเคียวในประเทศไทย การที่พวกเขาเหล่านั้นเป็นคนดีในสายตาคนทั่วไปก็เพราะการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียว ส่งผลให้ผู้คนที่อยู่รอบข้างเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธามากยิ่งขึ้น ขอบคิดหรือแนวทางต่างๆ ที่ได้จากการฟังงานแนะนำการดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจที่จัดขึ้นทุกปี ส่งผลให้ผู้ฟังสามารถนำข้อคิดที่ได้มาปรับใช้ในการดำรงชีวิต หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวเน้นการใส่ใจจิตใจไปในทางที่จะก่อให้เกิดความผาสุกเบิกบานใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว มนุษย์ทุกคนล้วนเป็นลูกๆ ของพระผู้เป็นเจ้าของ ดังนั้นพวกเราจึงเป็น พี่น้องกัน ถ้ามีความคิดเช่นนี้ ทุกคนคงมีจิตใจที่อยากจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เห็นใจกันด้วยความที่เป็นครอบครัวเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนี้โลกแห่งการดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจจะเกิดขึ้นจริงตามพระประสงค์ของ พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะยะงะมิ

พระครูปลัดชโล เตชพล (2554) ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพสุวรรณโมลี (สอิ่ง สิรินนฺโท) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพสุวรรณโมลี (สอิ่ง สิรินนฺโท) 2) เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพสุวรรณโมลี (สอิ่ง สิรินนฺโท) 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้พุทธวิธีในการสื่อสารกับการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสุวรรณโมลี (สอิ่ง สิรินนฺโท) ผลการวิจัยพบว่า 1). บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพสุวรรณโมลี (สอิ่ง สิรินนฺโท) ท่านเป็นพระเถระที่มีความกตัญญูกตเวที เป็นปูชนียสงฆ์ของชาวจังหวัดสุพรรณบุรี มีคุณสมบัติ

ครบถ้วนของความเป็นนักเผยแผ่ มีความรู้ลึกซึ้งในพุทธธรรม ใช้รูปแบบและแนวทางการสอน ให้ประจักษ์มีสัมฤทธิ์ผล ปฏิบัติตนเป็นอย่างดี แนะนำสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชน ทำแต่ความดี เว้นจากการทำความชั่ว เผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร 2). พระเทพสุวรรณโมลี (สอิ่ง สิรินนฺโท) นำเสนอพุทธธรรมที่เป็นเรื่องง่ายไม่ไกลตัว ท่านได้อธิบายเนื้อหาสาระธรรมชัดเจน แจ่มแจ้ง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะโดยเนื้อหาพุทธธรรมส่วนใหญ่ ท่านจะเน้นเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา ทาน ศีล ภาวนา ความกตัญญูกตเวทิตา พร้อมทั้งพระบรม- ราชโอรสทั้ง 4 ประการ อันเป็นธรรมรากฐานสำคัญของพระพุทธศาสนา เพื่อให้เยาวชน ประชาชน ได้นำมาปฏิบัติขัดเกลาจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในจริยธรรมศีลธรรม อาจกล่าวได้ว่าท่านเป็นพระเถระ ที่ได้แสดงบทบาทเจริญรอยตามพระศาสดาได้อย่างสมบูรณ์ เป็นแบบอย่างแห่งความดี ด้านความ กตัญญูกตเวทิตา ที่ได้อุทิศชีวิตตน เพื่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ด้วยความอดทนและ เสียสละเพื่อประโยชน์สุขอย่างแท้จริง พระธรรมเทศนา บรรยายธรรม ปาฐกถาธรรม บทความ ที่นำเสนอมีความโดดเด่นด้านการใช้ภาษา การอธิบายกระชับชัดเจนเข้าใจง่าย ได้มีการยก พุทธศาสนสุภาษิต ยกอุทาหรณ์ เล่านิทาน เปรียบเทียบด้วยข้ออุปมาอุปมัย ใช้วิธียกบุคคล เป็นตัวอย่าง ถือว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเป็นรูปแบบและแนวทางที่ท่านได้นำมาเผยแผ่พุทธธรรม มากที่สุด 3). พระเทพสุวรรณโมลี (สอิ่ง สิรินนฺโท) ใช้รูปแบบการนำเสนอแบบ 4 ส. คือ ส. 1 คือ สันทสสนา (แจ่มแจ้ง) ส. 2 คือ สมหาทปนา (จงใจ) ส. 3 คือ สมุตเตชนา (หาญกล้า) ส. 4 คือ สัมปาหังสนา (รู้จริง) โดยมีการยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบ การเปรียบเทียบกับข้ออุปมา อุปมัย ใช้วิธีการแทรกเรื่องทำให้อารมณ์ขัน ใช้ภาษาง่าย เหมาะสมกับผู้ฟังและในส่วนของความ สอดคล้องกับหลักนิเทศศาสตร์ คือ มีความกระชับชัดเจนของภาษา การใช้ภาษาที่ทำให้ผู้ฟังเกิดจินตภาพ มีความเหมาะสมตามกาล ความเหมาะสมของการใช้ภาษา มีความบริบูรณ์ด้วยเหตุและผลและ มีความแจ่มแจ้งชัดเจน ไม่มีอคติ เป็นประโยชน์สูงสุด สรุปว่า บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระเทพสุวรรณโมลี (สอิ่ง สิรินนฺโท) พระเดชพระคุณมีความโดดเด่นด้าน กาพย์ กลอน โคลง ฉันท์ และทำนองสวดสรภัญญะเพื่อเป็นสิ่งจูงใจในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน และเป็นพระเถระที่มีความ เมตตาสูงเป็นกันเอง ความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย เป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชน ในท้องถิ่นเป็นอย่างดี เป็นพระนักเทศน์เผยแผ่เชิงรุก ทันทเหตุการณ์และมองการณ์ไกล ตลอดถึงเป็น พระนิกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงธรรมชาติ และปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร และเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี ตามมติเถรสมาคมทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการ ปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้วยปรัชญาชีวิตที่ว่า "อยู่เพื่อตัว อยู่แค่สันลม อยู่เพื่อสังคม อยู่คู่ฟ้าดิน"

พระทินวัฒน์ จนทปญญ (2559) ศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลก ตะวันตกซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลและ

ในประเทศไทย เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในโลก ตะวันตก และเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสรุปเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตกผลการวิจัยพบว่า แนวทางที่เหมาะสมสำหรับการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตกมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1) วิธีการเผยแผ่ ควรสร้างบุคลากร ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ควรสร้างสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชาวตะวันตกและ ควรผลิตสื่อที่เหมาะสมกับความต้องการของชาวตะวันตก 2) เนื้อหาคำสอน ควรเน้นหลักธรรมที่เป็น เหตุผลร่วมพิสูจน์ได้ในปัจจุบัน หลีกเลี่ยงหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน และเนื้อหาหลักธรรมไม่ควรโจมตีแนวคำสอนของความเชื่ออื่น ๆ 3) กลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ ควรเน้นกลุ่มของคนท้องถิ่นเจ้าของประเทศที่มีความสนใจ พระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานเดิมและจัดหลักธรรมให้เหมาะสมกับความสนใจของผู้ศึกษา 4) จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำหลักธรรมไปใช้ในการพัฒนาชีวิตตนเองและ อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขจนสามารถพัฒนาไปสู่การศึกษาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นสู่การปฏิบัติเพื่อความ พ้นทุกข์ได้ สรุปการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยทำให้ทราบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลและแนวความคิดมาพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อให้เกิดแนวคิดด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมจากความเชื่อและพิธีกรรมของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับหลวงพ่อบุญรอดพระพุทธรูป สวรรค์ อันจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ตลอดจนสามารถใช้เป็นแนวคิดในการแก้ปัญหา ที่เกิดแก่วัดและพุทธศาสนิกชนได้ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ จึงทำการศึกษาทั้งจากเอกสารและงานวิจัย ต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นองค์ประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เกิดความถูกต้อง

บทที่ 3

ขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา การเผยแผ่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมอีสาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) โดยมีการศึกษาเบื้องต้น (Primary Research) จากการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมเอกสารทางวิชาการ ตำรา รายงาน แนวความคิด และบทความจากวารสารต่าง ๆ ที่เป็นหลักการ แนวความคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ศาสนา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดกรอบแนวคิด แนวทางในการศึกษา และการศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษา กระบวนการเผยแผ่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย ทั้งในสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นไปในอนาคต รวมทั้งข้อจำกัดของชุมชน การศึกษาครั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในประเด็นหลักของการศึกษา กลุ่มผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสาร ตำราต่าง ๆ และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย
 - 1.1 ด้านเนื้อหา
 - 1.2 ด้านวิจัย
 - 1.3 ด้านระยะเวลา
 - 1.4 ด้านพื้นที่ในการวิจัย
 - 1.5 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. วิธีดำเนินการวิจัย
 - 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.3 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของศาสนาเทนรีเคียว
2. เพื่อศึกษาการเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมอีสาน

ด้านระยะเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2559 ถึง มิถุนายน 2561

ด้านพื้นที่การวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ขอบเขตพื้นที่การศึกษา คือพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม โดยเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและมีโบสถ์ของศาสนาเทนรีเคียวตลอดจนผู้คนที่ให้ความสนใจนับถือศาสนาเทนรีเคียว

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษานี้ได้แก่ สถานที่ที่มีชื่อเสียง เป็นที่แพร่หลายและได้รับความนิยมนสูงสุด ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงใน 2 ลักษณะคือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพื้นที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่ให้ข้อมูล สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพื้นที่การศึกษาได้นำเสนอในหัวข้อ 1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่ให้ข้อมูลได้แบ่งดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลในการเผยแพร่ศาสนา คำสอน จำนวน 20 คนประกอบด้วย

ศาสนิกชน	จำนวน 20 คน

2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกในการปฏิบัติเกี่ยวกับ ด้านคุณค่าทางการศึกษา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค ข้อจำกัดต่าง ๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีประโยชน์ต่อกรอบแนวทางการศึกษา 25 คนประกอบด้วย

ผู้ปฏิบัติตน	จำนวน 10 คน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	จำนวน 15 คน

3. กลุ่มบุคคลทั่วไป (General Informants) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกรอบแนวทางการศึกษา จำนวน 20 คนประกอบด้วย

ผู้ที่เข้าชมการเผยแพร่ศาสนา	จำนวน 20 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

- 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งตามประเภทกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- 1.1 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) และกลุ่มบุคคลทั่วไป (General Informants)

เครื่องมือที่ใช้คือ

1) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) เป็นการสังเกตสภาพทั่วไปของวัด ซึ่งได้แก่การเดินทางเข้าถึงวัด สิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งบริเวณใกล้เคียง ตลอดจนกิจกรรมของวัดเป็นข้อมูลพื้นฐานและเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร

2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Un-Structure Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย โดยกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ และสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้รู้ (Key Informant) ซึ่งเป็นบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้คือ

1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เป็นประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยใช้สำหรับการสอบถามกับผู้ให้ข้อมูลอย่างกว้าง และสามารถที่จะเจาะลึกได้โดยทันที

2) แบบสำรวจ (Besic Surver) ใช้สำรวจพื้นที่ ที่จะศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน การเข้าถึง ความน่าสนใจ จากสภาพการณ์ที่ได้พบเห็นแล้วบันทึกลงในแบบสำรวจ

นอกจากนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการรวบรวม บันทึกข้อมูลได้แก่

1) แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม ใช้บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสนทนาและการสัมภาษณ์ ประเด็นข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ตลอดจนข้อสังเกต ข้อสงสัยและการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยเอง

2) กล้องถ่ายภาพ และเทปบันทึกเสียง สำหรับบันทึกข้อมูล และเหตุการณ์ที่สำคัญ เพื่อนำมาทบทวนความเข้าใจระหว่างการวิเคราะห์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indeth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งชนิดไม่มีโครงสร้าง (Un-Structure Interview) และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview)

2.2 การสำรวจ เพื่อสำรวจข้อมูล ซึ่งจะนำมาเลือกตามเกณฑ์ตัวอย่างและข้อมูลพื้นฐานโครงสร้างพื้นฐาน

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการจัดกลุ่มสนทนาและร่วมปรึกษาหารือ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และแสดงความคิดเห็นระหว่างผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มต่างๆ

3. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้ วิธีที่นิยมใช้ในการตรวจสอบความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการตรวจสอบสามเส้า (Tringulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบแหล่งแหล่งของ

ข้อมูลแหล่งของที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบได้แก่ แหล่งเวลา หมายถึงถ้าข้อมูลต่างเวลากัน จะเหมือนกันหรือไม่และแหล่งบุคคล หมายถึงถ้าบุคคลให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ เพื่อให้ทราบข้อมูลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัย ในเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม สรุปลงให้ตรงประเด็นตามความมุ่งหมายของการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง กระบวนการเผยแผ่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาเอกสาร การสำรวจ การสังเกต สัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มนำมาสังเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียดที่จะนำเสนอในหัวข้อต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ความเป็นมาของศาสนาเทนรีเคียว

ตอนที่ 2 การเผยแผ่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมอีสาน

ตอนที่ 1 ความเป็นมาของศาสนาเทนรีเคียว

คำว่า Tenri มาจาก คำ Ten หมายถึงสวรรค์และคำ Ri หมายถึง สัจจะ Tenri จึงหมายถึง สัจจะแห่งสวรรค์ หลักคำสอนของศาสนาจะเน้นการดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ มวลมนุษยชาติล้วนเป็นพี่น้องกัน เพราะเกิดจากการสร้างของพระผู้เป็นเจ้า เราทุกคนต้องยินดีและมุ่งมั่นช่วยเหลือบุคคลอื่นซึ่งเหมือนพี่น้องกัน ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ทุกคนจะมีชีวิตอันเบิกบานใจเพราะการพิทักษ์คุ้มครองของพระผู้เป็นเจ้า ทุกคนต้องพยายามปิดกวดกิเลสอันเปรียบดังฝุ่นละอองที่มาเกาะติดตัวทุกๆ วัน ศาสนาเทนรีเคียวได้ถือกำเนิดขึ้นเมื่อ 26 ค่ำ เดือน 10 พ.ศ. 2381

ศาสนาเทนรีเคียว เน้นความคิดและการปฏิบัติเพื่อละจากความยึดในตัวตนอันเป็นมายา หรือการสร้างพิธีกรรมที่ต้องการร่วมใจกัน เช่น การรำยรำร้องเพลง การสวด ซึ่งช่วยสลายความเป็นปัจเจกชนและเอื้อให้เกิดการยอมรับตัวตนใหม่ทางศาสนาได้ง่ายขึ้น ถูกจัดให้อยู่ในเรียวหะชินโต เรียกว่าเป็นชินโตของประชาชน และจากประวัติศาสตร์ที่ปรากฏมานั้น มีหลายครั้งหลายคราที่ศาสนาของเทนรีเคียวได้รับการต่อต้านจากทางรัฐบาลในสมัยนั้น แต่ด้วยความอดทนของศาสนาที่มุ่งมั่นจะเผยแผ่ศาสนาและทำตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า เทนรีเคียวจึงสามารถดำรงคงอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ เป็นเวลากว่า 170 ปีมาแล้ว พระผู้เป็นเจ้าในเทนรีเคียวมีพระนามว่า “โอะยะงะมิ” (โอะยะ แปลว่า Parent หรือ พ่อแม่, คะมิหรืออะมิ แปลว่า พระผู้เป็นเจ้า) ด้วยความที่พระผู้เป็นเจ้านั้นเปรียบเหมือนพ่อแม่ของมวลมนุษย์ จึงเรียกพระองค์ว่า พระผู้เป็นเจ้าโอะยะงะมิ และด้วยความที่มนุษย์นั้นสรรเสริญพระบารมีของพระองค์ พวกเขาเหล่านั้นจึงถวายนามถึงพระองค์และภาวนาถึงพระองค์ว่า “เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ” ส่วนศาสนาของเทนรีเคียวมีพระนามเดิมว่า “มิคิ นะคะยะมะ” แต่หลังจากที่พระผู้เป็นเจ้าได้อวตารลงมาและได้ใช้สังขารของนาง มิคิ เป็นที่ประทับ เพื่อเปิดเผยความจริงเกี่ยวกับการสร้างโลก และสอนวิธีที่จะนำไปสู่ชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ เราจึงเรียกท่านว่า “โอะยะงะมิ” (โอะยะ แปลว่า ผู้ให้กำเนิด (พ่อแม่), อะยะ แปลว่า พระ-, เจ้า- หรือ ท่าน) จุดมุ่งหมายสูงสุดของเทนรีเคียว คือ “การดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ”

จากคำสอนของเทนรีเคียวที่เชื่อว่าร่างกายของคนเราเป็นสิ่งที่ขอยืมมาจากพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ดังนั้น การดำรงชีวิตในทุกๆ วันของผู้ที่นับถือเทนรีเคียว จึงเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ในการที่จะดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ ภายใต้ร่างกายที่ได้รับการให้ขอยืมมา หรือขอยืมมาจาก พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าโอะยะยะมิและได้รับพรพิทักษ์คุ้มครองจากพระองค์

องค์ประกอบของศาสนาเทนรีเคียว

ศาสนาเทนรีเคียวมีองค์ประกอบครบถ้วนตามองค์ประกอบของศาสนาซึ่งประกอบด้วย

1. ศาสดา คือ ผู้ตั้งศาสนาหรือผู้สอนดั้งเดิม ศาสดาของศาสนาเทนรีเคียว คือ พระแม่ ศาสดาเจ้าโอะยะยะยะมิ ซึ่งเป็นศาลที่ประทับของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าโอะยะยะยะมิ พระแม่ศาสดาเจ้า มิชิ นะคะยะยะมิ เกิดในหมู่บ้านซึมิโมเดง แขวงยะยะยะมิ เมืองยะยะยะมิ ในตอนเช้า 18 ค่ำ เดือน 4 ซึ่งตรงกับวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2531 ปีดาชื่อ ฮันชิชิ (มะชะโนะบุ) นามสกุลมะอะวะ มาดาชื่อ คินุ มาจากบ้านตระกูลชะยะโอะ ในหมู่บ้านเดียวกัน พออายุได้ 3 ขวบเริ่มมีพฤติกรรมที่แตกต่างจากคนอื่นๆ ทั่วไปเพื่อนบ้านใกล้เคียงมักกล่าวชมเชยว่าเป็นเด็กที่เก่งกว่าเด็กคนอื่น ๆ จนเป็นที่หายาก พออายุเริ่ม 6 ขวบเริ่มใช้เข็มเย็บผ้าและเริ่มปั่นด้ายเลียนแบบมารดา ถักถุงใส่สตางค์หรือเย็บถุงใส่ รำข้าวแล้วชอบแจกให้เด็กที่อยู่ใกล้เคียงจนกระทั่งโตมาก็มีนิสัยที่ใจบุญอยู่ตลอดเวลา

“ข้าฯ คือพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าดั้งเดิมหรือพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าที่แท้จริง เพราะข้ามีเหตุปัจจัย (มีเหตุปัจจัยคล้ายกับคำว่ามีเหตุเกี่ยวข้องกันในอดีต ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ล้วนแต่เกิดจากเหตุ ปัจจัยทั้งนั้น เช่น ต้นข้าวเกิดจากข้าวเปลือกโดยตรงนี่คือเหตุ แต่ว่าจะงอกขึ้นเป็นต้นข้าวต้องมีที่ดิน น้ำหรือแสงแดดเข้าช่วย โดยทางอ้อมนี่คือปัจจัย) ณ ตรงที่ศฤหาสน์นี้ บัดนี้ข้าฯ จึงได้อวตารลงมา เพื่อที่จะช่วยเหลือมนุษยชาติทั้งปวงใน โลกนี้ ข้าฯ ใคร่จะขอสังฆารของนางมิชิ เพื่อจะใช้เป็นศาล ที่ข้าฯ จะสิงสถิตอยู่ต่อไป”

ทั้งหมดนี้คือ ปฐมวาทะแห่งพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าโอะยะยะยะมิ เทนรีโอ-โนะมิโคะโตะ ได้ตรัส ออกมาโดยผ่านปากคำของนาง มิชิ นะคะยะยะมิ พระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะยะยะมิ ครอบครัวของนางมิชิ ต่างก็ตกตะลึง กันไปหมดด้วยทิวาวรณ์นี้ เพราะพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าปรากฏออกมาอย่างที่ไม่มีใครคาดถึง จึงขอปฏิเสธ ไปโดยอ้างเหตุผลต่างๆ นานาครั้งแล้วครั้งเล่า แต่พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าก็ได้ทรงยื่นกราน ไม่ยอมเสด็จจถอย ออกไปเป็นอันขาด ด้วยเหตุนี้ ในที่สุดครอบครัวของนางจึงได้ตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยว ที่จะตัดขาดจากความคิดทั้งปวงที่เป็นมนุษยวิสัย รวมทั้งได้สละทั้งความสะดกทางครอบครัวโดย ลั่นเชิงแล้วสนองตอบไปว่าจะยอมทำตามพระกระแสทุกประการ สังฆารของท่านก็กลายเป็นศาลแห่ง พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าหลังจากนั้นเราจึงเรียกท่านว่าพระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะยะยะมิ ผู้เป็นศาลแห่ง พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า คือ ร่างกายนั้นเป็นเช่นเดียวกับมนุษยธรรมดาสามัญ แต่จิตใจนั้นเป็นของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า (กองเผยแผ่ศาสนาเทนรีเคียวในต่างประเทศ, 2539)

วันนั้นคือ 26 ค่ำ เดือน 10 เทีโป ปีที่ 9 (ตรงกับวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ.2381)
ศาสนาเทรีเคียวได้เกิดขึ้นในบัดนั้นเอง

จากการศึกษาพระประวัติของพระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะซะมะจากหนังสือหลักศาสนา
เทรีเคียว (กองการเผยแผ่ศาสนาเทรีเคียวในต่างประเทศ. 2539) และจากคำบอกเล่าผ่าน
การสัมภาษณ์ ศาสดาของศาสนาเทรีเคียว มีประวัติความเป็นมาดังนี้

เนื่องจากมวลมนุษยชาติกำลังหลงทางอยู่ในความมืดมนแห่งจิตใจมีความเห็นแก่ตัว
ทั้งนี้ก็เพราะมวลมนุษย์ยังไม่รู้จักพระผู้เป็นเจ้าของจริงที่สร้างมนุษย์ขึ้นและยังไม่ได้สัมผัสกับพระหฤทัย
ของพระองค์เลย พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะซะมะ จึงทรงรู้สึกเวทนาสภาพเช่นนี้ของมนุษย์จึงอวตารลงมา
ยังโลกนี้แล้วปรากฏออกมาข้างนอก โดยเอาเรือนร่างของพระแม่ศาสดาโอะยะซะมะ เป็นศาล
ของพระองค์และได้เปิดเผยส่วนภายในของพระองค์ออกมา เป็นคำสั่งสอนอย่างสมบูรณ์และละเอียด
โดยผ่านปากคลองโอะยะซะมะ

รูปร่างหน้าตาของโอะยะซะมะ ไม่แตกต่างจากคนธรรมดาสามัญแต่จิตใจของท่าน
ก็คือพระหฤทัยของพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะซะมะ ถึงอย่างไรก็ตามเพื่อนบ้านที่อยู่กันอย่างใกล้ชิดกับท่าน
และฟังเสียงของท่านอยู่เป็นนิจ จึงเคยชินกับความใกล้ชิดกับท่านมาก่อน ซึ่งบางคนไม่ยอมรับท่าน
ซ้ำยังกล่าวว่ามีผีเข้าสิงในตัวท่านแล้วบ้างหรือด่าว่าเสียจริตไปแล้ว

การที่ผู้คนเช่นนั้นเข้าใจคำสั่งสอนของพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะซะมะ ถึงว่าเป็นงานที่ยาก
ลำบากสำหรับโอะยะซะมะ ก็จริงแต่ทราบได้ที่พวกเขายังไม่เข้าถึงความจริงโอะยะซะมะ เป็นศาล
ประทับของจิตที่ไม่ได้ การมุ่งไปช่วยเหลือมนุษย์ก็ไม่ได้เช่นกัน ดังนั้นโอะยะซะมะ จึงได้อุทิศตัว
ของท่านด้วยความวิริยะอุตสาหะโดยไม่ย่อท้อและไม่หยุดยั้ง เพื่อจะให้ผู้คนเข้าใจในคำสั่งสอน
ของพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะซะมะ ที่ท่านปัญญาเห็นใจชาวโลกคิดในฐานะของผู้อื่นและเล่าให้ฟังบ้าง
รวมทั้งแต่งคำกลอนสอนด้วยเพลงบ้างทำไปกลับอย่างการอบรมเด็กที่ไร้เดียงสาเลี้ยงให้เติบโตด้วยใจ
เมตตาปราณี ความปรารถนาแรงกล้าของท่านที่จะช่วยลูกๆ ทั้งปวงของท่านบนพื้นพิภพนี้
ได้ดับบันดาลให้ท่านตกลงไปในชีวิตมัจฉาจนสิ้นแค้นที่สุด แล้วผ่านชีวิตอันแสนยากลำบากนี้
เป็นเรื่องใจกล้าทรหดแสดงตัวตนออกมาเป็นแบบอย่างอันประเสริฐของการดำรงชีวิตอันผาสุก
เบิกบานใจให้ชาวโลกได้เห็น นอกจากนี้ท่านยังได้แยกแยะความสงสัยของคนต่างชาติสงสัยทั้งหลาย
ได้โดยประทานพรอนุญาตให้คลอตบุตรอย่างปลอดภัย ซึ่งเป็นก้าวแรกในการกระทำอัศจรรย์ต่าง ๆ
ที่จะเป็นหนทางไปสู่การช่วยเหลือทั้งปวงครับและการแสดงพรพิทักษ์คุ้มครองพระผู้เป็นเจ้าของ
โอะยะซะมะ มากมายต่อหน้าชาวโลกเพื่อให้เป็นที่ประจักษ์ให้ชาวโลกได้เห็นว่าคุณพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะซะมะ
ปรากฏออกมาจริงโดยยึดสังขารของ โอะยะซะมะ เป็นสารที่ประทับ โอะยะซะมะ ยังส่งได้บันทึก
ความในใจของพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะซะมะ ใจความว่า “ โลกนี้คือโลกที่อยู่ด้วยเหตุผลถ้าจะอธิบาย

สรรพสิ่งด้วยเพลงแห่งเหตุผล จะอธิบายก็ไม่ใช่อ่านากำลังและจะไม่พำเพื่อชี้แจงด้วยปลายพู่กัน
ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ผิดพลาดก็ยอมรับว่าดีแต่ถ้าพวกเจ้าผิดพลาดข้าจะเตือนด้วยบทเพลง”

โอะยะซะมะะ ยังตรัสสอนให้เราอีกโดยอุปมาจิตใจของมนุษย์เป็นประหนึ่งน้ำว่า
ถ้าไม่สามารถเข้าใจและยังรู้ความตั้งใจของพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะซะมะะได้นั้น ก็เนื่องด้วยจิตใจของเขา
กำลังคุณไม่ผ่องใสเหมือนเปลือกตมในน้ำขุ่น ฉะนั้นถ้าสามารถละทิ้งความเห็นแก่ตัวได้แล้วจิตใจของเขา
เขาก็จะแจ่มใสผ่องแผ้วขึ้นอย่างกับน้ำที่ใส จนสามารถสะท้อนเห็นสัจจะทุกอย่างได้ ในทำนอง
เดียวกันท่านทรงเปรียบเทียบความคิดที่เห็นแก่ตัวในจิตใจของมนุษย์เท่ากับฝุ่นละอองและจงเปรียบ
พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะซะมะะ เป็นไม้กวาดและทรงสั่งสอนพวกเราให้กวาดคิดซึ่งเป็นฝุ่นละอองออกจาก
จิตใจของเราเป็นนิจ นอกจากนี้ยังมาการสร้างโลกที่มีชีวิตพันธุ์ผาสุกเบิกบานใจเหมือนกับการก่อสร้าง
บ้านเรือนและเปรียบเทียบผู้คนที่มีส่วนร่วมว่าเปรียบกับเป็นเสาเอกและหัวหน้าช่างไม้ที่เป็นส่วน
ประกอบสำคัญของบ้าน

พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะซะมะะ ได้เคยแสดงพลาณาภาพอันมหัศจรรย์ในการเนรมิตมนุษย์
โลกจากความไม่มีรูปลักษณ์และพระองค์ทรงสอนวิธีการทำ จีโตะมะะมีให้แก่พวกเรา ก็เพื่อจะแสดง
พลาณาภาพอันมหัศจรรย์ของพระองค์ครั้งหนึ่ง ในการช่วยเหลือมวลมนุษย์กล่าวคือการทำกรณี่
จะกลายเป็นโรคที่มีชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจได้ตั้งพระหฤทัยที่ปรารถนา

สัจจะแห่งการสร้างมนุษย์โลก หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เรื่องราวของความเป็นจริง
แห่งการปฏิบัติจีโตะมะะ” ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่สุดของเรื่องอยู่ที่ว่าเป็นการแสดงความหมาย
ของการปฏิบัติคะรุระ-จีโตะมะะให้ประจักษ์อย่างชัดเจน เป็นเรื่องราวที่ได้สอนว่าเพราะอะไรเรา
จึงจะได้รับการช่วยเหลือด้วยการปฏิบัติจีโตะมะะ ซึ่งจะใช้ในความหมายเดียวกันกับเรื่องราว
การเริ่มต้นของมนุษย์โลกเป็นเรื่องราวที่ชี้ให้เห็นถึงหลักการอันเป็นพื้นฐานของโครงสร้างของ
โลกมนุษย์ที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมาจนถึงทุกวันนี้ เป็นเรื่องราวที่สำคัญและเป็นรากฐานของคำสอน
ของศาสนาเทนรีเคียว ซึ่งมีเนื้อหาโดยสังเขปดังนี้ (กองเผยแผ่ศาสนาเทนรีเคียวในต่างประเทศ, 2537)
พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะซะมะะได้ทรงสร้างมนุษย์โลกขึ้นด้วยพระประสงค์ที่อยากจะทอดพระเนตรและ
ทรงร่วมสนุกไปพร้อมๆ กับมนุษย์ในการ ดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ ด้วยเหตุนี้เพื่อจะสร้าง
ต้นแบบสามิกรรยาคุแรกของมนุษย์ขึ้น พระองค์จึงทรงเรียกปลา ตัวใหญ่ (ซึ่งต่อมาได้รับเทวนามว่า
อิชะนะจิ-โนะ มิโคะโตะ ซึ่งเป็นต้นแบบดั้งเดิมของบุรุษเพศ เปรียบเหมือนพันธุ์พีช) กับงูขาวใหญ่
(ซึ่งต่อมาได้รับเทวนามว่าอิชะนะมิ-โนะ มิโคะโตะ ซึ่งเป็น ต้นแบบดั้งเดิมของนารีเพศเปรียบเหมือน
ที่เพาะพันธุ์พีช) ให้เข้ามาหาพระองค์และทรงให้คำมั่น สัญญากับทั้งคู่ว่า ถ้าทั้งคู่ยอมรับคำขอร้อง
ของพระองค์แล้วจะให้พวกมนุษย์รุ่นหลังๆ กราบไหว้ในฐานะพระผู้เป็นเจ้าของ เมื่อผ่านระยะเวลาจำนวน
ปีเท่ากับจำนวนลูกที่เกิดมาครั้งแรก เขาทั้งสองจึงตกลงยินยอม พระองค์จึงทรงรับทั้งคู่ไว้ในพระองค์
จากนั้นพระองค์ก็ทรงเรียกเครื่องมือต่างๆ 6 ตัวให้เข้าหาดังนี้ ปลาขาวออกจากทิศพายัพ (ต่อมาได้รับ

เทวนามว่าจิกิโยะมิ-โนะ มิโคะโตะ) เตาตนุตัวใหญ่จากทิศอาคเนย์ (ต่อมาได้รับเทวนามว่าคุนิซะซุชิ-โนะ มิโคะโตะ), ปลาไหลจากทิศบูรพา (ต่อมาได้รับเทวนามว่าคุโมะโยะ มิ-โนะ มิโคะโตะ), ปลาซีกเดียวจากทิศหริ (ต่อมาได้รับเทวนามว่าคะชิโคะเนะ-โนะ มิโคะโตะ), งูดำจากทิศประจิม (ต่อมาได้รับเทวนามว่าโอโตะโนะเบะ-โนะ มิโคะโตะ) และปลาปักเป้าจากทิศอีสาน (ต่อมาได้รับเทวนามว่าไทเซียวคุเต็ง-โนะ มิโคะโตะ) ทุกตัวก็ยอมตกลงถวายตัวรับใช้ ซึ่ง พระองค์ก็ทรงรับแล้วเสวยเข้าไปเพื่อทดสอบบรพชาติทางจิตภาพนิสัยใจคอและได้ทรงตัดสินพระทัยที่จะทรงใช้งานในหน้าที่ต่างๆ ที่เหมาะสม ก่อนอื่นพระองค์ได้เสวยปลาหมูทั้งหมดที่อยู่ในทะเลโคลนตมเข้าไปเพื่อจะใช้ปลาหมูเหล่านั้นเป็นพันธุ์พืชแห่งมนุษยชาติ แล้วพระผู้เป็นเจ้า (จิกิอิ) ก็ทรงเข้าไปภายในร่างกายของคู่สามีภรรยาต้นแบบแล้วเอาพันธุ์พืชแห่งมนุษย์จำนวนเก้าร้อยล้านเก้าหมื่นเก้าพันเก้าร้อยเก้าสิบเก้า เมล็ดใส่เข้าไปในครรภ์ ณ จิบะ สถานที่ดั้งเดิม ลูกๆ ที่เกิดมาครั้งแรกมีรูปลักษณะอย่างเดียวกันหมด สูง 5 บุ (1.52 ซม.) เมื่อเวลาผ่านไป 99 ปี ลูกๆ เหล่านั้นก็สูญสลายไปหมดเพื่อจะกลับมาเกิดใหม่เป็นเช่นนี้ 3 ครั้งและเมื่อเกิดมา อีกก็เจริญเติบโตสูงขึ้น 4 ชุง (12.12 ซม.) แล้วก็สูญสลายไปหมดเพื่อจะกลับมาเกิดใหม่ หลังจากนั้นมนุษย์ก็เกิดใหม่แปดพันกับแปดหมื่นโดยผ่านชาติต่างๆ นานา เช่น แมลง นก สัตว์สี่เท้า ฯลฯ แล้วก็สูญสลายไปหมดอีก คงเหลือแต่ลิงตัวเดียวเท่านั้น ลิงตัวนี้ตั้งครรรค์และคลอดลูกเป็นมนุษย์ครั้งละสิบคน เป็นชายห้าคนและหญิงห้าคน เมื่อตอนที่เกิดมามนุษย์เหล่านี้สูง 5 บุและค่อยๆ สูงขึ้น ในตอนนั้น ทะเลกับภูเขา ฟ้ากับดินก็ค่อยๆ มีรูปลักษณะชัดเจนขึ้น จนสังเกตเห็นและแล้วในที่สุดเมื่อพวกเขาตัวสูงได้ 5 เซียะคุ (1.51 ม.) ทั่วทั้งโลกก็ถูกสร้างสำเร็จเป็นที่เรียบร้อยและมนุษยชาติจึงได้เริ่มอาศัยอยู่บนบกต่อไป มนุษยชาติเราเคยดำรงชีวิตอยู่ใต้น้ำมาเป็นเวลาเก้าร้อยล้านกับเก้าหมื่นปี ต่อมาจึงทรงฝึกอบรมมนุษย์ให้เกิดมีปัญญาโดยใช้เวลาหกพันปี และภายในเวลาอีกสามพันเก้าร้อยเก้าสิบ เก้าปี พระองค์ทรงฝึกให้ใช้ตัวอักษร เวลาที่ได้ทรงสัญญาไว้ ซึ่งเป็นเวลาที่ผ่านไปเท่ากับจำนวนมนุษย์ที่ได้ตั้งครรรค์ครั้งแรกนั้นก็คือ วันกำเนิดศาสนาเทนริเคียวนั่นเอง ในเรื่องราวของสัจจะแห่งการสร้างมนุษย์โลกนี้ ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า มนุษย์ได้ถูก สร้างขึ้นมา เพื่ออะไร จากใคร เมื่อไร ที่ไหนและอย่างไร

ศาสนาเทนริเคียวมีหลักคัมภีร์คือ สสารที่สร้างไว้เป็นหลักฐาน ณ จิบะ ซึ่งเป็นสถานที่ปฐมเดิมที่พระผู้เป็นเจ้าโอะยะงะมิได้ทรงให้กำเนิดมนุษย์ลักษณะของหลักนี้สร้างขึ้นไว้โดยแสดงการเริ่มเกิดและวิวัฒนาการของมนุษย์และโลกให้เห็นจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งบ่อเกิดและการพัฒนาอันไม่สิ้นสุดของมนุษย์โลก

ภาพประกอบ 2 ศาสนิกชนฟังบรรยายคำสอนท่านชิมบะชิระ

จิโตะเมะผู้ปฏิบัติที่ได้รับการเลือกตั้ง 10 คนต่างก็สวมใส่หน้ากากอันศักดิ์สิทธิ์ แสดงสัจจะในการสร้างโลกเนรมิตมนุษย์ของพระผู้เป็นเจ้าของแต่ละคน ฟ้อนรำไปตามเสียงเพลงและทำนองดนตรีเครื่องดนตรี 9 ชนิดบรรเลง ชนิดบรรเลงเอาความจริงที่พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิ ประทานพรพิทักษ์รักษาคุ้มครองให้เราด้วยมือ ได้ถือกำเนิดด้วยพรพิทักษ์ของพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิ สรรเสริญความปราณีอันหาที่สุดมิได้ของพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิและทำเพื่อร่วมเจอกันภาวนาขอร้องพระองค์ให้คุ้มครองเรา และการทำจิโตะเมะ ยังเป็นการทำเพื่อสรรเสริญความผาสุกเบิกบานใจถึงความปรารถนาของพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิ และภาวนาขอความสำเร็จในการที่จะให้ชีวิตปัญหาสุขเบิกบานใจได้ปรากฏออกมาเป็นจริงในโลกนี้

2. คัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาหมายถึงที่รองรับหลักธรรม คำสอนในศาสนานั้นด้วยซึ่งในศาสนาเทนริเคียวมีทั้งหมด 3 คัมภีร์ ดังนี้

โอะฟูเตะชะคิ (ปลายพู่กัน) คือ พระนิพนธ์ของพระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะงะชะมะผู้ซึ่งเป็นศาล ที่ประทับของพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิ ได้นิพนธ์ไว้จากปลายพู่กันของพระองค์เอง นิพนธ์ขึ้นใน ระหว่างปี พ.ศ. 2412 - 2425 ประกอบด้วย 17 ภาค รวมเป็น 1,711 บท เป็นคัมภีร์หลักที่สำคัญที่สุดของศาสนาเทนริเคียว เพราะกล่าวถึงคำสอนทั้งหมดของศาสนาเทนริเคียว โดยเน้นการปฏิบัติ จิโตะเมะให้สำเร็จอย่างสมบูรณ์

มิคะงุระ-อุตะ คือ บทเพลงที่พระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะงะชะมะนิพนธ์ไว้สำหรับการปฏิบัติ จิโตะเมะ คำว่า จิโตะเมะ หมายถึง วัตรปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย 5 บท แบ่งเป็นบทเพลง

สำหรับคณะซึ่งเป็นการรำมือในทำนอง เริ่มตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 3 และบทเพลงสำหรับทะเลาะโอะโอะริ เป็นการรำ มือในทำนอง มีบทที่ 4 เรียกว่าบทโยโรซูโย และบทที่ 5 ซึ่งมีทั้งหมด 12 ตอน

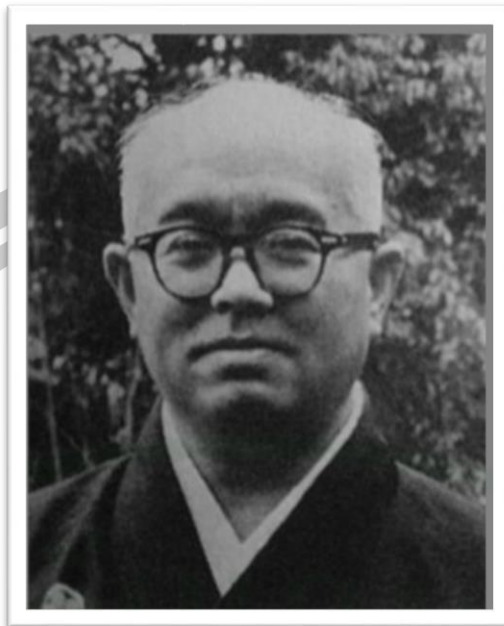
โอะซะชิซุ คำชี้ขาดหรือคำชี้แนะสั่งสอนของพระผู้เป็นเจ้าของ เป็นหนังสือบันทึก คำตรัสซึ่งทรง ชี้ให้เห็นหนทางโดยพระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะซะมะและท่านฮนเซะกิ คือนายอิโซ อิบูริ ผู้เป็นศิษย์ที่ ไกล่ชิดที่สุด ซึ่งจะเรียกคำสอนที่ถ่ายทอดออกมาตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าของ โอะยะซะมะใน เวลาต่างๆ เรียกว่า ซะชิซุตามเวลาที่กำหนด ส่วนคำตอบที่พระผู้เป็นเจ้าของได้ตรัสตอบ การทูลถามของ มนุษย์นั้น เรียกว่า ซะชิซุตามการทูลถาม

3. สาวก ได้แก่ผู้ปฏิบัติตามคำสอน หรือผู้สืบทอดศาสนา ศาสนาเทนรีเคียวเรียกว่า “ชิมบะชิระ” ท่านชิมบะชิระถือว่าเป็นศูนย์รวมของศาสนานี้เนื่องจากท่านชิมบะชิระ จะเป็นผู้นำ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา มอบสั่งจะแห่งซะชูเคะและให้อนุญาตในเรื่องต่างๆ พร้อมทั้งจัดการ เรื่องสำคัญๆ เช่น การตัดสินที่เกี่ยวกับคำสอนหรือพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น ผู้ที่ดำรงตำแหน่งรอง จากท่านชิมบะชิระมี 2 ตำแหน่ง คือ โทเรียวโนและโทเรียวนอก คำว่าโทเรียวนั้น เปรียบเหมือน หัวหน้าช่างไม้ท่านชิมบะชิระองค์แรก คือ ท่านชินโนะชูเคะ นะคะยะมะ หลานชายของโอะยะซะมะ องค์ที่สอง คือ ท่านเซียวเซ็ง นะคะยะมะ องค์ที่สาม คือ ท่านเซ็งเอะ นะคะยะมะ และท่านชิมบะชิระ องค์ปัจจุบันนี้คือองค์ที่สี่ มีชื่อว่า ท่านเซ็งจิ นะคะยะมะ

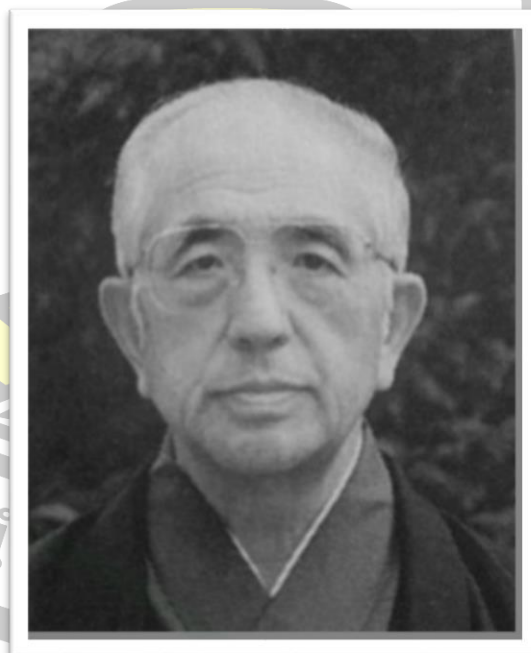

ภาพประกอบ 3 ท่านชิมบะชิระองค์แรก ท่านชินโนะชูเคะ นะคะยะมะ

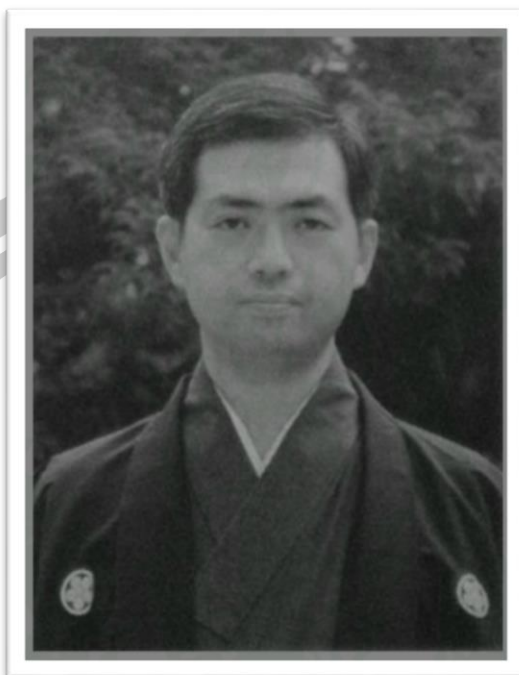
ที่มา : กองการต่างประเทศศาสนาเทนรีเคียว (2550 : 79)

ภาพประกอบ 4 ท่านชิมบะชิระองค์ที่สอง ท่านเซียวเซ็ง นะคะยะมะ
ที่มา : กองการต่างประเทศศาสนาเทนรีเคียว (2550 : 79)

ภาพประกอบ 5 ท่านชิมบะชิระองค์ที่สาม ท่านเซ็งเอะ นะคะยะมะ
ที่มา : กองการต่างประเทศศาสนาเทนรีเคียว (2550 : 79)

ภาพประกอบ 6 ท่านชิมบะชิระองค์ปัจจุบัน ท่านเซ็งจิ นะคะยะมะ

ที่มา : กองการต่างประเทศศาสนาเทนรีเคียว (2550 : 79)

ผู้นับถือศาสนาเทนรีเคียวจะต้องเข้ารับฟังคำบรรยายเบสชะคินั้นเป็นการฟังในเรื่องเดียวกันทั้งหมดทั้ง 9 ครั้ง ครั้งละ ประมาณ 1 ชั่วโมงครึ่ง เนื่องจากถ้าฟังเพียงครั้งเดียวก็มักจะลืมได้ แต่ถ้าฟังเรื่องเดียวกันหลายๆ ครั้งก็จะทำให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง และที่กำหนดให้ฟังเพียงเดือนละครั้ง ใช้ระยะเวลา 9 เดือนนั้นคล้ายกับระยะเวลาในการตั้งครุฑ เมื่อฟังครบก็เท่ากับการได้เกิดใหม่ การเกิดใหม่คือช่วงเวลาที่เรารับสั่งจะแห่งชะชูเคะ ผู้ที่จะเข้ารับฟังการบรรยายเบสชะคิ จำเป็นจะต้องกล่าว “คำปฎิญาณตน” ดังนี้

“พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิ ของเราทรงมีพระนามว่า เทนรีโอ-โนะ มิโคโตะ ทรงเป็นพระผู้เป็นเจ้าของดั้งเดิมและแท้จริงซึ่งได้ทรงสร้างมนุษย์โลกนี้ขึ้นจากความไม่มีรูปลักษณ์ พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิ ได้ทรงสืบพระเจตนารมณ์ของพระองค์มาให้แก่มวลมนุษย์โดยยึดเอาสังขารของโอะยะงะมะ พระแม่ศาสดาเจ้าเป็นศาลที่ประทับ เราจึงได้สดับพระเจตนา ของพระองค์โดยผ่านปากคำของโอะยะงะมะเป็นครั้งแรก โอะยะงะมะ พระแม่ศาสดา เจ้าของเราทรงมีพระนามว่า มิคินะคะยะมะ พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิ ได้ทรงเนรมิต มนุษยชาติขึ้นด้วยพระประสงค์ที่จะทรงร่วมสนุกกับเราในการดำรง ชีวิตอันผาสุกเบิกบาน ใจ ชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจนี้เอง เป็นเป้าหมายแห่งชีวิตของมวลมนุษยชาติทั้งปวง

ข้าพเจ้าได้รับการชักนำของพระผู้เป็นเจ้าโอะยะยะมิ เนื่องด้วย.....

จึงทราบถึง พระองค์และเคยสดับพระเจตนารมณ์ของพระองค์มา บัดนี้ได้กลับสู่จีบะเพื่อที่จะเข้าใจ แจ่มแจ้งลึกซึ้งยิ่งขึ้นอีก ข้าพเจ้าได้ฟังมาว่า จิบะแห่งนี้เป็นที่ประทับของพระผู้เป็นเจ้าโอะ ยะยะมิ และเป็นที่กระทำจิตะเมะช่วยเหลือมนุษยชาติทั้งมวล ข้าพเจ้าจึงมีความตั้งใจ อย่างแรงกล้า ที่จะยึดเอาพระธรรมคำสั่งสอนอันจะได้ศึกษา ณ จิบะนี้ เคารพริกโอะยะยะมะ มะ พระแม่ศาสนาเจ้า จะพยายามเจริญรอยตามแบบอย่างโอะยะยะมะ และให้เป็นที่พ้อ พระทฤทัยของพระผู้เป็นเจ้า โอะยะยะมิ พร้อมทั้งให้เป็นที่นิยมชมชื่นของเพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย” (กองเผยแผ่ศาสนาเทนรีเคียว ในต่างประเทศ, 2539) เมื่อกล่าวคำปฏิญาณตนต่อหน้าอาจารย์ผู้สอนศาสนาแล้วจึงเข้ารับฟัง คำบรรยายในครั้งแรก ซึ่งตามหลักแล้วจะสามารถเข้ารับฟังการบรรยายได้เพียงเดือนละครั้ง แต่ก็มีข้อยกเว้นให้ สำหรับผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดที่ไกลจากโบสถ์ศูนย์กลางภายในประเทศญี่ปุ่นและ ผู้ที่เดินทางมาจากต่างประเทศ เนื่องจากระยะทางและค่าใช้จ่ายต่างๆ ส่งผลให้ไม่สามารถมาฟังได้ ทุกเดือนจน ครบ 9 ครั้ง ดังนั้นสำหรับคนกลุ่มนี้แล้วสามารถเข้ารับฟังการบรรยายได้หลายครั้ง ตามเวลาที่ กำหนด เช่น ผู้ที่มาจากต่างประเทศ จะสามารถฟังติดต่อกันจนครบ 9 ครั้งได้ แต่ต้อง หยุดฟัง 1 วัน ในระหว่างนั้น เป็นต้น สำหรับคนไทยที่จะไปรับฟังการบรรยายที่เมืองจิบะ ต้องเข้ารับ ฟังติดต่อกัน 2 วัน รวมเป็น 4 ครั้งและวันที่ 3 หนึ่งครั้งรวมทั้งหมดเป็น 5 ครั้ง ส่วนอีก 4 ครั้งที่เหลือ จะต้องกลับมาจิบะอีกครั้งในโอกาสต่อไปให้ครบ 9 ครั้งจึงจะได้รับสัจจะแห่งชาชูเคะ การบรรยาย เบสชะเคินันมีการแปลเป็นภาษาต่างๆ หลายภาษาเพื่อรองรับ ชาวต่างประเทศที่ต้องการจะเรียนรู้ หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียว การฟังบรรยายในแต่ละครั้ง มีกำหนดเวลาในการเข้ารับฟังดัง ตารางนี้

ตาราง 1 เวลายื่นบัตรเข้ารับฟังเบสชะเคิ

วันธรรมดา	เวลายื่นบัตร	
	ช่วงเช้า	ช่วงบ่าย
	08.00 – 09.00	12.00 – 13.30
พิธีนมัสการใหญ่ในฤดูใบไม้ผลิ (วันที่ 26 มกราคม)	08.00 – 09.00	ไม่มี
พิธีนมัสการฉลองวันประสูติของโอะยะยะมะ (วันที่ 18 เมษายน)	ไม่มี	14.30-15.30
พิธีนมัสการใหญ่ในฤดูใบไม้ร่วง (วันที่ 26 ตุลาคม)	ไม่มี	13.30-14.30
และพิธีนมัสการประจำเดือน (ทุกวันที่ 26)		

*ตั้งแต่วันที่ 28 ธันวาคมจนถึงวันที่ 1 มกราคม ไม่มีการบรรยายเบสชะเคิ

ที่มา (กองการต่างประเทศ ศาสนาเทนรีเคียว, 2550)

ภาพประกอบ 7 เข้ารับฟังการบรรยายคำสอนของศาสนา

เมื่อเข้ารับฟังการบรรยายจนครบ 9 ครั้งและเกิดมีจิตใจดวงใหม่ขึ้นแล้ว ก็จะได้รับสัจจะแห่งชะชูเคะ ซึ่งเป็นสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิทรงประทานให้ด้วยความรักแห่งบิดามารดาที่ปรารถนาจะให้เราดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ และเป็นพรที่ใช้ในการช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้รับความพิทักษ์คุ้มครองอันอัครรรย์ ผู้ที่ได้รับสัจจะแห่งชะชูเคะ เรียกว่าโยโบะคุ คำว่าโยโบะคุนี้เปรียบเหมือนไม้ที่ใช้ในการก่อสร้างโลกแห่งชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจของพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิ หน้าที่ที่สำคัญของผู้ที่เป็นโยโบะคุก็คือ การถ่ายทอดสัจจะแห่งชะชูเคะให้แก่ผู้ที่เจ็บป่วยด้วยจิตใจที่อยากจะช่วยเหลือผู้อื่น อย่างจริงใจ เป็นความจริงใจอันซื่อสัตย์สุจริตอย่างแท้จริง ดังนั้นโยโบะคุทุกคนควรมีความพยายามที่จะถ่ายทอดชะชูเคะเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ตลอดชั่วชีวิตของตน ความสุจริตจริงใจที่แท้จริงนั้นเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าสิ่งอื่นใดก็จริง แต่พระองค์ไม่ได้ปฏิเสธหมอมและยารักษาโรคดังกล่าวที่ว่า “หมอมและยาเสมือนการดาบหญาและหว่านปุ๋ย” (กองการต่างประเทศ ศาสนา เทนรีเคียว, 2550)

พหุณ ปณุ ทิโต ชิว

ภาพประกอบ 8 ขั้นตอนการรำมือในการถ่ายทอดชะชุกะ
ที่มา : (กองการต่างประเทศ ศาสนาเทนรีเคียว, 2550)

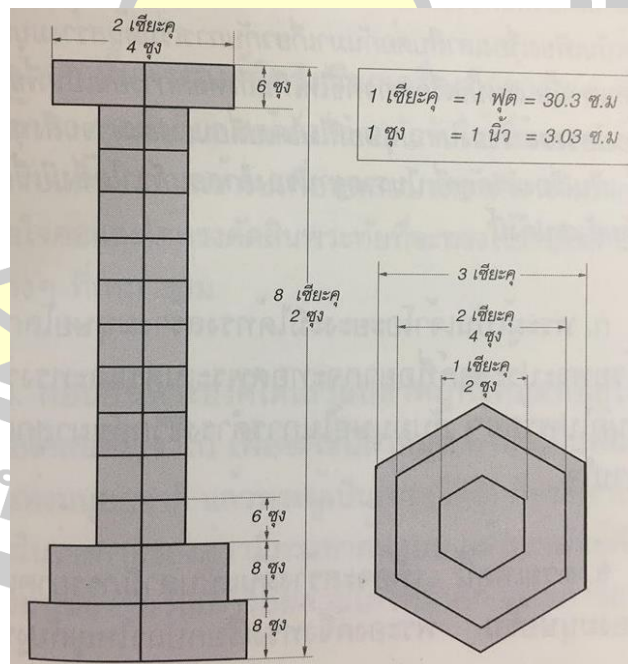
4. ศาสนสถาน หมายถึง สถานที่สำคัญของศาสนา ซึ่งมีไว้ประกอบศาสนกิจ โบสถ์ ศูนย์กลางของศาสนาเทนรีเคียว ตั้งอยู่ที่เมืองเทนรี จังหวัดนารุ ประเทศญี่ปุ่น สถานที่แห่งนี้เปรียบเหมือนบ้านเกิดของมนุษยชาติ เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นที่พระเจ้าโอะยะงะมิได้ทรงเนรมิตมนุษย์ขึ้น เรียกสถานที่นี้ว่า จิบะ สถานที่ดั้งเดิม และได้มีการจัดตั้งหลักคั่นโระไดขึ้น ณ ตรงจุดนั้น เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงหลักฐานในการสร้างมนุษย์ จากนั้นจึงได้สร้างโบสถ์ศูนย์กลางขึ้น ในลักษณะที่จะสามารถทำการสักการะหลักคั่นโระไดนี้ได้จากทั้ง 4 ทิศ

ณ จิบะ สถานที่ดั้งเดิมแห่งการให้กำเนิดมนุษย์นี้ได้มีการตั้งหลักคั่นโระไดไว้เพื่อเป็นหลักฐานและเป็นเป้าหมายในการสักการะด้วย มีคำสอนว่าเมื่อจิตใจของเราทุกคนบริสุทธิ์และได้ทำการปฏิบัติโยคิ-จิโตะเมะ (คะรุระ-จิโตะเมะ) จิโตะเมะแห่งความผาสุกเบิกบานใจตามพระประสงค์ของพระเจ้าแล้วจะได้รับน้ำอมฤตจากสวรรค์ซึ่งตกลงมา ณ หลักคั่นโระไดนี้ เมื่อได้รับน้ำอมฤตนี้แล้วคนเราทุกคนจะไม่มีอาการเจ็บป่วย ไม่ตายไม่อ่อนแอจนถึงอายุ 115 ปีและโลกนี้จะกลายเป็นโลกที่มีชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ (กองการต่างประเทศ ศาสนาเทนรีเคียว, 2550)

ภาพประกอบ 9 ผู้วิจัยและโบสถ์ศูนย์กลางของศาสนาเทนรีเคียว

หลักคันทันโรไต มีลักษณะเป็นหลักรูปหกเหลี่ยม สร้างขึ้นโดยประกอบด้วยชิ้นส่วนทั้งขนาดเล็ก และใหญ่ซ้อนกันทั้งหมด 13 ชั้น

ภาพประกอบ 10 ขนาดและรูปลักษณะของหลักคันทันโรไต
ที่มา : (กองการต่างประเทศ ศาสนาเทนรีเคียว, 2550)

แต่ละโบสถ์จะปฏิบัติ “จิตะเมะเช้า” “จิตะเมะเย็น” ทุกวันที่โบสถ์ศูนย์กลางฯ จะปฏิบัติ จิตะเมะตามเวลาพระอาทิตย์ขึ้นและตกเป็นหลัก โบสถ์ต่างๆไปจะปฏิบัติจิตะเมะเช้าเย็นโดย กำหนดเวลาตามแต่ละโบสถ์ ในการปฏิบัติจิตะเมะนั้น ผู้เข้าร่วมทุกคนจะสวดบทเพลง “มิคะงุระอุตะ” ตั้งแต่บทที่ 1 จนถึงบทที่ 3 พร้อมทั้งรำมือตามทำนองบรรเลงของไม้รับคู่ ฉาบ กลอง และฆ้อง ตอนเช้าจะกล่าวขอบพระคุณที่ทรงพิทักษ์คุ้มครองอย่างสมบูรณ์ให้มีชีวิตอยู่และ ปฏิญาณว่าจะปฏิบัติตามพระประสงค์อย่างมุ่งมั่นเบิกบานตลอดวัน พร้อมทั้งภาวนาวิงวอนขอให้ ทรงนำพาเราผ่านวันนี้ไปอย่างเข้มแข็งและปลอดภัยอีก ตอนเย็นจะกล่าวขอบพระคุณที่นำพาพวกเรา ผ่านพ้นวันนี้ไปได้ด้วยดีและพิจารณาการกระทำต่างๆ ในวันนี้ของตนพร้อมทั้งอธิษฐานถึงเรื่องวัน พรุ่งนี้ด้วย

ที่โบสถ์นั้นจะมีการทำความสะอาดภายในและภายนอกห้องน้สการและเครื่องสักการะ จะถวายก่อนปฏิบัติจิตะเมะเช้า ผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้ควรเข้าร่วมปฏิบัติจิตะเมะด้วยกันกับหัวหน้าโบสถ์ หลังจากปฏิบัติจิตะเมะเช้าและเย็นเสร็จแล้วอาจจะจัดเวลาให้มีการฝึกรำมือ อ่าน”โอะพุเตะชะคิ” หรือมีการถ่ายทอดคำสอนเพื่อขัดเกลาจิตใจให้เข้าใจคำสอนอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ช่วงเวลา	จิตะเมะเช้า	จิตะเมะเย็น
1-15 มกราคม	7:00	5:00
16-31 มกราคม	7:00	5:15
1-15 กุมภาพันธ์	7:00	5:30
16-28 กุมภาพันธ์	6:45	5:45
1-15 มีนาคม	6:30	6:00
16-31 มีนาคม	6:15	6:30
1-15 เมษายน	6:00	6:30
16-30 เมษายน	5:45	6:45
1-15 พฤษภาคม	5:30	7:00
16-31 พฤษภาคม	5:15	7:15
1-30 มิถุนายน	5:00	7:30
1-15 กรกฎาคม	5:00	7:30
16-31 กรกฎาคม	5:15	7:30
1-15 สิงหาคม	5:30	7:15
16-31 สิงหาคม	5:30	7:00
1-15 กันยายน	5:45	6:45
16-30 กันยายน	6:00	6:30
1-15 ตุลาคม	6:00	6:00
16-31 ตุลาคม	6:15	5:45
1-15 พฤศจิกายน	6:30	5:30
16-30 พฤศจิกายน	6:45	5:15
1-31 ธันวาคม	7:00	5:00

ภาพประกอบ 11 ตารางเวลาปฏิบัติจิตะเมะเช้า-เย็น ณ โบสถ์ศูนย์กลาง (จิบะ)

ที่มา : (กองการต่างประเทศ ศาสนาเทรืเคียว, 2550)

สิ่งที่สามารถขอได้จากโบสถ์ศูนย์กลางของศาสนาเทนรีเคียวหรือที่เรียกว่า จิบะ หรือ โอะยะซะโตะ (บ้านพ่อเมืองแม่) ซึ่งเป็นสถานที่ดั้งเดิมในการสร้างมนุษย์มี 3 สิ่งคือ เครื่องราง, โงะคุ (ข้าวสารศักดิ์สิทธิ์) และพรอนุญาตให้คลอดบุตรอย่างปลอดภัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (กองการต่างประเทศ ศาสนาเทนรีเคียว, 2550)

เครื่องราง เป็นสิ่งที่มอบให้แก่ผู้ที่กลับมาเยี่ยมบ้านพ่อเมืองแม่ โดยต้องยื่นคำร้องด้วยตนเอง ซึ่งเป็นหลักฐานในการกลับมาสู่จิบะ จึงเรียกกันว่า “เครื่องรางที่เป็นหลักฐาน” เป็นเครื่องรางที่ได้จากชุดสี่แดงที่พระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะซะมะทรงมีชีวิตอยู่สวมใส่แล้วนำมาตัดเป็นชิ้นเล็กๆ เมื่อนำเครื่องรางติดตัวไม่ห่างตลอดเวลาแล้วละก็จะสามารถคุ้มครองนำพาให้พ้นผ่านจากมหากภัยกลายเป็นจูลภัยจากจูลภัยกลายเป็นนิรภัยได้ แต่ไม่ได้หมายถึงว่าเพียงแค่เอาติดตัวไว้ก็พอดังที่สอนไว้ว่า “รักษาจิตใจที่รักษาร่างกาย” เมื่อทำความเข้าใจคำสอนของโอะยะซะมะและปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันด้วยตัวเองทุกๆ วันก็จะได้รับการพิทักษ์คุ้มครองนั่นเอง ในการขอรับเครื่องรางนั้นจะต้องเตรียมเอกสารยื่นคำขอต่อโบสถ์ศูนย์กลางโดยผ่านโบสถ์ ที่ตนสังกัด ยิ่งกว่านั้นผู้ขอจะต้องกลับมาสู่จิบะและยื่นคำขอด้วยตนเอง แต่ในกรณีที่มียายุไม่ถึง 15 ปี ก็สามารถให้พ่อแม่ขอหรือตัวแทนของพ่อแม่มายื่นคำขอพร้อมกับผู้ขอหรือพ่อแม่มารับแทนก็ได้แต่จะแลกเปลี่ยนกันไม่ได้ไม่ว่าพ่อแม่ลูก หรือสามีภรรยา หรือพี่น้องก็ตาม (กองการต่างประเทศ ศาสนาเทนรีเคียว, 2550)

ภาพประกอบ 12 โงะคุ (ข้าวสารศักดิ์สิทธิ์)

ที่มา : (กองการต่างประเทศ ศาสนาเทนรีเคียว, 2550)

โงะคุ (ข้าวสารศักดิ์สิทธิ์) เป็นข้าวสารที่ล้างสะอาดและนำไปถวายแด่โอะยะซะมะผู้ยังทรงมีชีวิตอยู่ ณ พระตำหนักโอะยะซะมะ จากนั้นนำมาทอดด้วยกระดาษญี่ปุ่นใช้เพื่อช่วยเหลือผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วยในโอะซะซะชิซุได้สอนเกี่ยวกับข้าวสารศักดิ์สิทธิ์ไว้ว่า “สรรพคุณไม่ได้อยู่ที่ข้าวสารฯ แต่เพราะความจริงแห่งจิตใจของเจ้านั่นเอง” หมายถึง สรรพคุณไม่ได้อยู่ที่ตัวเมล็ดข้าวสารนั้น แต่อยู่ที่ความซื่อสัตย์สุจริตใจของผู้รับซึ่งเชื่อถือว่าข้าวสารศักดิ์สิทธิ์ที่รับมาจากจีบะสถานดั้งเดิมแล้วกำหนดจิตใจที่จะทำตามพระประสงค์ เมื่อนั้นการพิทักษ์คุ้มครองก็จะปรากฏขึ้นมา โงะคุจะมอบให้แก่โบสถ์ที่สังกัดตรงต่อโบสถ์ศูนย์กลางตามคำขอ (กองการต่างประเทศ ศาสนาเทวรีเคียว, 2550)

พรอนุญาตให้คลอดบุตรอย่างปลอดภัย เป็นการอนุญาตในการคลอดบุตรอย่างปลอดภัยจากจีบะซึ่งเป็นสถานที่ดั้งเดิมที่พระเจ้าโอะยะซะมะมิได้ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมาหรือตั้งครรรภ์มนุษย์เป็นครั้งแรก ถ้าได้รับพรอนุญาตให้คลอดบุตรอย่างปลอดภัยนี้แล้ว หากปรารถนาที่จะคลอดโดยวางใจในพระเจ้า เป็นเจ้าโอะยะซะมะมิแล้วละก็ไม่ว่าใครก็จะสามารถคลอดบุตรได้อย่างปลอดภัย

ตั้งแต่สมัยก่อนการคลอดบุตรนั้นเป็นเรื่องเสี่ยงชีวิตสำหรับผู้หญิงดังที่พูดกันว่า “การคลอดลูกเป็นบทบาทสำคัญหรือภาระหนักของผู้หญิง” จึงมีธรรมเนียมมากมายเกี่ยวกับการตั้งครรรภ์และการทำคลอด เช่น การเอาผ้าพันท้อง (พันหลังคลอด) งดอาหารบางอย่างในช่วง ตั้งครรรภ์ เป็นต้น แต่โอะยะซะมะกลับสอนว่า “ผู้ที่ได้รับพรอนุญาตให้คลอดบุตรอย่างปลอดภัยหากทำตามคำสอนโดยไม่มีใจสงสัยแล้วในเรื่องคลอดไม่ต้องทำอะไรเป็นพิเศษที่แปลกไปจากวันธรรมดาไม่ต้องพันผ้าพันท้อง ไม่ต้องงดอาหารบางอย่าง ไม่ต้องมีเครื่องอิงพิงกายและไม่จำเป็นต้องถือว่าหลังคลอดแล้วร่างกายจะเป็ดเปื้อนไปตั้ง 75 วัน” พรอนุญาตนี้กลายเป็นการเริ่มต้นของเส้นทางแห่งการช่วยเหลือทั้งปวง จึงขยายออกไปทุกสารทิศ

พรอนุญาตให้คลอดบุตรอย่างปลอดภัยนั้น สามารถรับเมื่อใดก็ได้ หากตั้งครรรภ์ 6 เดือนขึ้นไปโดยเตรียมเอกสารยื่นขอไปที่โบสถ์ใหญ่โดยผ่านโบสถ์สาขาที่ตนสังกัดแล้วกลับไปขอรับที่จีบะด้วยตนเองจึงจะรับได้ในกรณีที่ตนเองกลับมาไม่ได้ก็ให้สามีหรือพ่อแม่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมารับแทนได้ ข้าวสารศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับตอนรับพรอนุญาตฯ นั้น เป็นข้าวสารที่ถวายเป็นพิธีจิโตะเมะขอให้ คลอดบุตรอย่างปลอดภัยโดยล้อมรอบหลักคั่นโระโดที่จีบะ จะมีข้าวสารศักดิ์สิทธิ์ 3 ห่อใส่ไว้ใน ถุง ห่อที่หนึ่งเรียกว่า “ข้าวสารที่ช่วยให้บุตรและมารดาปลอดภัย” ภาวนาต่อพระเจ้าโอะยะซะมะขอให้ทารกอยู่ในครรรภ์อย่างปกติแล้วจึงรับประทานเข้าไป ห่อที่สองเรียกว่า “ข้าวสารที่ช่วยให้การคลอดเสร็จอย่างรวดเร็ว” เมื่อรู้สึกว่าจะท้องใกล้จะคลอดให้อธิษฐานต่อพระเจ้าโอะยะซะมะขอให้คลอดอย่างปลอดภัยภายในเวลาที่กำหนดแล้วจึงรับประทาน เมื่อทำเช่นนี้ก็จะคลอดได้เร็วอีกทั้งหลังการคลอดก็จะได้รับพรพิทักษ์คุ้มครองให้เสร็จสิ้นโดยไม่ติดขัดใดๆ ห่อที่สามเรียกว่า “ข้าวสารที่ช่วยชำระล้างร่างกาย” หลังคลอดเสร็จรอให้จิตใจสงบลงก่อนแล้ว จึงรับประทานโดยกล่าวขอบพระคุณที่ทำให้

คลอตบุตรได้อย่างปลอดภัยและอธิษฐานขอให้การเปลี่ยนแปลงในครรภ์มารดาทุเลาลงได้รับการชำระล้างเป็นลำดับ

5. สัญลักษณ์หมายถึง เครื่องแสดงออกของศาสนาด้านพิธีกรรมและปูชนียวัตถุ สำหรับศาสนาเทรีเคียวแล้ว จีโตะเมะเป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นวิถีทางอันเป็นรากฐานในหนทางที่จะมุ่งสู่การช่วยเหลือ ความหมายอันดับแรกก็คือบอกลถึง “คะงุระ-จีโตะเมะ” ที่ปฏิบัติกัน ณ พระตำหนักโบสถ์ศูนย์กลาง จีโตะเมะนี้ประกอบด้วย “คะงุระ” เป็นหลักและมีการรำมือ “เทะโอะโตะริ” ด้วย

คะงุระ-จีโตะเมะ มีผู้ประกอบพิธี 10 คน แสดงถึงการพิทักษ์คุ้มครองของพระผู้เป็นเจ้าของในการเนรมิตโลกมนุษย์ในปฐมกาลด้วยการรำมือ ซึ่งจัดขึ้นล้อมรอบหลักคันโระไต ด้วยการประกอบพิธีนี้ จะได้รับความพิทักษ์คุ้มครองพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิในตอนที่กำลังมนุษย์โลกอีกครั้งในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการภาวนาอธิษฐานเพื่อให้มนุษย์ทั่วโลกจะได้รับความช่วยเหลือจนกลายเป็นโลกที่เต็มเปี่ยมด้วยชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ ต่อจากคะงุระ-จีโตะเมะ มีการรำมือ เทะโอะโตะริคือมีชาย 3 คน หญิง 3 คนแสดงรำมือ ณ ตรงที่ยกพื้นในพระตำหนักของพระผู้เป็นเจ้าของทั้งคะงุระและเทะโอะโตะริ จะเป็นการรำมือไปตามทำนองเสียงเพลง “มิคะงุระ-อุตะ” ซึ่งเป็นบทเพลงในการปฏิบัติจีโตะเมะและเครื่องดนตรี 9 ชนิดอย่างเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวและเบิกบานร่าเริง (กองการต่างประเทศ ศาสนาเทรีเคียว, 2550)

พิธีนมัสการใหญ่ในฤดูใบไม้ร่วง จะจัดขึ้นในวันที่ 26 ตุลาคมของทุกปี ในวันนี้จะมีการปฏิบัติจีโตะเมะ (คะงุระ-จีโตะเมะและเทะโอะโตะริ) เพื่อรำลึกถึงวันแรกเริ่มที่พระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิได้อวตารลงมา ณ คฤหาสน์ดั้งเดิมโดยเอาสังขารของพระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะชะมะ (นางมิจิ นะคะยะมะ) เป็นศาลที่ประทับและเริ่มสอนคำสอนเพื่อช่วยมวลมนุษย์ทั้งปวงเหตุการณ์นี้เกิดขึ้น เมื่อ 26 ค่ำเดือน 10 เติมไปปีที่ 9 (พ.ศ. 2381) ซึ่งเป็นวันเริ่มต้นของศาสนาเทรีเคียว

พูนุ ปณ จิโต ชิว

ภาพประกอบ 13 การปฏิบัติคะงุระ-จิโตะเมะในพิธีนมัสการประจำเดือน

พิธีนมัสการประจำเดือน จะจัดขึ้นทุกวันที่ 26 ของทุกเดือน จะจัดให้มีพิธีนมัสการปฏิบัติคะงุระ-จิโตะเมะ เป็นการปฏิบัติจิโตะเมะรอบล้อมหลักคันโระได เพื่อที่จะได้รับการพิทักษ์คุ้มครองของพระเจ้าโอะยะงะมิสารพัดเรื่อง เช่น ได้รับการช่วยเหลือให้หายจากการทุกข์ทรมานจากความเจ็บป่วย ความยุ่งยาก ความลำบาก ขอให้พืชผลอุดมสมบูรณ์หรือขอให้มีความสันติสุข เป็นต้น

ภาพประกอบ 14 พิธีนมัสการประจำเดือน

ภาพประกอบ 15 ศาสนิกชนชาวมหาสารคามที่รับฟังการบรรยายธรรมครั้งแรก (แต่งกายด้วยชุดสุภาพ)

กล่าวโดยสรุปศาสนาเทนรีเคียวถือเป็นอีกหนึ่งศาสนาที่มีองค์ประกอบด้านศาสนาครบทั้ง 5 ด้าน อันได้แก่ 1) ด้านศาสดา คือ ผู้ตั้งศาสนาหรือผู้สอนดั้งเดิม ศาสดาของศาสนาเทนรีเคียว คือ พระแม่ ศาสดาเจ้าโอะยะชะมะ ซึ่งเป็นศาลที่ประทับของพระผู้เป็นเจ้าโอะยะชะมะ พระแม่ศาสดาเจ้ามิคินะคะยะมะ 2) ด้านคัมภีร์ ศาสนาเทนรีเคียวมีคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาหมายถึงที่รองรับหลักธรรมคำสอนในศาสนานั้นด้วยซึ่งในศาสนาเทนรีเคียวมีทั้งหมด 3 คัมภีร์ ดังนี้ (1) โอะฟูเตะชะคิ (ปลายพู่กัน) คือ พระนิพนธ์ของพระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะชะมะผู้ซึ่งเป็นศาล ที่ประทับของพระผู้เป็นเจ้าโอะยะชะมะ ได้นิพนธ์ไว้จากปลายพู่กันของพระองค์เอง นิพนธ์ขึ้นใน ระหว่างปี พ.ศ. 2412 - 2425 ประกอบด้วย 17 ภาค รวมเป็น 1,711 บท เป็นคัมภีร์หลักที่สำคัญที่สุดของศาสนาเทนรีเคียว เพราะกล่าวถึงคำสอนทั้งหมดของศาสนาเทนรีเคียว โดยเน้นการปฏิบัติ จีโตะมะ ให้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ (2) มิคะงุระ-อุตะ คือ บทเพลงที่พระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะชะมะนิพนธ์ไว้สำหรับการปฏิบัติ จีโตะมะ (3) โอะชะชิชู คำชี้ขาดหรือคำชี้แนะสั่งสอนของพระผู้เป็นเจ้า เป็นหนังสือบันทึกคำตรัสซึ่งทรง ชี้ให้เห็นหนทางโดยพระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะชะมะและท่านฮนเซะคิ คือนายอิโซ อิบูริ ผู้เป็นศิษย์ที่ ไกล่ชิดที่สุด ซึ่งจะเรียกคำสอนที่ถ่ายทอดออกมาตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าโอะยะชะมะใน เวลาต่างๆ เรียกว่า ชะชิชูตามเวลาที่กำหนด 3) ด้านสาวก ได้แก่ผู้ปฏิบัติตามคำสอน หรือผู้สืบทอดศาสนา ศาสนาเทนรีเคียวเรียกว่า “ชิมบะชิระ” ท่านชิมบะชิระถือว่าเป็นศูนย์รวมของศาสนานี้เนื่องจากท่านชิมบะชิระ จะเป็นผู้นำประกอบพิธีกรรมทางศาสนา มอบสัจจะแห่งชะชูเคะและให้อนุญาตในเรื่องต่างๆ พร้อมทั้งจัดการเรื่องสำคัญๆ ซึ่งมีทั้งหมดตั้งแต่เริ่มตั้งศาสนา

ด้วยกัน 4 ท่าน โดยท่านชิมบะชิระองค์แรก คือ ท่านชินโนะซุเคะ นะคะและองค์ปัจจุบันนี้คือองค์ที่สี่ มีชื่อว่า ท่านเซ็งจิ นะคะยะมะ 4) ศาสนสถาน คือสถานที่สำคัญของศาสนา ซึ่งมีไว้ประกอบศาสนกิจ โบสถ์ศูนย์กลางของศาสนาเทนรีเคียว ตั้งอยู่ที่เมืองเทนริ จังหวัดนารา ประเทศญี่ปุ่น สถานที่แห่งนี้เปรียบเสมือนบ้านเกิดของมนุษยชาติ เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นที่พระเจ้าโอะยะงะมิได้ทรงเนรมิตมนุษย์ขึ้น เรียกสถานที่นี้ว่า จิบะ และ 5) สัญลักษณ์ คือเครื่องแสดงออกของศาสนาด้านพิธีกรรม และปูชนียวัตถุ สำหรับ ศาสนาเทนรีเคียวแล้ว จิโตะเมะเป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นวิถีทางอันเป็นรากฐานในหนทางที่จะมุ่งสู่การช่วยเหลือ ความหมายอันดับแรกก็คือบอกถึง “คะงุระ-จิโตะเมะ” ที่ปฏิบัติกัน ณ พระตำหนักโบสถ์ศูนย์กลาง จิโตะเมะนี้ประกอบด้วย “คะงุระ” เป็นหลักและมีการรำมือ “เทโอะโตะริ” ซึ่งทั้ง 5 ด้านที่กล่าวมาบ่งบอกถึงองค์ความรู้ที่สำคัญของศาสนา เทนรีเคียวที่ผู้สนใจในศาสนามีสิทธิ์ในการรับรู้และใช้ในการตัดสินใจในการนับถือศาสนาเทนรีเคียว

ตอนที่ 2 การเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมอีสาน

การเผยแพร่ศาสนาเทนรีเคียวในประเทศไทยเริ่มขึ้นในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2510 โดยโบสถ์ใหญ่ขนาดสี่ได้เริ่มเข้ามาเผยแพร่ศาสนาเทนรีเคียวในประเทศไทย โดยมีนาย Yukio TADA กับ นาย Masanori IMAMURA ทั้งสองท่านพยายามทุ่มเทอย่างมากในการเผยแพร่คำสอนและดำเนินการขออนุญาตเพื่อเผยแพร่ศาสนาเทนรีเคียวอย่างเป็นทางการจนกระทั่งเดือนมกราคม พ.ศ. 2523 จึงได้รับอนุมัติจากกรมศาสนากระทรวงศึกษาธิการแห่งประเทศไทย ให้สามารถจัดกิจกรรมและพิธีกรรมทางศาสนาเทนรีเคียวได้ (อิมามูระ เซทซุจิ, 2552 : 10) หลังจากที่ได้รับ การอนุมัติให้สามารถจัดกิจกรรมและพิธีกรรมทางศาสนาเทนรีเคียวได้ อย่างเป็นทางการแล้ว ศูนย์ศาสนา เทนรีเคียวแห่งประเทศไทยจึงได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2525 ณ ซอยศูนย์วิจัย ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ โดยมีหัวหน้าศูนย์ศาสนาเทนรีเคียว แห่งประเทศไทยคนแรกคือ ท่านอาจารย์ โชจิ ซาโต้ ซึ่งเข้ารับตำแหน่งเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2525 หน้าที่หลักของศูนย์ศาสนาเทนรีเคียว แห่งประเทศไทยคือเป็นศูนย์กลางการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยเผยแพร่ฯ ของแต่ละโบสถ์ในประเทศไทยและเป็นศูนย์กลางการทำกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกที่นับถือศาสนาเทนรีเคียวในประเทศไทย ศูนย์ศาสนาเทนรีเคียวแห่งประเทศไทยตั้งอยู่ที่ซอยศูนย์วิจัยเป็นแห่งแรกและตั้งอยู่เป็น เวลา 5 ปี จากนั้นจึงย้ายมาอยู่ที่ 251 ซอยโรจนา ถนนสุขุมวิท 21 (ซอยอโศก) กรุงเทพมหานคร จนถึงปี พ.ศ. 2536 ต่อมาทางศูนย์ศาสนาเทนรีเคียวแห่งประเทศไทยได้จัดซื้อที่ดิน ณ ซอย 69 ถนนลาดพร้าว กรุงเทพฯ และได้ทำพิธีวางศิลาฤกษ์ในวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2536 โดยมีท่าน อาจารย์ โยชิซุ เทระดะ รองหัวหน้ากองเผยแพร่ศาสนาเทนรีเคียวในต่างประเทศและท่านอาจารย์ โนบุโอะ นะกะโอะ ซึ่งเป็นหัวหน้าแผนกเอเชีย 1 เดินทางมาร่วมพิธีในครั้งนี้ โดยมีแขกผู้มีเกียรติเข้าร่วมงานทั้งหมด 56 คน (กองเผยแพร่ศาสนาเทนรีเคียวในต่างประเทศ, 2537)

หลังจากนั้นได้ทำการก่อสร้างศูนย์ฯ แห่งใหม่จนกระทั่งเสร็จสิ้น และในวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2537 ได้ทำพิธีนมัสการฉลองศาลที่ประทับแห่งพระผู้เป็นเจ้าโอะยะงะมิซึนและถือเป็นการเปิดอาคารแห่งใหม่ของศูนย์ศาสนาเทรีเคียวแห่งประเทศไทย โดยมีท่านชิมบะชิระ องค์ที่ 3 และภริยา ให้เกียรติเดินทางมาร่วมงานในครั้งนี้ ซึ่งปัจจุบันยังคงตั้งอยู่ที่ซอยลาดพร้าว 69 ถนนลาดพร้าว วังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการผสมผสานทั้งลัทธิ ฝึสางเทวดา ศาสนาพราหมณ์ และศาสนา พุทธและหลายๆศาสนาเข้าด้วยกัน และขึ้นชอบในการประกอบพิธีกรรมสังเกตได้ว่าพิธีกรรมนั้น จะมีตั้งแต่เริ่มเกิดมาบนโลกมนุษย์จนลาลับโลกไปก็มีพิธีกรรมสุดท้ายของชีวิตเช่นกัน หรือขณะที่ป่วย นั้นก็มีพิธีกรรมที่สร้างขึ้นมาให้กำลังใจแก่ผู้ป่วยสามารถต่อสู้กับโรคร้ายได้ตามแบบของศาสนา นั้นๆ ศาสนาเทรีเคียวถือกำเนิดมาในระยะเวลาที่ยังไม่นานมากนัก แต่ก็มีผู้คนให้ความสนใจเข้าไป ศึกษาและปฏิบัติเป็นจำนวนมากพอสมควร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเข้ามาศึกษาศาสนาเทรีเคียว นั้นไม่ได้บังคับให้เลิกนับถือศาสนาเดิม เพียงแต่ให้เชื่อในแนวทางของศาสนาเทรีเคียวอย่างมั่นใจ ก็จะทำให้การปฏิบัติสัมฤทธิ์ผลได้และศาสนาเทรีเคียวมีกระบวนการเผยแผ่ศาสนาที่เข้ากับบริบท ของสังคมไทยดังนี้

2.1 การเผยแผ่หลักคำสอนโดยการบรรยายธรรม

การบรรยายขั้นพื้นฐาน ศาสนาเทรีเคียว จัดทำเพื่อผู้ที่สนใจจะเรียนรู้ในคำสอนเป็น ครั้งแรก ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป สามารถรับฟังการบรรยายนี้ได้โดยจะต้องไปเข้ารับการรับฟัง ที่ญี่ปุ่น และการบรรยายนี้เหมาะสำหรับผู้สนใจจะเข้ารับฟังการบรรยายเบสเซะคิ แต่ไม่ได้เป็น เงื่อนไขว่าจะต้องรับฟังการบรรยายนี้ ก่อนที่จะเข้ารับฟังการบรรยายเบสเซะคิแต่อย่างใด การบรรยายนี้ใช้เวลา 90 นาที ประกอบด้วยการบรรยาย 2 เรื่อง และชมดีวีดี 2 เรื่อง ดีวีดี เรื่องที่ 1 “ศาสนาเทรีเคียว หนทางแห่งการดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ” (ภาพรวมของบ้านพ่อเมืองแม่และ หลักคำสอน) การบรรยาย เรื่องที่ 1 “สิ่งที่ให้ยืม สิ่งที่ยืม” (อ้างอิงถึงคำสอนที่ว่าร่างกายของมนุษย์ เป็นสิ่งที่ขอยืมมาจากพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งจักรวาลนี้ คือ ร่างกายของพระผู้เป็นเจ้า) ดีวีดี เรื่องที่ 2 “ชีวิตประจำวันของผู้เลื่อมใสศรัทธา” (มุมมองของผู้เลื่อมใสศรัทธาศาสนาเทรีเคียว) การบรรยาย เรื่องที่ 2 “พระผู้เป็นเจ้าโอะยะงะมิ, โอะยะงะมะ, จิบะ” : ซึ่งการบรรยายขั้นพื้นฐานนี้ มีภาษาอังกฤษ สเปน โปรตุเกส ฝรั่งเศส จีน เกาหลี อินโดนีเซีย เยอรมัน อิตาลี ฟิลิปปินส์ และไทย

ภาพประกอบ 16 “บันโด” ศูนย์รวมศาสนาเทนรีเคียว ในจังหวัดมหาสารคาม

ภาพประกอบ 17 ศาลเจ้า ศูนย์รวมศาสนาเทนรีเคียวบ้านโดมหาสารคาม

ซึ่งประเทศไทยมีศูนย์กลางของศาสนาเทนรีเคียวอยู่หลายแห่งเช่นกัน โดยจังหวัดมหาสารคามก็เป็นอีกจังหวัดที่มีศาสนิกชนที่นับถือศาสนาเทนรีเคียวให้ความสนใจในการเข้ารับฟังการบรรยายธรรมจากอาจารย์หรือสาวกของศาสนาเทนรีเคียวที่เดินทางมาจากประเทศญี่ปุ่น โดยจะเดินทางมาบรรยายธรรมเพียงปีละหนึ่งครั้งเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ศาสนาเทนรีเคียวเน้นความคิดและการปฏิบัติเพื่อละจากความยึดในตัวตนอันเป็นมายาหรือการสร้างพิธีกรรมที่ต้องการร่วมใจกัน เช่น การรำยรำร้องเพลง การสวด ซึ่งช่วยสลายความเป็นปัจเจกชนและเอื้อให้เกิดการยอมรับตัวตนใหม่ทางศาสนาได้ง่ายขึ้น

ลัทธิเทนรีเคียว ถูกจัดให้อยู่ในเรียวยะชินโต เรียกว่าเป็นชินโตของประชาชน และจากประวัติศาสตร์ที่ปรากฏมานั้น มีหลายครั้งหลายคราวที่ศาสดาของเทนรีเคียวได้รับการต่อต้านจากรัฐบาลในสมัยนั้น แต่ด้วยความอดทนของศาสดาที่มุ่งมั่นจะเผยแผ่ศาสนาและทำตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า เทนรีเคียวจึงสามารถดำรงคงอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ เป็นเวลากว่า 170 ปีมาแล้ว พระผู้เป็นเจ้าในเทนรีเคียวมีพระนามว่า โอะยะยะงะมิ (โอะยะะ แปลว่า Parent หรือ พ่อแม่, คะมิหรือ ะมิ แปลว่า พระผู้เป็นเจ้า) ด้วยความที่พระผู้เป็นเจ้านั้นเปรียบเหมือนพ่อแม่ของมวลมนุษย์ จึงเรียกพระองค์ว่า พระผู้เป็นเจ้าโอะยะยะงะมิ และด้วยความที่มนุษย์นั้นสรรเสริญพระบารมีของพระองค์ พวกเขาเหล่านั้นจึงถวายนามถึงพระองค์และภาวนาถึงพระองค์ว่า เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ โดยจุดมุ่งหมายสูงสุดของเทนรีเคียว คือ การดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ จากคำสอนของเทนรีเคียว ที่เชื่อว่าร่างกายของคนเราเป็นสิ่งที่ขอยืมมาจากพระผู้เป็นเจ้า ดังนั้นการดำรงชีวิตในทุกๆ วันของผู้ที่นับถือเทนรีเคียว จึงเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า ในการที่จะดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ ภายใต้อารมณ์ที่ขอยืมมา หรือขอยืมมาจากพระผู้เป็นเจ้าโอะยะยะงะมิและได้รับพรพิทักษ์คุ้มครองจากพระองค์ ซึ่งหนทางที่จะนำไปสู่ชีวิตผาสุกเบิกบานใจมีดังต่อไปนี้

2.1.1 ชีวิตผาสุกเบิกบานใจเท่ากับความสุขที่แท้จริง

คนเราทุกคนไม่ว่าเป็นใครก็ตาม ต่างคนต่างก็แสวงหาความสุขกัน โดยมีความหวังที่อยากจะมีความสุขเกิดมีความสงสัยว่ามนุษย์เราแสวงหาความสุขโดยถึงความคิดว่าต้องการอะไร ส่วนมากมี 3 อย่างที่นำมาซึ่งความสุขมาได้คือ 1. เงินทอง 2. ครอบครัว 3. สุขภาพ 1.เงินทองนั้นเป็นสิ่งที่ต้องการอยู่แล้วเท่าที่เรายอยู่ในสังคมแห่งกันตา 2. ครอบครัวไม่ว่าเป็นสามีภรรยาหรือพ่อกับแม่ลูกก็ตามถ้าเกิดมีปัญหาในครอบครัวแน่นอนว่าเรารู้สึกมีความสุขยาก 3 สุขภาพเช่นเดียวกันเมื่อเราเจ็บป่วยเป็นโรคร้ายไข้เจ็บก็มีสิทธิ์มีความสุขยากแม้อาการไม่หนักก็ตามในการดำเนินชีวิตของคนเราต้องเจอปัญหาครั้งแล้วครั้งเล่าและปัญหานั้นส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับ 3 อย่างที่กล่าวมาคือ เงินทองครอบครัวและสุขภาพ

ปัจจัยหนึ่งที่เสนอคือจิตใจนั่นเองเพราะว่ารู้สึกมีความสุขได้หรือไม่ก็อยู่ที่จิตใจของเราถึงแม้ว่ามีพร้อมทุกอย่างก็ตามแต่มีบางคนที่มีรู้สึกไม่มีความสุข ตรงกันข้ามถึงแม้ว่าบ้านอยู่ใน

สภาพแวดล้อมที่เต็มเปี่ยมไปด้วยปัญหาก็ตามแต่บางคนยังมีใจสู้ด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใสจิตใจนั้นจึงเป็นปัจจัยอันสำคัญอย่างยิ่ง

(1) เงินทองกับความสุข

เรื่องเงินทองซึ่งมีแบบสอบถามเกี่ยวกับความสุขที่สอบถามว่ามีความสุขมาก ขนาดไหนและให้ตอบเป็นหมายเลขนับตั้งแต่ 0 จนถึง 10 หมายเลขศูนย์ก็คือแสดงว่าไม่มีความสุขเลยหรือมีความสุขต่ำที่สุด หมายเลข 10 ก็คือมีความสุขมากที่สุดและหัวใจมากที่สุด แบบสอบถามนี้ทำการสำรวจ 150 กว่าประเทศ ปรากฏว่าคนญี่ปุ่นโดยเฉลี่ยแล้วตอบหมายเลข 6.2 เมื่อเห็นหมายเลขนี้ก็ไม่รู้สึกเสียใจอะไรแต่เมื่อนึกออกว่า GDP คือผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติของประเทศญี่ปุ่นอันดับที่ 3 ของโลก ซึ่งรองลงมาจากจีนและหมายเลข 6.2 นั้น 10 ติดอันดับที่ 59 ใน 148 ประเทศก็เกิดความรู้สึกแปลกใจว่าทำไมคนญี่ปุ่นรู้สึกมีความสุขไม่มาก

ที่นี้สังเกตดูประเทศอื่นเช่นประเทศคอซตาริกาเป็นอันดับที่ 1 เป็นหมายเลขที่แสดงความสุขโดยเฉลี่ยแล้ว 8.5 แต่ GDP ประเทศคอซตาริกา แต่อันดับที่ 84 ใน 148 ประเทศ ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่ GDP อันดับ 1 ของโลกก็ได้แสดงความสุขหมายเลขโดยเฉลี่ยแล้วที่ 7.4 ซึ่งเป็นอันดับที่ 20 แต่ยังไม่แน่ใจมีความรู้สึกที่เศรษฐกิจไม่เกี่ยวข้องกับความสุขกล่าวได้ว่าถึงแม้ว่าเรามีความร่ำรวยมากขึ้นก็ตามแต่ถ้าหากว่ามีความโลภในจิตใจเพิ่มมากขึ้นตามมาก็ทำให้ความสุขนั้นห่างจากตัวของเราเอง

พระศาสดาของศาสนาเราซึ่งเรียกว่าพระแม่ศาสดาเจ้าตรัสไว้ว่า

“ความโลภเหมือนเปือกตมที่อยู่ในน้ำไม่มีขอบเขต เมื่อจิตใจสะอาดแล้วก็เหมือนอยู่ในสุขาวิติ” ความโลภนั้นถ้าจะใช้ถ้อยคำอีกคำหนึ่งก็เป็นจิตใจที่ไม่รู้จักพอใจที่มีต่อเงินทองหรือสิ่งของ การที่พยายามพอใจในสิ่งที่มีอยู่รวมทั้งเงินทองนั้นคือหนทางสู่ความสุขของเรา

(2) ครอบครัวกับความสุข

ครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับชีวิตที่มีความสุข แต่เมื่อมองสภาพครอบครัวต่างๆไปก็ก็จะเห็นว่ามีความครอบครัวที่มีปัญหาไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นสามีภรรยาหรือพ่อแม่กับลูกก็ตามแต่ระหว่างคนในครอบครัวอยู่ด้วยกันอย่างใกล้ชิดเป็นเวลานานจึงเห็นข้อเสียในการประพฤติปฏิบัติกับนิสัยใจคอซึ่งกันและกันอย่างชัดเจนนับได้ว่าเป็นต้นกำเนิดปัญหาในครอบครัว เมื่อเราเกิดมีความโอหังในจิตใจก็มองไม่เห็นสิ่งที่รับมาจากคนรอบข้างมองแต่สิ่งที่ตนเองให้มากกว่าคนที่คนรอบข้าง โดยไม่รู้ตัว โดยมองจากฐานะที่สูงกว่าความโอหังนั้นเป็นสิ่งที่น่ากลัวท้ายสุดตั้งอยู่โดยโดดเดี่ยวไม่มีใครรอบรอบตัว ความโลภเหมือนเปือกตมนั้นเป็นจิตใจที่ไม่รู้จักพอที่มีต่อสิ่งของหรือเงินทองส่วนความโอหังนั้นเป็นจิตใจที่ไม่รู้จักพอในการประพฤติปฏิบัติและนิสัยใจคอของคนที่อยู่ใกล้ชิด อีกอย่างหนึ่งความโลภนั้นยังอยู่ตัวเพราะเก็บสะสมเองแต่ความโอหังนั้นรู้ตัวยากจิตใจอยู่ในฐานะสูงขึ้นโดยไม่รู้ตัว

ต้องการพิจารณาถึงความโอหังในจิตใจของตนเองดังเช่นภาซิมิ โทศลสิทธิ์ (2560 : สัมภาษณ์) บอกว่าความรัก ความเข้าใจ ความศรัทธาในคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวจะทำให้มีความสุขทันที

(3) สุขภาพกับความสุข

ความโอหังนั้นไม่ใช่เพียงแต่เกี่ยวกับการประทุสินัยใจของคน แผลเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับสุขภาพด้วย ทำให้มองไม่เห็นความปิติยินดีในการมีสุขภาพดี พระแม่ศาสดาเจ้าตรัสไว้ว่า “อันว่ามนุษย์นั้น ร่างกายเป็นสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าให้ยืมไปใช้ และมนุษย์มีดวงจิตดวงเดียวเท่านั้นแหละ ที่เป็นของมนุษย์อย่างแท้จริง” ความโอหังในกรณีของสุขภาพคือ มีความมั่นใจมากเกินไปว่าตัวเองมีชีวิตรอยู่ด้วยความสามารถของตนเอง

2.2 การเผยแพร่หลักคำสอนโดยการบำเพ็ญประโยชน์

ศาสนาเทนรีเคียวออกบำเพ็ญประโยชน์ไปยังโรงเรียนหรือหมู่บ้านที่ห่างไกลความเจริญ โดยการนำหลักธรรมคำสอนสอดแทรกในกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ มอบหนังสือหลักธรรมคำสอน และมอบสิ่งของอุปโภคบริโภคให้กับผู้ที่เข้ามารับฟังการบรรยายธรรม ทั้งนี้ศาสนาเทนรีเคียวไม่ได้บังคับให้ใครเชื่อในคำสอนแต่ให้รับฟังด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์เมื่อเห็นว่าหลักธรรมคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวดีก็จะให้คำปรึกษาเพิ่มเติมตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติตัวเป็นศาสนิกชนของศาสนาเทนรีเคียว ศรีสุดา วัฒนภา (2560 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า การได้บำเพ็ญประโยชน์ได้ให้ความเอื้ออาทร ความช่วยเหลือเกิดเป็นมิตรภาพและไม่ตรีอันดี

ภาพประกอบ 18 มอบหนังสือและอุปกรณ์การเรียน

ภาพประกอบ 19 มอบหนังสือและอุปกรณ์การเรียน

ภาพประกอบ 20 การบำเพ็ญประโยชน์

ภาพประกอบ 21 มอบเครื่องนุ่งห่มให้แก่ผู้ยากไร้

2.3 การเผยแพร่หลักคำสอนโดยการรักษาผู้ป่วยด้วยการรำมือ (ชะชูเคะ)

การเผยแพร่คำสอนของศาสนาเท็นริเคียวอีกวิธีการหนึ่งคือการถ่ายทอดชะชูเคะ (การรำมือรักษาผู้ป่วย) นั้นเป็นการปฏิบัติอันสูงส่งที่จะช่วยเหลือผู้อื่นที่พระผู้เป็นเจ้าของพระผู้เป็นเจ้าของโยะยะระมิและโยะยะมะทรงปลื้มปีติยินดีมากกว่าสิ่งอื่นใด เนื่องจากเป็นพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าของโยะยะระมิที่มุ่งไปช่วยเหลือมวลมนุษยชาติที่จะช่วยมนุษยชาติทุกคนทั่วโลกให้มีชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจโดยเร็วที่สุด โยโอะคุจึงจะต้องรับทราบเรื่องเหล่านี้และสำนึกในหน้าที่ของตนแล้วมีความตั้งใจในการถ่ายทอดชะชูเคะด้วย ซึ่งเราจะได้รับการคุ้มครองอันนำยินดีตามคำสอนที่ว่า “เมื่อเราช่วยเหลือผู้อื่นแล้วตนเองก็รอดด้วย”

ในการถ่ายทอดชะชูเคะก่อนอื่นจะต้องถ่ายทอดคำสอนเพื่อจะให้เข้าถึงความน่าขอบคุณของการพิทักษ์คุ้มครองของพระผู้เป็นเจ้าของโยะยะระมิที่ได้รับในทุกๆวัน ในกรณีนี้ต้องสำรวมในการพูดอย่าได้เถียงหรือพูดจบบังคับให้เขาล้อตามผู้ป่วยนั้นทรมาณด้วยความเจ็บไข้ได้ป่วยอยู่แล้ว จึงต้องถ่ายทอดคำสอนของพระผู้เป็นเจ้าของโยะยะระมิด้วยความสุจริตจริงใจโดยปลอมโยนให้เขาเข้าใจอย่างถ่องแท้และในกรณีที่ผู้ป่วยมีอาการหนักจนไม่ได้สติ ถ้าไม่สามารถพูดกับผู้ป่วยได้ ให้ถ่ายทอดคำสอนแก่ครอบครัวของเขา ก่อนแล้วกำหนดใจวิงวอนต่อพระผู้เป็นเจ้าของโยะยะระมิพร้อมกับครอบครัวของผู้ป่วย แล้วถ่ายทอดชะชูเคะให้กับผู้ป่วยต่อไปสำหรับผู้ป่วยที่มีอาหารทางจิตก็เช่นกันหรือในกรณีที่เด็กอายุไม่ครบ 15 ปี มีอาการเจ็บป่วยก็จะถ่ายทอดคำสอนให้แก่พ่อแม่ของเด็กกำหนดใจพร้อม ๆ

กับพ่อแม่ของเด็กแล้วจึงถ่ายทอดชะชู่เคะให้แก่เด็กผู้นั้น และสิ่งสำคัญที่จะทำให้การทำชะชู่เคะประสบความสำเร็จคือผู้ป่วยและเครือญาติของผู้ป่วยต้องมีความเชื่อในการกระทำดังกล่าวด้วย

ภาพประกอบ 22 การรักษาผู้ป่วยด้วยการรำมือ (ชะชู่เคะ)

ภาพประกอบ 23 โยโบะคุทำชะชู่เคะให้กับผู้ป่วยโดยใช้มือลูบบริเวณที่เจ็บปวด

ภาพประกอบ 24 โยโษะคุทำชะชูเคะให้กับผู้ป่วยโดยทำทั้งหมด 3 ครั้งเป็นอันเสร็จพิธี

ภาพประกอบ 25 โยโษะคุทำชะชูเคะให้กับผู้ป่วยที่เป็นเด็ก

ซึ่งชะงูเคะ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พระผู้เป็นเจ้าของพระองค์ให้แก่แต่ละบุคคล ซึ่งพระองค์ทรงทราบแจ่มแจ้งถึงสัจจะในจิตใจของเขา เพื่อมุ่งไปสู่การช่วยเหลือมวลมนุษย์ด้วยความจริงใจ ผู้ที่ได้รับต้องมีใจเด็ดเดี่ยวอย่างมั่นคงที่จะเอาความจริงในวันที่ได้รับการรักษาไปจนชั่วชีวิต บุคคลเหล่านี้ได้ฐานะเป็นโยโบะคุ ในการสร้างโลกที่มีชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ และเมื่อเวลาถ่ายทอดสัจจะแห่งสวรรค์พระผู้เป็นเจ้าของก็ส่งรับทราบเอาความจริงอันบริสุทธิ์ที่พวกเขาขอร้องแทนคนเจ็บไข้ แล้วส่งรักษาโรคทุกอย่างด้วยพรพิทักษ์คุ้มครองอันตรายพิศของพระองค์แม้ว่าจะเป็นโรคที่รักษาหายยากเพียงใดก็ตาม

2.4 การเผยแผ่หลักคำสอนโดยการทำให้โตะมะะทุกต้นเดือน

การทำให้โตะมะะ หมายถึง วัตรปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย 5 บท แบ่งเป็นบทเพลงสำหรับคະຮຸຮະซึ่งเป็นการรำมือในทำนอง เริ่มตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 3 และบทเพลงสำหรับทะเลโอะโตะริเป็นการรำ มือในทำนอง มีบทที่ 4 เรียกว่าบทโยโรซุโย และบทที่ 5 ซึ่งมีทั้งหมด 12 ตอน แต่ไม่ใช่เป็นแค่การรำมือเท่านั้นแต่จะต้องท่อมเทจิตวิญญาณทั้งหมด ใครเข้าถึงพระหฤทัยของพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิและแน่นอนว่าจะต้องปฏิบัติเข้าและเย็นอยู่เป็นเนืองนิตย์ด้วยความตั้งใจที่บ้านของตน จากนั้นจะมีการรำมือที่โบสถ์ประจำจังหวัดทุกต้นเดือนหรือที่เรียกว่าพิธีนมัสการใหญ่ประจำเดือน เพื่อเป็นการพบปะกันของศาสนิกชนผู้สนใจในศาสนาเทนริเคียว โดยจะมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ก่อนเริ่มพิธี

1.1 เปิดประตูศาลพระผู้เป็นเจ้าของ -ดนตรีประกอบ-

1.2 ถวายเครื่องสักการะ -ดนตรีประกอบ-

2. ขั้นตอน

2.1 ประธานพิธีและผู้ปฏิบัติโตะมะะทุกคน พร้อมกันเดินไปยังเบื้องหน้าศาลพระผู้เป็นเจ้าของแล้วทำการสักการะพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิ พระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะชะมะและดวงวิญญาณบรรพบุรุษ -ดนตรีประกอบ-

2.2 ผู้ประกอบพิธีนั่งประจำบนยกพื้น

2.3 ประธานพิธีกล่าวคำถวายสักการะต่อพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิ แล้วทำการสักการะ -ดนตรีประกอบ-

2.4 ผู้ประกอบพิธีลงจากยกพื้นตามลำดับ -ดนตรีประกอบ-

3. การปฏิบัติโตะมะะ

3.1 จีโตะมะะนั่ง

3.2 รำมือทะเลโอะโตะริ

4. การบรรยายถ่ายทอดคำสอน

5. ถวายนมัสการลาและออกจากสถานปฏิบัติพิธี

ภาพประกอบ 26 การปฏิบัติจี้โตะเมะ

ภาพประกอบ 27 การปฏิบัติจี้โตะเมะ

ภาพประกอบ 28 การปฏิบัติจิโตะเมะในท่ายืน

เครื่องดนตรีที่ใช้ในการปฏิบัติจิโตะเมะประกอบด้วยเครื่องดนตรี 9 ชนิดได้แก่ เครื่องดนตรีสำหรับผู้ชายประกอบด้วย ขลุ่ย ฉาบ ไม้กรับคู่ กลอง ช้อง กลองเล็ก และเครื่องดนตรีสำหรับผู้หญิงประกอบด้วย โคะโตะ เซียะมิเซ็ง โคะคิว ถึงแม้ว่าเครื่องดนตรีแต่ละชนิดจะมีลักษณะแตกต่างกัน แต่เวลาที่บรรเลงร่วมกันอย่างเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันแล้ว จะทำให้มีบรรยากาศที่เปี่ยมไปด้วยความ ผาสุกเบิกบานใจและสามารถรู้สึกถึงความยินดีในจิตใจได้

ภาพประกอบ 29 เครื่องดนตรีขลุ่ย

ภาพประกอบ 30 เครื่องดนตรีฉาบ

ภาพประกอบ 31 เครื่องดนตรีไม้กรับคู่

ภาพประกอบ 32 เครื่องดนตรีกลอง

ภาพประกอบ 33 เครื่องดนตรีซ้อง

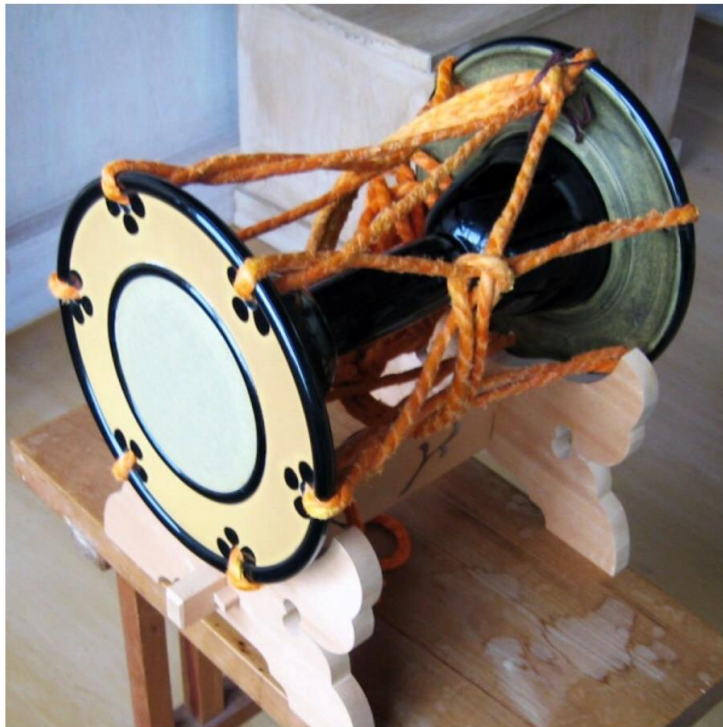
ภาพประกอบ 34 เครื่องดนตรีคิโตะ

ภาพประกอบ 35 เครื่องดนตรีเซียมี่เซ็ง

ภาพประกอบ 36 โคะโต

ภาพประกอบ 37 กลองเล็ก

ภาพประกอบ 38 การเล่นดนตรีในเพื่อประกอบการทำจิตะเมะ

ภาพประกอบ 39 การเล่นดนตรีในเพื่อประกอบการทำจิตะเมะ

บทเพลงที่ใช้ประกอบการทำจิโตะเมะมีทั้งที่เป็นภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยจากหนังสือคู่มือสำหรับโยโบะคุ (กองการต่างประเทศ ศาสนาเทนริเคียว. 2550) มีดังนี้

คะงุระ โนะะ อุตะ (ภาษาญี่ปุ่น)

อาซึคิโอะ ฮาโรโอะเท ทาซุทามาเอ เทนริโอะโน-มีโคโท (ซ้ำ 21 เทียว)

โซ(อิ)โท ฮานาซึ คามิโน ยูโคโท คิเท คูเร,อาซึคิโน โทโท(โอ)วา อีสานเดนา, โคโนโยโน จิอิโทเทโนโทโอ คาทาโดริเท, ฟุฟูโอ โคชิราเอ คิทารูเดนา, โคะเรวา โคโนโยโน ฮาจิเมดาซึ. นามู เทนริโอะโน-มีโคโท.

อาซึคิโอะ ฮาโรโอะเท ทาซุเค เซคิโคมุ,อึชิเรซุ ซุทาซึเท คานโรตาย (ซ้ำ 3 รอบ รอบละ 3 เทียว)

เพลงสำหรับคะงุระ

โปรดปิดขจัดสิ่งชั่วทั้งปวงและพิทักษ์เราทั้งหลาย เทนริโอะ-โนะ มีโคโตะ จงฟังพระวาทะของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าสักกนิตเกิด, ข้าฯ ไม่เคยพูดสิ่งใดชั่ว, ข้าฯ ได้เนรมิต

ฟ้ากับดิน,

แล้วจึงเสกสามภรรยา, นี่คือการเริ่มต้นของโลกนี้แหละ. นโม เทนริโอะ-โนะ มีโคโตะ.

โปรดปิดขจัดสิ่งชั่วทั้งปวงและเร่งมาพิทักษ์เรา, ให้มวลมนุษย์มีใจใสสะอาด รับน้ำอมฤตที่คั่นระโธ่ กันเกิด.

เทะโอะโตะริ โนะะ อุตะ โยะโระซุโยะ (ภาษาญี่ปุ่น)

โยโรซุโยโน เซคาอิ อึชิเรซุ มีฮาราเซโด, มูเนโน วาคารีทา โมโนวา นาอิ.

โซโนฮาซุยา โทอิเท คิคาซึทา โคะโทวา นาอิ ชิรานงา มุริเดวา นาอิวาฮินา.

โคนทาบิวา คามิงา โอะโมเทเอ อาราวาเรเท, นานีคา อึซาอิโอ โทคิคิคาซุ.

โคนโทโคโร ยามาโทโน จิบาโน คามิงาทาโท, ยูอุเท อึเรโตโม โมโท ชิรานู.

โคนโมโทโอ ควาซึคุ คิอิทา โคะโท นาราบา, อึคานา โมโนเดโม โคะชิฮารู.

คิอิทาคุบา ทาซุเน คูนาราวา ยูเทคิคาซุ, โยะโรซุ อึซาอิโน โมโทนารูโอ.

คามิ งาเดเท นานีคา อึซาอิโอ โทคูนาราบา, เซคาอิ อึชิเรซุ อึซามุนาริ.

อึชิเรซุนี้ ฮายาคู ทาซุเคโอ อึโซงุคารา, เซคาอิโน โคะโคโรโม อึซาเม คาเค.

นามู เทนริโอะโน-มีโคโท.

เพลงสำหรับ เทะโอะโตะริ โยะโระซุโยะ

ข้าฯ ได้สอดส่องมองไปทั่วหล้าทุกกาลสมัย, แต่หาผู้ใดหยั่งรู้ถึงจิตใจข้าฯ.

น่าจะเป็นอย่างนั้น เพราะข้าไม่เคยอธิบายให้ฟัง, จึงไม่แปลกเลยที่พวกเขาไม่รู้
อะไร.

บัดนี้ข้า ได้ปรากฏตนออกมา และจะเล่าทุกสิ่งสรรพให้พวกเขาฟัง,
แห่งนี้ที่พวกเขาเรียกกันว่า จิบะ แห่ง ยะมะโตะ, แต่คงไม่รู้ความเป็นมาของแหล่งนี้.
ถ้าพวกเขาได้ฟังเค้ามูลดั้งเดิมอย่างละเอียดแล้ว, ไม่ว่าใครจะเกิดความรักอยากมาหาที่นี่.
ถ้าพวกเขาอยากฟังอยากเข้ามาหาข้า, ข้า จะบอกความดั้งเดิมทุกอย่างให้ฟัง.
เมื่อข้า พระผู้เป็นเจ้าของออกมาอธิบายสรรพสิ่ง, ดวงจิตของมนุษย์ทั่วทั้งโลกจะห้าวหาญขึ้น.
เพราะข้า เร่งรีบจะช่วยพวกเขาทั่วทั้งโลก, ข้าจึงต้องปลุกจิตใจของมวลมนุษย์ให้ห้าวหาญ.
นโม เทนรีโอ-โนะ มีโคะโต.

บทที่ 1

ฮีโตะ คุดะริ-เมะ

ฮีโทชู, เซียวโองาชู(อุ) โคเอโน ซาชูเควา, ยาเร เมชูราซึอิ.
นีอินิ, นีโอโคริ(อี) ซาชูเค โมโรทารา, ยาเร ทาโนโมเซีย.
ซานนิ, ซานซาอิ โคโคโรโอ ซาดาเม.
โยโอชู, โยโนนาคา(อา).
อิชูชู, รีโอ ฟุคุ(อุ).
มูอูชู, มูเซียวโอนิ เดเคมาวาชู.
นานาชู, นานิคานิ(อี) ชูคูริ โทรู นารา(อา),
ยาอาชู, ยามาโทวา โฮโอเนนยา.
โคโคโนชู, โคโคมาเด ชูอิเท โคอิ.
โทโอโต, โทริเมงา ซาดามาริทา.
นามู เทนรีโอโน-มีโคโท, นามู เทนรีโอโน-มีโคโท

ตอนที่ 1

- ที่ 1 ได้ชะชะคะในวันขึ้นปีใหม่เป็นปู้ย, ประหลาดจริง.
- ที่ 2 ยิ้มแยมแจ่มใสเมื่อได้รับชะชะคะ, คูมีหวังมากในปีนี้.
- ที่ 3 ทำใจให้บริสุทธิ์ดุจเด็กสามขวบเกิด.
- ที่ 4 ผลิตพืชผลงดงามสมบูรณ์ดี.
- ที่ 5 การพิทักษ์คุ้มครองของพระผู้เป็นเจ้าของก็ปรากฏตามมา.
- ที่ 6 ความอุดมสมบูรณ์มีทั่วทุกแห่งไม่สิ้นสุด.
- ที่ 7 เมื่อพวกเขาปลุกและเก็บเกี่ยวทุกสิ่งสรรพ.

ที่ 8 เมืองยะมะโตะจะได้พืชผลมั่งคั่งสมบูรณ์.

ที่ 9 มาเถิด จงตามข้าฯ มาที่นี่.

ที่ 10 แล้วเก็บเกี่ยวได้มากคงที่ทุกปี.

นโม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ, นโม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ.

ฟุตะ คุดะริ-เมะ

โทน โทน(น) โทนโท เซียวโองาซุ(อุ) โอโคริ ฮาจิเมวา, ยาระ โอโมชิโรอิ

ฟูทาซุ, ฟุซึงิโน(อา) ฟุซึน คาคาเรบา, ยาระ นิงวาซึยา.

มีอิซุ, มินิ ซุคุ(อุ)

โยโอซุ, โยนาโอริ(อิ).

อิซุซุ, อิซุเรโม ซุคิคุรุ นาราบา,

มูอุซุ, มูโชนโน เนเอโอ คิโร.

นานาซุ, นานจิ่วอุ ซุคุอิ อางูเรบา(อา),

ยาอาซุ, ยามาอิโน เน(เอ)โอ คิโร.

โคโคโนซุ, โคโคโรโอ ซาดาเม อีโยนารา(อา),

โทโอเด, โทโคโรโน โอซามาริยา.

นามู เทนรีโอโน-มิโคโท, นามู เทนรีโอโน-มิโคโท

ตอนที่ 2

ขยับ! ขยับ! ขยับ! เริ่มฟ้อนรำในวันขึ้นปีใหม่, สนุกจริงแฮ.

ที่ 2, เมื่อลงมือก่อสร้างอันอัศจรรย์แล้ว, ช่างมีชีวิตชีวาจริงๆ เซียว.

ที่ 3, พวกเจ้าจะได้รับการบำรุงทะนุถนอม.

ที่ 4, โลกจะเปลี่ยนไปสู่โลกที่เจริญรุ่งเรือง.

ที่ 5, หากพวกเจ้าทุกๆ คนจะตามข้าฯ มา.

ที่ 6, ข้าฯจะตัดรากเหง้าแห่งกบฏต่อต้าน.

ที่ 7, ถ้าพวกเจ้าช่วยผู้กำลังตกทุกข์ได้ยากให้รอดพ้น,

ที่ 8, ข้าฯ จะตัดรากเหง้าแห่งโรคภัยไข้เจ็บ.

ที่ 9, หากพวกเจ้าตั้งใจให้มั่นคงแน่วแน่แล้ว,

ที่ 10, สันติภาพจะครอบครองทุกแห่งหน.

นโม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ, นโม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ.

มิ คุดะริ-เมะ

อีโทซุ, ฮิโนโมโท เซียวยาซึคิโน, ซุโทเมโน บาเซียว(โอ)วา โยโนโมโทยา.

ฟูทาซุ, ฟูซิงนา(อา) ซูโทเม บาเซียว(โอ)วา(อา) ทาเรนี ทาโนมีวา คาเคน โดโม.
 มีชู, มีนา เซคาอิงา โยริโอโอเท เดเคทาซี คีทารุงา โคร ฟูซิง.
 โยชู, โยโอโยโอ โคโคมาเด ซูอิเท คีทา จิซุโน ทาซุเควา โครคารายา.
 อีชูชู, อีชูโม วาราวาเร โซชิราเรเท เมซุราซี ทาซุเคโอ ซูรูโฮโดนี.
 มูชู, มูรีนา เนงาอิวา ซีเทคุเรนา ฮีโทซุจิ โงโคโรนี นารีเท โคอี.
 นานาซุ, นานเดโม โครคารา ฮีโทซุจินี คามินี โมทาเรเท ยูคิมาชูรู.
 ยาซุ, ยามูโฮโด ซุรา(อา)อี โคโทวา นาอี วาซีโม โครคารา ฮีโนคิซัน.
 โคโคโนชู, โคโคมาเด ซินจิน ซีทาเครโต โมโทโน คามิ โทวา ซีรานานดา.
 โทโอโด, โคโน ทาปี อาราวาเรทา จิซุโน คามินิวา โซโออี นาอี
 นามู เทนรีโอโน-มิโคโท, นามู เทนรีโอโน-มิโคโท.

ตอนที่ 3

- มนุษย์โลก.
- ที่ 1, ที่ทำ จีโตะเมะ ณ เซียวยะซิกิ ซึ่งอยู่ใต้พระอาทิตย์นี้, เป็นที่ตั้งเดิมของ
- อัครจรรยแ.
- ที่ 2, ที่ทำจีโตะเมะ อ้นอัครจรรยแห่งนี้, ข้าฯ ไม่ได้ขอใครให้สร้างขึ้น,
- ที่ 3, มวลมนุษย์ได้ร่วมใจร่วมมือกันต่างหาก, การก่อสร้างจึงสำเร็จไป นำ
- ไป.
- ที่ 4, พวกเจ้าอุตสาห์ติดตามข้าฯ มาจนถึงนี้, การช่วยเหลือจริงๆ จะเริ่มต้นแต่นี้
- มัทจรรย.
- ที่ 5, ถูกหัวเราะเยาะเย้ยเป็นเนืองนิตย์, แต่ข้าฯ จะทำการช่วยเหลืออัน
- ที่ 6, จงอย่าอ่อนวอนขอสิ่งสุดวิสัย, จงตามข้าฯ มาด้วยจิตแน่วแน่.
- ที่ 7, แม้จะมีอุปสรรคอย่างใดก็ตาม, จะยึดถือพระผู้เป็นเจ้าของข้าฯ เป็นสรณะ.
- ที่ 8, ไม่มีสิ่งใดทุกขร้อนเท่าโรคพาร, ข้าฯ ก็จะไปทำการฮิโนะคิซิงแต่บัดนี้.
- ที่ 9, แม้เชื่อศรัทธามาจนบัดนี้ก็จริง, แต่เพ็งทราว่าเป็นพระผู้เป็นเจ้าของข้าฯ อันดั้งเดิม
- พระผู้เป็นเจ้าของข้าฯ แท้จริง
- นโม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ, นโม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ.

โยะ คุะริ-เมะ

ฮีโทชู, ฮีโทงา นานีงโท ฮีโวโอโทโม, คามิงา มีเทอิรู คีโอ ซีชูเม.
 ฟูทาซุ, ฟูทาริโน โคโคโรโอ โอซาเมอีโย, นานีคาโน โคโทโอโม อาราวาเรรู.
 มีชู, มีนา มีเทอีโย โซบานา โมโน, คามิโน ซูรู โคโท นาซุ โคโทโอ.

โยชู, โยรู ฮีรู โคนชาน ชูโทเม ชูรู, โชบาโม ยาคามาซี อุทาเทคาโร.
 อีชูชู, อีชูโม ทาชูเคงา เซคูคารานี, ฮายาคู โยโอคินี นารีเท โคอี.
 มูชู, มูราคาทา ฮายาคูนิ ทาชูเคทาอี, นาเรโด โคโคโรงา วาคาราอีเด.
 นานาชู, นานีคา โยโรชูโน ทาชูเคอาอี, มูเนโน อุซึโยริ ซืออัน เซโย.
 ยาชู, ยามาอีโน ชูคูคิรี เนวา นูเคร, โคโคโรวา ดานดาน อีซามิ คูรู.
 โคโคโนชู, โคโควา โคน โยโน โงคุราคุยา, วาซีโม ฮายาบายา มาอีริทาอี.
 โทโอโด, โคน ทาบี มูเนโน อุซึ, ชูมิตีรี มาซีทางา อาริงาทาอี.
 นามู เทนรีโอโน-มิโคโท, นามู เทนรีโอโน-มิโคโท

ตอนที่ 4

ที่ 1, ถึงใครจะว่าอย่างไรก็ตาม, พระผู้เป็นเจ้าของทรงทอดพระเนตรอยู่, จงใจเย็นๆ.
 ที่ 2, จงรวมจิตใจผัวเมียทั้งสองให้มั่นคง, แล้วทุกสิ่งจะสมปรารถนา.
 ที่ 3, ทุกคนที่อยู่ใกล้ชิดข้าฯ จงดูไปเถิด, ซึ่งสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าของจะกระทำไป.
 ที่ 4, ปฏิบัติดีดีละเมะทั้งวันทั้งคืนทำเสียงหง่างเห่ง, เพื่อนบ้านที่ไม่รู้อะไรนั้นคง

หนวกหูรำคาญใจกระมัง.

ที่ 5, ข้าฯ รีบเร่งเสมอที่จะช่วยพวกเจ้า, ฉะนั้นจงรีบมาหาข้าฯ ด้วยใจอันผาสุก

เบิกบาน.

ที่ 6, ข้าฯ อายากจะช่วยเพื่อนบ้านโดยเร็ว, แต่พวกเขาไม่เข้าใจจิตใจข้าฯ.

ที่ 7, จงพยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสรรพสิ่ง, และไตร่ตรองให้ดีจากส่วน

ลึกของหัวใจ.

ที่ 8, โรคาพยาธิทั้งปวงจะอันตรายอันไป, แล้วดวงจิตจะค่อยๆ ห้าวหาญขึ้น.

ที่ 9, ที่นี่แหละ คือสุขาวดีบนแผ่นดินนี้, ข้าฯ เองก็อยากจะรีบมานมัสการ.

ที่สุดท้าย, บัดนี้ภายในดวงจิตของข้าฯ ก็ผ่องใสแล้ว, ข้าฯ รู้สึกขอบพระคุณเป็น

ที่ยิ่ง

นม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ, นโม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ.

อิจิ คุดะริ-เมะ

ฮิโทชู, ฮิโรอิ ฌวคาอีโน อุชินาเรบา, ทาชูเคร โทโคโรงา มามา อาโรโอ.

ฟูทาชู, ฟูซึงินา ทาชูเควา โคน โทโคโร, โอเปีย โฮโอโซโน ยูรูซึ ดาชู.

มิชู, มิชูโท คามิโทวา โอนาจิ โคน, โคโคโรโน โยเงโรโอ อาราอีคิรู.

โยชู, โยคุโน นาอีโมโน นาเคเรโดโม, คามิโน มาเอนิวา โยควา นาอี.

อีชูชู, อีชูมาเด ซินจิน ซิทา โทเทโม, โยโอคิ ชูคุมะเด อารู โฮโดนิ.

มูชู, มูงออี โคโคโรโอ อุซึวาชูเร, ยาซาซึคิ โคโคโรนิ นารีเท โคอี.

นานาซู, นานเดโม นานงัว ซาซานู โซเอ, ทาซุเค อีซีโจโน โคโน โทโคโร.
 ยาซู, ยามาโท บาคารียา นานี โฮโดนี, คูนิงูนิ มาเดเอโม ทาซุเค ยูคู.
 โคโคโนซู, โคโควา โคโน โยโน โมโทโน จีบา, เมซุราซี โทโคโรงา อาราวาเรทา.
 โดโอเดโม ซินจิน ซูรู นาราบา, โคโอโอ มุซุโบายา นานีคาอึนา.
 นามู เทนรีโอโน-มิโคโท, นามู เทนรีโอโน-มิโคโท.

ตอนที่ 5

- ที่ 1, เนื่องจากโลกนี้กว้างใหญ่ไพศาล, สถานที่ที่จะช่วยเหลือคนคงมีมาก.
 ที่ 2, ณ สถานที่นี้ทำการช่วยเหลืออันอัศจรรย์, อนุญาตให้คลอตบุตรปลอดภัย
 และไม่เป็นใช้ทรพิช.
 ที่ 3, พระผู้เป็นเจ้าของจักรวาล, ชำระความสกปรกออกจากดวงจิตจนหมดสิ้น.
 ที่ 4, แม้ว่าไม่มีผู้ใดจะหลีกโลกกิเลสได้, แต่ต่อหน้าพระผู้เป็นเจ้าของจะมีโลกกิเลส
 ใด.
 ที่ 5, พวกเจ้าจะเลื่อมใสศรัทธาไปถึงไหนก็ตาม, จงดำรงชีวิตที่เปี่ยมไปด้วยความ
 ผาสุกเบิกบานใจเถิด.
 ที่ 6, จงละทิ้งจิตใจอำมหิตโหดร้าย, มาหาข้าฯ ด้วยจิตใจเมตตาอ่อนโยน.
 ที่ 7, ข้าฯ รับรองไม่ให้พวกเจ้าเดือดร้อนแต่อย่างใด, เพราะนี่เป็นที่ช่วยเหลือ
 ด้วยใจจริง.
 ที่ 8, ไม่เพียงแต่ภายในเมืองยะมะโตะ, ข้าฯ จะไปช่วยตามเมืองต่างๆ จนทั่วโลก.
 ที่ 9, ที่นี่คือจีบะปฐมเดิมแห่งโลกนี้, สถานที่แปลกประหลาดได้ปรากฏขึ้น. เมื่อ
 ตั้งมั่นในศรัทธาแล้ว.

จงตั้งเป็นคณะในถิ่นต่างๆ กันเถิด.

นโม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ, นโม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ.

มุคุตะริ-เมะ

ฮิโทซู, ฮิโทโน โคะโคโรโท ยูอุโมโนวา, อุทางาฮิ บุกา(ฮา)ฮิ โมโน นารุโซ.
 ฟุทาซู, ฟุซึงึนา ทาซุเคโอ ซูรู คารานี, อีคานารุ โคะโท(โอ)โม มีซาดาเมรุ.
 มิซู, มึนา เซคาฮิโน มุเนโน อุซึ, คางามิโน โงโทคุนิ อุซุรุนารึ.
 โยซู, โยโอโคโซ ซูโทเมเนิ ซูฮิเท คีทา, โคเรงา ทาซุเคโน โมโทตาเทยา.
 อีซูซู, อีซูโม คางุรายา เทโอโดริยา, ซูเอเดวา เมซุราซี ทาซุเค ซูรู.
 มุซู, มุเซียวโอ ยาทารานี เนงาฮิเดรุ, อุเคโทรุ ซูจิ(ฮิ)โม เซนซูจึยา.
 นานาซู, นานโบ ซินจิน ซึทา โทเทโม, โคะโคโรเอ ซิงาฮิวา นารานโซเอ.
 ยาซู, ยาฮาปารี ซินจิน เซเนีย นาราน, โคะโคโรเอ ซิงาฮิวา เดนาโอซึยา.

โคโคโนชู, โคโค มาเด ซินจิน ซึเท คาราวา, ฮีโทชูโน โคโอโอโม มีเนีย นาราน.
โทโอโด, โคโน ทาปี มีเอ มาซึทา, โอเงโน อุคางาฮี โคระ ฟุซึงิ.
นามู เทนริโอโน-มิโคโท, นามู เทนริโอโน-มิโคโท.

ตอนที่ 6

- ที่ 1, อันว่าจิตใจของมนุษย์นั้น, ขี้สงสัยเต็มทีจริงๆ นะ.
ที่ 2, เพราะข้าฯ จะทำการช่วยเหลืออันอัศจรรย์, ข้าฯ สังเกตเห็นทุกสิ่งได้ชัด
แจ้ง.
ที่ 3, ก้นบึ้งหัวใจของมวลมนุษย์, ส่งสะท้อนถึงข้าฯ เหมือนมองที่กระจก.
ที่ 4, ข้าฯ ดีใจที่พวกเจ้าติดตามมาทำจิตะเมะกัน, นี่แหละคือรากฐานที่จะทำ
การช่วยเหลือ.
ที่ 5, ปฏิบัติคุณะและเทะโอะโตะริกันเป็นนิจ, ในอนาคตข้าฯ จะทำการ
ช่วยเหลืออันอัศจรรย์.
ที่ 6, หากพวกเจ้ามีแต่อ่อนวอนขอสิ่งอย่างไร้ความคิด, วิธีสนองตอบของข้าฯ ก็
จะมีพันอย่าง.
ที่ 7, ถึงพวกเจ้านับถือเชื่อในข้าฯ ลึกเพียงใดก็ตาม, พวกเจ้าต้องไม่มีอคติใดๆ.
ที่ 8, อยากรู้ก็ตามพวกเจ้าต้องเลื่อมใสต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง หากพวกเจ้ามีอคติ
พวกเจ้าจะต้องออกไปเพื่อจะเกิดใหม่.
ที่ 9, เมื่อเลื่อมใสมาแต่แรกจนถึงบัดนี้แล้ว, ต้องแสดงคุณสมบัตินั้นออกมาให้เห็น
สักอย่าง.
ที่สุดท้าย, บัดนี้ได้ปรากฏออกมาแล้ว ถ้ามพระประสงค์ด้วยพดก็ได้ นำอัศจรรย์
ยิ่งนัก.

นโม เทนริโอ-โนะ มิโคะโตะ, นโม เทนริโอ-โนะ มิโคะโตะ.

นะนะ คุตะริ-เมะ

ฮีโทชู, ฮีโทโคโท ฮานาซึวา ฮีโนคิซึน, นีโอฮี บาคารีโอ คาเคเท โอคุ.
ฟูทาซุ, ฟุคาฮี โคโคโรงา อารูนาเรบา, ทาเรโม โทเมรุเด นาฮีโฮโดนี.
มิชู, มินา เซคาฮีโน โคโคโรนีวา, เดนจึโน ฮีรา(อา)นู โมโนวา นาฮี.
โยชู, โยคิเงา อารา(อา)บา ฮีชีเรซุณี, ทาเรโม โฮชิฮิเด อาโรโองานา.
ฮิชูชู, ฮิชูเรโน คาทา(อา)โม โอนาจี โคโท, วาซีโม อาโน จีโอ โมโทเม ทาฮี.
มุชู, มูรีนี โดโอเซโท ฮิวานเดนา, โซโควา เมอเมโน มูเน ซิตาฮี.
นานาซุ, นานเดโม เดนจึนา โฮชิฮิคารา, อาทาเอวา นานีโฮโด ฮีรูโทเทโม.
ยาชู, ยาซึคิว่า คามิฮีโน เดนจึยาเด, มาฮีทารู ทาเน(เอ)วา มินา ฮาเอรู.

โคโคโนชู, โคโควา โคโนโยโน เดนจिनารรา, วาซีโม ซือคารี ทาเนโอ มาโค
โทโอโด, โคโน ทาปี อีซีเรชูนี, โยโคโซ ทาเน(เอ)โอ มาคินี คีทา. ทาเนโอ มาอี

ทารู โซโน

คาทาวา, โคเอโอ โอคาซูนี ชูคูรี โทรี.
นามู เทนรีโอโน-มิโคโท, นามู เทนรีโอโน-มิโคโท.

ตอนที่ 7

ที่ 1, การพูดสักคำนั้นก็เป็นการกระทำฮิโนะคิซิง, เพียงแต่จะพรหมกลืนหอมรอบๆ

ตัวข้าฯ ไว้.

ที่ 2, เพราะความตั้งใจของข้าฯ ลึกซึ้งมาก, ไม่มีใครจะยับยั้งได้.
ที่ 3, ไม่มีใครในโลกนี้, ที่ไม่อยากจะครองที่นา.
ที่ 4, หากมีที่นาสมบูรณ์ดี, ทุกคนคงอยากได้ครอบครองที่นานั้น.
ที่ 5, ใครๆ ก็เช่นเดียวกัน, ข้าฯ เองก็อยากได้ที่นาเช่นกัน.
ที่ 6, ข้าฯ ไม่บังคับให้ทำอะไรโดยวิธีหนึ่ง, ปล่อยให้ใจของพวกเขาเจ้าตัดสินใจเอง.
ที่ 7, ข้าฯ อยากได้ที่นาแบบนั้นให้จงได้, จะต้องเสียมูลค่าสักเท่าใดก็ยอมทั้งนั้น.
ที่ 8, ฤทธานี้เป็นที่นาของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ, ทุกเมล็ดพืชที่หว่านลงไปจะงอกงาม

ขึ้นมาหมด.

ที่ 9, เมื่อที่นี่เป็นที่นาของโลกนี้แล้วไซ้, ข้าฯ ก็ตั้งใจจะหว่านเมล็ดอย่างเต็มสติ

กำลัง.

ที่สุดท้าย, บัดนี้ข้าฯ ดีใจที่ได้เห็นพวกเขาพร้อมหน้ากันมาที่นี่, เพื่อจะหว่านเมล็ด
พืช. ผู้ที่ได้หว่านเมล็ดพืชแล้วนั้นแหละ จะเก็บเกี่ยวได้มาก โดยไม่ต้องใส่ปุ๋ยเลย.

นโม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ, นโม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ.

ยะ คุดะริ-เมะ

ฮิโทชู, ฮิโรอิ เซคาอียา คูนินาคานิ, อีซีโม ทาซึคิโม นาอึคาอึนา.
ฟูทาซุ, ฟูซึงึนา ฟูซึนโอ ชูรูนาเรโด, ทาเรนิ ทาโนมิวา คาเคน เดนา.
มิชู, มีนา ดานดานโท เซคาอึคารา, โยริคิทา โคะโทนารรา เดเคเท คูรู.
โยชู, โยคุโน โคะโคโรโอ อุซึวาชูเร, โทะคุโท โคะโคโรโอ ซาตามะ คาเค.
อึชูชู, อึชูมาเต มีอาวาเซ อึทารู โทะโม, อุซึคารา ชูรูโนยา นาอึโฮโดนิ.
มุชู, มุเซียวโอ ยาทารานี เซคิโคมูนา, มุเนโน อุซึโยริ ซ็อาน เซโย.
นานาชู, นานึคา โคะโคโรงา ชุนดา นารรา, ฮายาคู ฟูซึนนิ โทะริคาคาเร.
ยาชู, ยามาโน นาคาเอโท อึริโคนเด, อึซีโม ทาซึคิโม มีเท โออึทา.
โคโคโนชู, โคโน คี คึโรโอคา อาโน อึซึโท, โอะโมเอโด คามิ(อึ)โน มุเน ซึดาอึ.

โทโอโด, โคโน ทาปี อีชีเรซุณี, ชูมีคีรี มาซีทางา มูเนโน อุซึ.

นามู เทนรีโอโน-มีโคโท, นามู เทนรีโอโน-มีโคโท.

ตอนที่ 8

ที่ 1, ในโลกในเมืองต่างๆ อันกว้างใหญ่นี้, ไม่มีหินสักก้อน ไม่ยื่นต้นสักต้นหรือ.

ที่ 2, แม่ข้าฯ จะทำการก่อสร้างอันอัศจรรย์, ข้าฯ ก็ไม่ขอร้องให้ใครช่วย.

ที่ 3, หากมารวมกันจากที่ต่างๆ ในโลกนี้แล้ว, งานก่อสร้างก็จะเสร็จสำเร็จเอง.

ที่ 4, ละทิ้งเสียซึ่งโลกจริต, จงตั้งจิตของพวกเจ้าให้แน่วแน่.

ที่ 5, แม่พวกเจ้าจะลึกลงไปถึงไหน, พวกเจ้าจะสำเร็จด้วยตนเองไม่ได้แน่.

ที่ 6, อย่ามัวเร่งรีบอย่างไร้ความคิด, จงไตร่ตรองจากส่วนลึกของหัวใจ.

ที่ 7, เมื่อจิตใจของพวกเจ้าใสสะอาดขึ้นแล้ว, จงรีบลงมือทำการก่อสร้างเสีย.

ที่ 8, ข้าฯ ได้เข้าไปในภูเขา, แล้วดูหินและไม่ยื่นต้นไว้แล้ว.

ที่ 9, จะโค่นต้นไม้หรือจะเอาหินนั้นออกมา, นั้นสุดแล้วแต่น้ำพระทัยของพระเจ้า

เป็นเจ้า.

ที่สุดท้าย, ครั้งนี้แหละ หัวใจทุกๆ ดวง, ก็ใสสะอาดขึ้นแล้วเท่าเทียมกัน.

นมเ เทนรีโอ-โนะ มิโคะโคะ, นมเ เทนรีโอ-โนะ มิโคะโคะ.

โคะโคะโนะ คุตะริ-เมะ

อีโทซุ, อีโรอี เซคาอีโอ อุซึ มาวาริ, อีสเซน นีเซนเด ทาซุเค ยูคู.

ฟูทาซุ, ฟูจิอู นาคิโยนิ ซีเท ยาโรโอ, คามิโน โคโคโรนิ โมทาเร ซุเค.

มิซุ, มิเรบา เซคาอีโน โคโคโรนิวา, โยคุงา มาจิริเท อารู โฮโดนิ.

โยซุ, โยคุงา อารุนารา ยาเมเท คุเร, คามิโน อุโคโทรี เดเคน คารา.

อีซุซุ, อีซุเรโน คาทา(อา)โม โอนาจิ โคโท, ซีอาน ซาดาเมเท ซูอิเท โคอี.

มุซุ, มูรินิ เดโยโอโท ยูอูเด นาอี, โคโคโร ซาดาเมโน ซุคุ มาเดวา.

นานาซุ, นาคานาคา โคโน ทาปี อีชีเรซุณี, ซีอีคาริ ซีอานโอ เซเนีย นาราน.

ยาซุ, ยามาโน นาคาเดโม อาซึโคซึโท, เทนรีโอโอ(โอ)โน ซูโทเม ซุรู.

โคโคโนซุ, โคโคเด ซูโทเมโอ ซีเท อีเรโด, มูเนโน วาคาริทา โมโนวา นาอี.

โทเทโม, คามินาโอ โยบิตาเซบา, ฮายาคู โคโมโทเอ ทาซุเน เดโย.

นามู เทนรีโอโน-มีโคโท, นามู เทนรีโอโน-มีโคโท.

ตอนที่ 9

ที่ 1, ปรบมือกันพลางเดินผ่านทั่วทั้งโลก, ข้าฯ จะช่วยชาวโลกไปโดยฟอกจิตใจ
มนุษย์เรื่อยไป.

ที่ 2, ข้าฯ จะไม่ให้พวกเจ้าขัดสนลำบากใจ, จงอาศัยหทัยของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าเป็นที่พึ่ง.

ที่ 3, เฟ่งดูดวงจิตของมวลมนุษย์แล้ว, เห็นความโลภกิเลสมั่วสุมผสมผสานอยู่บ้าง.

ที่ 4, หากมีโลกจรรตก็ปลิดทิ้งไปเสีย, เพราะพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าจะรับจิตใจเช่นนั้นไม่ได้.

ที่ 5, ใครคนไหนก็เช่นเดียวกัน, จงตั้งจิตให้มั่นและตามข้าฯ มา.

ที่ 6, ข้าฯ ไม่เคยบังคับให้พวกเจ้าตามข้าฯ มา, จนกว่าพวกเจ้าจะสมัครใจเอง.

ที่ 7, คราวนี้ถึงเวลาสำคัญแล้ว, พวกเจ้าต้องไตร่ตรองให้แน่วแน่.

ที่ 8, แม้แต่ในภูเขาในที่โน้นและที่นี่, ทำการจีโตะเมะของเทนรีโอกันอยู่.

ที่ 9, แม้แต่ในคนที่ทำการจีโตะเมะอยู่ ณ ที่นี่, ก็ไม่มีใครสักคนที่เข้าใจดวงจิตของข้าฯ โดยแท้. เมื่อพวกเจ้าเอ่ยนามพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าแล้ว, จงรีบกลับมาหาข้าฯ ณ สถานที่ดั้งเดิม.

นโม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ, นโม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ.

โตะ คุดะริ-เมะ

ฮิโทซุ, โฮโทโน โคะโคโรโท ยูอุ โมโนวา, โซ(เอ)โทนี วาคาราน โมโน นารุโซ.

ฟูทาชุ, ฟูซิงนา ทาชุเคโอ ชิเท อีเรโด, อาราวาเร เดรุโนงา อีมา ฮาจิเม.

มิซุ, มิซุโน นาคา นารุ โคะโน โดโรโอ, ฮายาคู อิตาชิเท โมราอิทาอิ.

โยซุ, โยคุนิ คิรินาอิ โดโรมิซุยา, โคะโคโร ชุมิเคเร โงคุราคุยา.

อิชุซุ, อิชุอิชุ มาเด(เอ)โม โคะโน โคะโทวา, ฮานาชิโน ทาเน(เอ)นี นารุ โฮโดนี.

มุซุ, มุโงอิ โคะโทบาโอ ดาชิทารุโม, ฮายาคู ทาชุเคโอ อิชุงู คารา.

นานาซุ, นานัง ชูรูโนโม โคะโคโร คารา, วางามิ อูรามิเด อารุ โฮโดนี.

ยาซุ, ยามาอิวา ชูรา(อา)อิ โมโน นาระโด, โมโทโอ ชิริทารุ โมโนวา นาอิ.

โคโคโนซุ, โคะโน ทาบี มาเด(เอ)วา อิชิเรซุนิ, ยามาอิโน โมโท(โอ)วา ชิเรนานดา.

โทโอโด, โคะโนทาบี อาราวาเรทา, ยามาอิโน โมโท(โอ)วา โคะโคโร คารา.

นามู เทนรีโอโน-มิโคโท, นามู เทนรีโอโน-มิโคโท.

ตอนที่ 10

ที่ 1, อันว่าจิตใจของมนุษย์นั้น, จะหยั่งรู้ความจริงได้ไม่ถ้อยง่าย.

ที่ 2, แม้ข้าฯ ท การช่วยเหลืออันอัศจรรย์อยู่ก็จริง, นี่เป็นครั้งแรกที่ข้าฯ ได้ปรากฏออกมาในมนุษย์โลก.

ที่ 3, เปือกตมในน้ำนี้, ข้าฯ ประสงค์ให้พวกเจ้าตัดทิ้งไปโดยด่วน.

ที่ 4, ความโลภเหมือนเปือกตมที่อยู่ในน้ำไม่มีขอบเขต, เมื่อจิตใจใสสะอาดแล้ว ก็เหมือนอยู่ในสุชาติ.

ที่ 5, เรื่องนี้คงจะถูกนำไปกล่าวสืบกันไป, ช่วงกาลเวลาอันยาวนานแสนนาน.
 ที่ 6, ที่ข้าฯ พุตรุนแรงมาเช่นนี้, ก็เพราะข้าฯ รีบร้อนที่จะช่วยพวกเขา.
 ที่ 7, ความลำบากทุกข์ร้อนมาจากใจของพวกเขาเอง, ต้องตำหนิตัวเอง กลับใจ
 เสียเถิด.

ที่ 8, แม้ว่าโรคภัยไข้เจ็บแสนทรมาณยิ่ง, แต่ไม่มีใครรู้ถึงสาเหตุของมัน.
 ที่ 9, จนกระทั่งบัดนี้พวกเขาทั้งหมด, ยังไม่รู้ถึงสาเหตุของโรค.
 ที่สุดท้าย, บัดนี้เป็นที่ประจักษ์ชัดแล้วว่า, มูลเหตุของโรคนั้นอยู่ที่จิตใจของพวกเขา
 เจ้าเอง.

นม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ, นม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ.

จิ๋วอิชิ คุดะริ-เมะ

อีโทซุ, ฮีโนโมโท เซียวยาซึคิโน, คามิโน ยาคาทาโน จิบา ซาดาเม.
 ฟุทาซุ, ฟุอุฟู โซโรโอเท ฮีโนคิซึน, โคเรงา ดาอิอิชิ โมโนดาเนยา.
 มิซุ, มิเรบา เซคาอิงา ดานดานโท, โมโอโค นีโนโอเท ฮีโนคิซึน.
 โยซุ, โยคุโอ วาซุเรเท ฮีโนคิซึน, โคเรงา ดาอิอิชิ โคเอโท นารุ.
 อิชุซุ, อิชุอิซุ มาเด(เอ)โม ซุซึโมซึยา, มาดา อารุนารา(อา)บา วาซึโม ยูโค.
 มุซุ, มูรินิ โทเมรุยา นาอิ โฮโดนิ, โคโคโร อารุนารา ทาเร นาริโท.
 นานาซุ, นานิกา เมซุราซึ ซุซึโมซึยา, โคเรงา คิซึนโท นารุ นาราบา.
 ยาซุ, ยาซึคิโน ซุซึ(อิ)โอ โฮริโทริเท, โทโคโร คาเอ(เอ)รุ บาคาริยาเด.
 โคโคโนซุ, โคโน ทาปี มาเด(เอ)วา อิชึเรซึนิ, มูเนงา วาคาราน ซานเนนนา.
 โทโอโด, โคโทซึวา โคเอ โอคาซุ, จิวุน โมโน(เอ)โอ ซุคูริ โทริ, ยาเร ทาโนโมซึ
 (อี)ยา อาริงาทายา.

นามู เทนรีโอโน-มิโคโท, นามู เทนรีโอโน-มิโคโท.

ตอนที่ 11

ที่ 1, ที่หมู่บ้านเซียวยะซึคิบ้านเดิมแห่งพระอาทิตย์, วินิจฉัยได้เป็นจิบะซึ่งเป็น
 คฤหาสน์แห่งพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า.

ที่ 2, ผัวเมียทั้งสองทำฮิโนะคิซึงด้วยกันได้นี้แหละ, เป็นเมล็ดพืชพันธุ์เมล็ดแรก
 แห่งสรรพสิ่งเซียวนะ.

ที่ 3, ข้าฯ เห็นผู้คนค่อยๆ มาจากทุกมุมโลก, หาบตะกร้าฟางมากันในงานฮิโนะคิ
 ซึง.

ที่ 4, ลืมความโลภแล้วทำงานในฮิโนะคิซึง, นี้กลายเป็นปุ๋ยแรกในตัวของพวกเขาเจ้า.

ที่ 5, ต้องขนดินไปเรื่อยๆ อย่าหยุดยั้ง, ถ้ายังมี ข้าฯ จะไปด้วย.

ที่ 6, ไม่ห้ามผู้ใดโดยใช่เหตุ, ข้าฯ ยินดีต้อนรับทุกคนที่มาสมัครด้วยใจจริง.

ที่ 7, นำประหลาดแท้ๆ การขนดินแบบนี้, หากนี่จะเป็นการรับใช้ของพระเจ้าเป็น
เจ้า.

ที่ 8, ขุดเอาดินในคฤหาสน์, แล้วเอาไปที่อื่นเท่านั้นแหละ.

ที่ 9, จนบัดนี้ไม่มีใครในโลกนี้เข้าใจจิตใจของข้าฯ, เสียใจยิ่งนักเชียย.

ที่สุดท้าย, ปีนี้เราเก็บเกี่ยวพืชผลได้เพียงพอ, โดยไม่ได้ใส่ปุ๋ยเลย, โอ เราดีใจอะไร
อย่างนี้ เราจะขอบพระคุณอย่างไรนะ.

นม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ, นม เทนรีโอ-โนะ มิโคะโตะ

จิวินิ คุดะริ-เมะ

อีโทชู, อีชีนิ ดาอิคุโน อุคางาอีนิ, นานีคาโน โคโท(โอ)โม มาคาเซ โอคุ.

ฟูทาชู, ฟูชินโอ ชูรู นาราบา, อุคางาอี ทาเท(เอ)เท อีชีคุเอโย.

มิชู, มินา เซคาอี คารา ดานดานโท, คิทารุ ดาอิคุนิ นีโออี งาเค.

โยชู, โย(โอ)คิ โทโอเรียวงา อารุ นาราบา, ฮายาคู โคโมโทเอ โยเซเท โอเค.

อีชูชู, อีชูเร โทโอเรียวโอ โยนิน อีรู, ฮายาคู อุคางาอี ทาเทเท มีโย.

มุชู, มูรินิ โคอิโทวา อิวานเดนา, อีชูเร ดานดาน ชูคิคุรูเด.

นานาชู, นานีคา เมชูราชิ โคโน ฟูชิน, ซีคาเคทา โคโทนารา คีริวา นานี.

ยาชู, ยามาโน นาคาเอโท ยูคุ นาราบา, อาราคิ โทโอเรียวโอ ชูเรเท ยูเค.

โคโคโนชู, โคเรวา โคซาอิคุ โทโอเรียวโอ ยา, ทาเทมาเอ โทโอเรียวโอ โคเร คาน

นา.

โทโอโด, โคโน ทาปี อีชีเรชูนิ, ดาอิคุโน นิน(น)โม โซโรอี คีทา.

นามู เทนรีโอโน-มิโคโท, นามู เทนรีโอโน-มิโคโท

ตอนที่ 12

ที่ 1, เริ่มแรกต่อคำถามของช่างไม้, รายละเอียดทุกอย่าง ข้าฯ ได้มอบให้ไว้ที่เข
แล้ว.

ที่ 2, เมื่อจะทำการก่อสร้างอันอัศจรรย์, จงสั่งการไปเสียหลังจากถามความตั้งใจ
ของข้าฯ.

ที่ 3, จากทุกมุมโลกช่างไม้จะทยอยกันกลับมา, ฉะนั้นจงโปรยกลิ่นหอมของข้าฯ
ให้พวกเขา.

ที่ 4, หากมีนายช่างไม้ที่มีฝีมือดี, ก็รับนำพวกนั้นมาที่นี้ไว้เถิด.

ที่ 5, วันหนึ่งช่างหน้าเราต้องการหัวหน้าช่างไม้ถึงสี่คน, จงรีบลงถามความ
ประสงค์ของข้าฯ ดูเถิด.

ที่ 6, ข้าฯ ไม่ได้บังคับให้มานี้นะ, แต่พวกเขาก็ทยอยกันมาถึงนี่เองไม่ช้าก็เร็ว.
 ที่ 7, งานก่อสร้างนี้แปลกประหลาดจริงๆ แะ, เมื่อลงมือทำแล้วก็จะไม่มีที่
 สิ้นสุด.

ที่ 8, เมื่อพวกเจ้าจะเข้าไปในภูเขา, จงพาหัวหน้าช่างไม้สำหรับงานละเอียด.
 ที่ 9, ที่นี้มีหัวหน้าช่างไม้สำหรับงานละเอียด, หัวหน้าต่อไม้ปลูกบ้านและหัวหน้า
 กบไสไม้.

ที่สุดท้าย, บัดนี้, เราได้พวกช่างไม้มาพร้อมเพรียงกันแล้ว.
 นโม เทนริโอ-โนะ มิโคะโตะ, นโม เทนริโอ-โนะ มิโคะโตะ.

ภาพประกอบ 40 ผู้รับซาซุเคะแล้วจะได้รับเสื้อฮีบปีจากหัวหน้าโบสถ์

พหุบัน ปณฺ ทิโต ชิว

ภาพประกอบ 41 หลังเสร็จพิธีจีโตะเมะที่โบสถ์กุมมำรับแจกอาหารที่ถวายพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า

ทั้งหมดที่กล่าวมาคือการเผยแพร่ศาสนาเทนรีเคียวในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งบริบทของสังคมอีสานนั้นเป็นสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและชอบในการประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นการเรียกขวัญและกำลังใจ ซึ่งการเผยแพร่ศาสนาเทนรีเคียวที่ใช้ในสังคมอีสานสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การเผยแพร่หลักคำสอนโดยการบรรยายธรรม เป็นการบรรยายขั้นพื้นฐาน ศาสนาเทนรีเคียว จัดทำเพื่อผู้ที่สนใจจะเรียนรู้ในคำสอนเป็นครั้งแรก ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป การบรรยายนี้ใช้เวลา 90 นาที ประกอบด้วยการบรรยาย 2 เรื่อง และชมดีวีดี 2 เรื่อง ดีวีดี เรื่องที่ 1 “ศาสนาเทนรีเคียว หนทางแห่งการดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ” ดีวีดี เรื่องที่ 2 “ชีวิตประจำวันของผู้เลื่อมใสศรัทธา” ซึ่งการบรรยายขั้นพื้นฐานนี้ มีภาษาอังกฤษ สเปน โปรตุเกส ฝรั่งเศส จีน เกาหลี อินโดนีเซีย เยอรมัน อิตาลี ฟิลิปปินส์ และไทย

2) การเผยแพร่หลักคำสอนโดยการบำเพ็ญประโยชน์ ศาสนาเทนรีเคียวออกบำเพ็ญประโยชน์ไปยังโรงเรียนหรือหมู่บ้านที่ห่างไกลความเจริญ โดยการนำหลักธรรมคำสอนสอดแทรกในกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ มอบหนังสือหลักธรรมคำสอนและมอบสิ่งของอุปโภคบริโภคให้กับผู้ที่เข้ามารับฟังการบรรยายธรรม ทั้งนี้ศาสนาเทนรีเคียวไม่ได้บังคับให้ใครเชื่อในคำสอนแต่ให้รับฟังด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์เมื่อเห็นว่าหลักธรรมคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวดีก็จะให้คำปรึกษาเพิ่มเติมตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติตัวเป็นศาสนิกชนของศาสนาเทนรีเคียว

3) การเผยแพร่หลักคำสอนโดยการรักษาผู้ป่วยด้วยการรำมือ (ชะชูเคะ) คือการรำมือรักษาผู้ป่วย นั้นเป็นการปฏิบัติอันสูงส่งที่จะช่วยเหลือผู้อื่นที่พระผู้เป็นเจ้าโอะยะละมิและโอะยะชะมะ ทรงปลื้มปีติยินดีมากกว่าสิ่งอื่นใด เนื่องจากเป็นพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าโอะยะละมิที่มุ่งไปช่วยเหลือมวลมนุษยชาติที่จะช่วยมนุษย์ทุกคนทั่วโลกให้มีชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจโดยเร็วที่สุด โยโบะคุ จึงจะต้องรับทราบเรื่องเหล่านี้และสำนึกในหน้าที่ของตนแล้วมีความตั้งใจในการถ่ายทอดชะชูเคะด้วย ซึ่งเราจะได้รับการคุ้มครองอันนำยินดีตามคำสอนที่ว่า “เมื่อเราช่วยเหลือผู้อื่นแล้วตนเองก็รอดด้วย”

4) การเผยแพร่หลักคำสอนโดยการทำจี้โตะเมะทุกต้นเดือน การทำจี้โตะเมะ หมายถึง วัตรปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย 5 บท แบ่งเป็นบทเพลงสำหรับคณะซึ่งเป็นการรำมือในท่าหนึ่ง เริ่มตั้งแต่ บทที่ 1 ถึงบทที่ 3 และบทเพลงสำหรับทะเลโอะโตะริ เป็นการรำมือในท่าอื่น มีบทที่ 4 เรียกว่าบท โยโรชูโย และบทที่ 5 ซึ่งมีทั้งหมด 12 ตอน แต่ไม่ใช่เป็นแค่การรำมือเท่านั้นแต่จะต้องฟุ่มเท จิตวิญญาณทั้งหมด ใครเข้าถึงพระหฤทัยของพระผู้เป็นเจ้าโอะยะละมิและแน่นอนว่าจะต้องปฏิบัติเข้า และยืนอยู่เป็นเนื่องนิตย์ด้วยความตั้งใจที่บ้านของตนจากนั้นจะมีการรำมือที่โบสถ์ประจำจังหวัด ทุกต้นเดือนหรือที่เรียกว่าพิธีนมัสการประจำเดือน เพื่อเป็นการพบปะกันของศาสนิกชนผู้สนใจ ในศาสนาเทนริเคียว

ดังจะเห็นได้ว่าการเผยแพร่คำสอนของศาสนาเทนริเคียวส่วนใหญ่แล้วจะเป็นช่วยเหลือผู้คนในด้านต่างๆ ผ่านหลักธรรมคำสอนของพระผู้เป็นเจ้าซึ่งคำสอนของศาสนานี้คือ “สอนให้ทำความดี ให้ช่วยเหลือคนอื่น” การฟังคำสอนของศาสนาเทนริเคียวอื่นก็ไม่ได้บังคับให้เปลี่ยนหรือหันมานับถือศาสนาเทนริเคียวแต่อย่างใดเพียงแค่เป็นการรับฟังเพื่อให้เกิดจิตใจที่เบิกบานไปตามคำสอน และในอนาคตเมื่อเห็นว่าคำสอนของศาสนาเทนริเคียวนั้นสามารถทำให้การดำรงชีวิตดีขึ้นก็คอยหันมานับถือศาสนาเทนริเคียวอย่างจริงจัง

ตาราง 2 สรุปการเผยแพร่คำสอนของศาสนาเทนริเคียวในบริบทสังคมอีสาน

ลักษณะของการเผยแพร่	กิจกรรมการเผยแพร่
การเผยแพร่หลักคำสอนโดยการบรรยายธรรม	เป็นการบรรยายขั้นพื้นฐาน ศาสนาเทนริเคียว จัดทำเพื่อผู้ที่สนใจจะเรียนรู้ในคำสอนเป็นครั้งแรก ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป การบรรยายนี้ใช้เวลา 90 นาที ประกอบด้วยการบรรยาย 2 เรื่อง และชมทีวี 2 เรื่อง ทีวี เรื่องที่ 1 “ศาสนาเทนริเคียว หนทางแห่งการดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ” ทีวี เรื่องที่ 2 “ชีวิตประจำวันของผู้เลื่อมใสศรัทธา” ซึ่งการบรรยายขั้นพื้นฐานนี้ มีภาษาอังกฤษ สเปน โปรตุเกส ฝรั่งเศส จีน เกาหลี อินโดนีเซีย เยอรมัน อิตาลี ฟิลิปปินส์ และไทย

ตาราง 2 สรุปการเผยแพร่คำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมอีสาน (ต่อ)

ลักษณะของการเผยแพร่	กิจกรรมการเผยแพร่
การเผยแพร่หลักคำสอนโดย การบำเพ็ญประโยชน์	ศาสนาเทนรีเคียวออกบำเพ็ญประโยชน์ไปยังโรงเรียนหรือหมู่บ้านที่ห่างไกลความเจริญ โดยการนำหลักธรรมคำสอนสอดแทรกในกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ มอบหนังสือหลักธรรมคำสอนและมอบสิ่งของอุปโภคบริโภคให้กับผู้ที่เข้ามารับฟังการบรรยายธรรม ทั้งนี้ศาสนาเทนรีเคียวไม่ได้บังคับให้ใครเชื่อในคำสอนแต่ให้รับฟังด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์เมื่อเห็นว่าหลักธรรมคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวดีก็จะให้คำปรึกษาเพิ่มเติมตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติตัวเป็นศาสนิกชนของศาสนาเทนรีเคียว
การเผยแพร่หลักคำสอนโดย การรักษาผู้ป่วยด้วยการรำมือ (ชะชูเคะ)	คือการรำมือรักษาผู้ป่วย นั้นเป็นการปฏิบัติอันสูงส่งที่จะช่วยเหลือผู้อื่นที่พระผู้เป็นเจ้าโอะยะละมิและโอะยะชะมะทรงปลื้มปิติยินดีมากกว่าสิ่งอื่นใด เนื่องจากเป็นพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าโอะยะละมิที่มุ่งไปช่วยเหลือมวลมนุษย์ที่จะช่วยมนุษย์ทุกคนทั่วโลกให้มีชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจโดยเร็วที่สุด โยโบะคุจึงจะต้องรับทราบเรื่องเหล่านี้และสำนึกในหน้าที่ของตนแล้วมีความตั้งใจในการถ่ายทอดชะชูเคะด้วย ซึ่งเราจะได้รับการคุ้มครองอันนำยินดีตามคำสอนที่ว่า “เมื่อเราช่วยเหลือผู้อื่นแล้วตนเองก็รอดด้วย”
การเผยแพร่หลักคำสอนโดย การทำจิโตะเมะทุกต้นเดือน	การเผยแพร่หลักคำสอนโดยการทำจิโตะเมะทุกต้นเดือน การทำจิโตะเมะ หมายถึง วัตรปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย 5 บท แบ่งเป็นบทเพลงสำหรับคะงุระซึ่งเป็นการรำมือในท่ายืน เริ่มตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 3 และบทเพลงสำหรับเทะโอะโตะริ เป็นการรำมือในท่ายืน มีบทที่ 4 เรียกว่าบทโยโรชูโย และบทที่ 5 ซึ่งมีทั้งหมด 12 ตอน แต่ไม่ใช่เป็นแค่การรำมือเท่านั้นแต่จะต้องท่อมเทจิตวิญญาณทั้งหมด ใครเข้าถึงพระหฤทัยของพระผู้เป็นเจ้าโอะยะละมิและแน่นอนว่าจะต้องปฏิบัติเข้าและยืนอยู่เป็นเนืองนิตย์ด้วยความตั้งใจที่บ้านของตนจากนั้นจะมีการรำมือที่โบสถ์ประจำจังหวัดทุกต้นเดือนหรือที่เรียกว่าพิธีนมัสการประจำเดือน เพื่อเป็นการพบปะกันของศาสนิกชนผู้สนใจในศาสนาเทนรีเคียว

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการเผยแผ่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย มีความมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับศาสนาเทนรีเคียวและเพื่อศึกษากระบวนการเผยแผ่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีผลสรุปของการวิจัยดังนี้

องค์ความรู้เกี่ยวกับศาสนาเทนรีเคียว กล่าวโดยสรุปศาสนาเทนรีเคียวถือเป็นอีกหนึ่งศาสนาที่มีองค์ประกอบด้านศาสนาครบทั้ง 5 ด้าน อันได้แก่ 1) ด้านศาสดา คือ ผู้ตั้งศาสนาหรือผู้สอนดั้งเดิม ศาสดาของศาสนาเทนรีเคียว คือ พระแม่ ศาสดาเจ้าโอะยะชะมะ ซึ่งเป็นศาสดาที่ประทับของพระผู้เป็นเจ้าโอะยะงะมิ พระแม่ศาสดาเจ้ามิคินะคะยะมะ 2) ด้านคัมภีร์ ศาสนาเทนรีเคียวมีคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาหมายถึงที่รองรับหลักธรรมคำสอนในศาสนานั้นด้วยซึ่งในศาสนาเทนรีเคียวมีทั้งหมด 3 คัมภีร์ ดังนี้ (1) โอะฟูตะชะคิ (ปลายพู่กัน) คือ พระนิพนธ์ของพระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะชะมะผู้ซึ่งเป็นศาสดา ที่ประทับของพระผู้เป็นเจ้าโอะยะงะมิ ได้นิพนธ์ไว้จากปลายพู่กันของพระองค์เอง นิพนธ์ขึ้นใน ระหว่างปี พ.ศ. 2412 - 2425 ประกอบด้วย 17 ภาค รวมเป็น 1,711 บท เป็นคัมภีร์หลักที่สำคัญที่สุดของศาสนาเทนรีเคียว เพราะกล่าวถึงคำสอนทั้งหมดของศาสนาเทนรีเคียว โดยเน้นการปฏิบัติ จีโตะมะให้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ (2) มิคะระ-อุตะ คือ บทเพลงที่พระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะชะมะนิพนธ์ไว้สำหรับการปฏิบัติ จีโตะมะ (3) โอะชะชิซุ คำชี้ขาดหรือคำชี้แนะสั่งสอนของพระผู้เป็นเจ้า เป็นหนังสือบันทึกคำตรัสซึ่งทรง ชี้ให้เห็นหนทางโดยพระแม่ศาสดาเจ้าโอะยะชะมะและท่านฮนชะคิ คือนายอิโซ อิบูริ ผู้เป็นศิษย์ที่ ใกล้ชิดที่สุด ซึ่งจะเรียกคำสอนที่ถ่ายทอดออกมาตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าโอะยะงะมิใน เวลาต่างๆ เรียกว่า ชะชิซุตามเวลาที่กำหนด 3) ด้านสาวก ได้แก่ผู้ปฏิบัติตามคำสอน หรือผู้สืบต่อศาสนา ศาสนาเทนรีเคียวเรียกว่า“ชิมบะชิระ” ท่านชิมบะชิระถือว่าเป็นศูนย์รวมของศาสนานี้เนื่องจากท่านชิมบะชิระ จะเป็นผู้นำประกอบพิธีกรรมทางศาสนา มอบสั่งจะแห่งชะชูเคะและให้อนุญาตในเรื่องต่างๆ พร้อมทั้งจัดการเรื่องสำคัญๆ ซึ่งมีทั้งหมดตั้งแต่เริ่มตั้งศาสนาด้วยกัน 4 ท่าน โดยท่านชิมบะชิระองค์แรก คือ ท่านชินโนะชูเคะนะคะและองค์ปัจจุบันนี้คือองค์ที่สี่ มีชื่อว่า ท่านเซ็งจิ นะคะยะมะ 4) ศาสนสถาน คือสถานที่สำคัญของศาสนา ซึ่งมีไว้ประกอบศาสนกิจ โบสถ์ศูนย์กลางของศาสนาเทนรีเคียว ตั้งอยู่ที่เมืองเทนริ จังหวัดนารา ประเทศญี่ปุ่น สถานที่แห่งนี้เปรียบเสมือนบ้านเกิดของมนุษยชาติ เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นที่พระผู้เป็นเจ้าโอะยะงะมิได้ทรงเนรมิตมนุษย์ขึ้น เรียกสถานที่ นี้ว่า จิบะ และ 5)สัญลักษณ์ คือเครื่องแสดงออกของศาสนาด้านพิธีกรรมและปูชนียวัตถุ สำหรับ ศาสนาเทนรีเคียวแล้ว จีโตะมะเป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นวิถีทางอันเป็นรากฐานในหนทางที่จะมุ่งสู่การช่วยเหลือความหมายอันดับแรกก็คือบอกถึง “คะระ-จีโตะมะ” ที่ปฏิบัติกัน ณ พระตำหนักโบสถ์ศูนย์กลาง

จิตะเมะนี้ประกอบด้วย “คะงุระ” เป็นหลักและมีการรำมือ “เทะโอะโตะริ” ซึ่งทั้ง 5 ด้านที่กล่าวมา บ่งบอกถึงองค์ความรู้ที่สำคัญของศาสนาเทนรีเคียวที่ผู้สนใจในศาสนามีสิทธิ์ในการรับรู้และใช้ในการตัดสินใจในการนับถือศาสนาเทนรีเคียว

กระบวนการเผยแผ่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย ซึ่งบริบทของสังคมและวัฒนธรรมไทยนั้นเป็นสังคมที่ชอบช่วยเหลือเกื้อกูลกันและชอบในการประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นการเรียกขวัญและกำลังใจ ซึ่งกระบวนการเผยแผ่ศาสนาเทนรีเคียวที่ใช้ในสังคมไทยสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) กระบวนการเผยแผ่หลักคำสอนโดยการบรรยายธรรม เป็นการบรรยายขั้นพื้นฐาน ศาสนาเทนรีเคียว จัดทำเพื่อผู้ที่สนใจจะเรียนรู้ในคำสอนเป็นครั้งแรก ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป การบรรยายนี้ใช้เวลา 90 นาที ประกอบด้วยการบรรยาย 2 เรื่อง และชมดีวีดี 2 เรื่อง ดีวีดี เรื่องที่ 1 “ศาสนาเทนรีเคียว หนทางแห่งการดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ” ดีวีดี เรื่องที่ 2 “ชีวิตประจำวันของผู้เลื่อมใสศรัทธา” ซึ่งการบรรยายขั้นพื้นฐานนี้ มีภาษาอังกฤษ สเปน โปรตุเกส ฝรั่งเศส จีน เกาหลี อินโดนีเซีย เยอรมัน อิตาลี ฟิลิปปินส์ และไทย 2) กระบวนการเผยแผ่หลักคำสอนโดยการบำเพ็ญประโยชน์ ศาสนาเทนรีเคียวออกบำเพ็ญประโยชน์ไปยังโรงเรียนหรือหมู่บ้านที่ห่างไกลความเจริญ โดยการนำหลักธรรมคำสอนสอดแทรกในกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ มอบหนังสือหลักธรรมคำสอนและมอบสิ่งของอุปโภคบริโภคให้กับผู้ที่เข้ามารับฟังการบรรยายธรรม ทั้งนี้ศาสนาเทนรีเคียวไม่ได้บังคับให้ใครเชื่อในคำสอนแต่ให้รับฟังด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์เมื่อเห็นว่าหลักธรรมคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวดีก็จะให้คำปรึกษาเพิ่มเติมตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติตัวเป็นศาสนิกชนของศาสนาเทนรีเคียว 3) กระบวนการเผยแผ่หลักคำสอนโดยการรักษาผู้ป่วยด้วยการรำมือ (ชะซุเคะ) คือการรำมือรักษาผู้ป่วย นั้นเป็นการปฏิบัติอันสูงส่งที่จะช่วยเหลือผู้อื่นที่พระผู้เป็นเจ้าของพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิและโอะยะงะมิทรงปลื้มปิติยินดีมากกว่าสิ่งอื่นใด เนื่องจากเป็นพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิที่มุ่งไปช่วยเหลือมวลมนุษยชาติจะช่วยมนุษย์ทุกคนทั่วโลกให้มีชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจโดยเร็วที่สุด โยโอะคุจึงจะต้องรับทราบเรื่องเหล่านี้และสำนึกในหน้าที่ของตนแล้วมีความตั้งใจในการถ่ายทอดชะซุเคะด้วย ซึ่งเราจะได้รับการคุ้มครองอันนำยินดีตามคำสอนที่ว่า “เมื่อเราช่วยเหลือผู้อื่นแล้วตนเองก็รอดด้วย” และ 4) กระบวนการเผยแผ่หลักคำสอนโดยการทำจิตะเมะทุกต้นเดือน การทำจิตะเมะ หมายถึง วัตรปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย 5 บท แบ่งเป็นบทเพลงสำหรับคะงุระซึ่งเป็นการรำมือในท่านั่ง เริ่มตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 3 และบทเพลงสำหรับเทะโอะโตะริเป็นการรำมือในท่านยืน มีบทที่ 4 เรียกว่าบทโยโรซุโย และบทที่ 5 ซึ่งมีทั้งหมด 12 ตอน แต่ไม่ใช่เป็นแค่การรำมือเท่านั้นแต่จะต้องท่อมเทจิวิญญาณทั้งหมด ใครเข้าถึงพระหฤทัยของพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิและแน่นอนว่าจะต้องปฏิบัติเข้าและเย็นอยู่เป็นเนืองนิตย์ด้วยความตั้งใจที่บ้านของตน จากนั้นจะมีการรำมือที่โบสถ์ประจำจังหวัดทุกต้นเดือนหรือที่เรียกว่าพิธีนมัสการใหญ่ประจำเดือนเพื่อเป็นการพบปะกันของศาสนิกชนผู้สนใจในศาสนาเทนรีเคียว

ดังจะเห็นได้ว่ากระบวนการเผยแผ่คำสอนของศาสนาเทนรีเคียวส่วนใหญ่แล้วจะเป็นช่วยเหลือผู้คนในด้านต่างๆ ผ่านหลักธรรมคำสอนของพระผู้เป็นเจ้าของซึ่งคำสอนของศาสนานี้คือ

“สอนให้ทำความดี ให้ช่วยเหลือคนอื่น” การฟังคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวอื่นก็ได้บังคับให้เปลี่ยนหรือหันมานับถือศาสนาเทนรีเคียวแต่อย่างใดเพียงแต่เป็นการรับฟังเพื่อให้เกิดจิตใจที่เบิกบานไปตามคำสอนและในอนาคตเมื่อเห็นว่าคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวนั้นสามารถทำให้การดำรงชีวิตดีขึ้นก็ค่อยหันมานับถือศาสนาเทนรีเคียวอย่างจริงจัง

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการเผยแผ่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ศาสนาเทนรีเคียวมีความคล้ายคลึงกันกับศาสนาพุทธทั้งในด้านคำสอน การปฏิบัติตนของศาสนิกชนตลอดจนพิธีกรรมที่กระทำในศาสนาเทนรีเคียว ดังนี้ โยโบะคุของศาสนาเทนรีเคียวเปรียบเหมือนกับพระสงฆ์หรือทายกทายิกาของศาสนาพุทธที่มีหน้าที่ถ่ายทอดคำสอนของพระผู้เป็นเจ้าของผู้อื่นฟังอย่างง่าย ๆ และเข้าใจเหตุผลของสรรพสิ่งต่างๆอย่างถ่องแท้ความมหัสจรรย์ของพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิ ก็จะปรากฏออกมาให้เห็น ส่วนการรักษาที่เรียกว่าชะชูเคะหรือการรำมือเพื่อรักษาอาการป่วยให้แก่ผู้ป่วยซึ่งเปรียบเสมือนโยโบะคุได้ถ่ายทอดสัจจะแห่งชะชูเคะด้วยความจริงใจที่ภาวนาอย่างแรงกล้า เพื่อขอให้ผู้นั้นได้รอดพ้นจากโรคร้ายให้จงได้ ซึ่งพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิทรงรับความจริงใจนั้นเอาไว้ทั้งหมดแล้วทรงแสดงพรพิทักษ์คุ้มครองมหัศจรรย์ออกมาให้เห็น โดยพระผู้เป็นเจ้าของโอะยะงะมิที่ทรงเข้าไปในดวงจิตของโยโบะคุและทรงแสดงอิทธิฤทธิ์ออกมา ซึ่งนั้นก็เหมือนกับการถ่ายทอดวิชาการนั่งสมาธิใช้พลังจิตในการรักษาอาการป่วยของศาสนาพุทธหรือที่เรียกว่า กรรมฐาน เพียงแต่ศาสนาพุทธเมื่อถ่ายทอดแล้วผู้ป่วยต้องปฏิบัติเองสอดคล้องกับคำกล่าวของหลวงพ่อบุญฐานิโย (มปป.) ที่ได้ให้แนวทางการใช้สมาธิในการรักษาโรคร้ายไข้เจ็บ วิธีนั่งสมาธิเพื่อรักษาโรคร้ายในภายนอกก่อนอื่นหลังจากที่เราไหว้พระสวดมนต์เสร็จแล้ว ให้อธิษฐานจิตว่า “ขอบารมีสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จงดลบันดาลให้โรคร้ายไข้เจ็บของข้าพเจ้าหายไป ณ บัดนี้” แล้วก็มานึกในใจ พุทโธ ธัมโม สังฆโม พุทโธ ธัมโม สังฆโม แล้วก็นึกว่าพระพุทธเจ้าอยู่ที่จิตของเรา พระธรรมอยู่ที่จิตของเรา พระสงฆ์อยู่ที่จิตของเรา เราจะสำรวมเอาจิตอย่างเดียว แล้วก็นั่งขัดสมาธิ ตั้งกายให้ตรง ตั้งสติให้ดี สูดลมหายใจเข้าๆ เเบาๆ สัก 4-5 ครั้ง สูดเข้า-ปล่อยออก นับเป็น 1 ครั้ง พอทำถึง 5 ครั้งแล้ว ก็นั่งทำใจให้เฉยๆ อย่านึกไปตั้งใจคิดอะไร กำหนดสติรู้ใจของเราอยู่เฉยๆ ในช่วงนั้น ลมหายใจจะปรากฏในความรู้สึกของเรา ก็ดูลมหายใจเรื่อยไป อันนี้ถ้าเราทำได้จิตสงบ จะมองเห็นลมหายใจขาว วิ่งออก วิ่งเข้า พอมองเห็นลมหายใจขาววิ่งออกวิ่งเข้า เราเป็นโรคร้ายไข้เจ็บอยู่ที่ไหน จิตมันจะวิ่งไปที่ตรงนั้น ลมจะวิ่งตามไป เช่น เป็นแผลในกระเพาะ ลำไส้ พอลมหายใจขาวสะอาดดีแล้ว มันจะวิ่งไปสู่จุดที่มันรู้สึกเจ็บนั้นแหละ พอจิตวิ่งไปตรงนั้น ลมก็ตามไปแล้วมันจะไปสัมผัสชั้น สัมผัสสอง อยู่ที่ตรงนั้น แล้วจะทำให้แผลในกระเพาะ หรือลำไส้หายได้ อันนี้มีคนเขาทำหายมาหลายคนแล้ว อันนี้วิธีทำสมาธิรักษา

โรคเมื่อจิตของเราไปรวมอยู่ที่ลมหายใจ มองเห็นลมหายใจวิ่ง ออก วิ่งเข้า ขาวเหมือนปุยนุ่น ปุยฝ้าย ในช่วงนั้นจิตสงบเป็นสมาธิ มันจะดึงดูดเอาพลังรอบข้างเข้าไปรวมอยู่ที่จุดนั้น เรียกว่า “พลังจักรวาล” พอหลังจากนั้น จิตเขาจะทำหน้าที่ของเขาเอง เราไม่ต้องไปบังคับเขา เราเจ็บที่ตรงไหน ปวดที่ตรงไหน ชัดช่องที่ตรงไหน เช่น อย่างเกิดความมึนตึ๊งในสมอง ปวดศีรษะบ่อยๆ ตึงเครียด มันจะคลายเบาบางลง แล้วในที่สุดจะหายขาดบางคนไปทำเพียง 3 วันก็หายอันนี้คือวิธีทำสมาธิรักษาโรคภัยไข้เจ็บด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับกฏาณณา สิ่งศักดิ์ อูไร หัตถกิจและอังศุมมา อภิชาติ (2550) ที่ศึกษาประสบการณ์ของผู้ป่วยมะเร็งที่ใช้สมาธิเยียวยาตนเองถือเป็นส่วนหนึ่งของมรรคมีองค์แปด ซึ่งประกอบด้วยศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้แนวทางในการดับทุกข์ ดังนั้นการที่ผู้ป่วยมะเร็งใช้สมาธิเยียวยาตนเอง จึงมีผลช่วยดับทุกข์ คือหายจากโรคมะเร็งหรือแม้ไม่หายจากโรคมะเร็ง ผู้ป่วยก็สามารถอยู่กับโรคมะเร็งได้โดยไม่ทุกข์และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ยังพบว่าศาสนาเทนรีเคียว มีความคล้ายศาสนาคริสต์อีกด้วยในการสร้างโลกของพระเจ้าคือพระยะโฮวาเป็นผู้สร้างโลก มีพระเยซูเป็นผู้ถ่ายทอดคำสอนจากพระเจ้าและเป็นเจ้าและยังพบว่าศาสนาเทนรีเคียวมีความคล้ายศาสนาคริสต์อีกด้วยในการสร้างโลกของพระเจ้าคือพระยะโฮวาเป็นผู้สร้างโลก มีพระเยซูเป็นผู้ถ่ายทอดคำสอนจากพระเจ้า

การเผยแผ่ศาสนาเทนรีเคียวในปัจจุบัน มีการเผยแผ่ในเชิงรุกและแสดงออกให้เห็นเป็นรูปธรรม นำความทันสมัยความเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการเผยแผ่และได้เข้ามาดูแลชีวิตของประชาชนทำให้ผู้ที่เกิดความศรัทธามีความอบอุ่นทางจิตใจ สามารถนำหลักคำสอนไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดความสุขแก่ตนเองและผู้อื่น อีกทั้งยังช่วยกันเป็นแรงหนุนในการเผยแผ่ศาสนาเทนรีเคียวในเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป วิธีการเผยแผ่ศาสนาของศาสนิกชนชาวเทนรีเคียวมีการประยุกต์ระหว่างหลักคำสอนเข้ากับความเป็นอยู่ของผู้คนในภาคอีสานเนื่องจากประชาชนในภาคอีสานยังมีความทุกข์ทั้งทางร่างกายและความเป็นอยู่ กิจกรรมการเผยแผ่ก็ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของประชาชนให้ประชาชนอยู่ดีกินดีและมีกำลังใจในการรักษาโรคผ่านการรำมือด้วยความศรัทธาที่มั่นคง สอดคล้องกับวิธีการเผยแผ่ศาสนาพุทธซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทรงวิทย์ แก้วศรี (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า ผลการศึกษาพบว่า หลักการบริหารสมัยใหม่ตามรูปแบบการบริหารเชิงยุทธวิธีนั้นสอดคล้องกันกับวิธีการของพระพุทธเจ้าที่ทรงใช้มาก่อนแล้วทั้งสิ้นวิธีการของพระองค์เป็นวิธีการปฏิบัติจริงเรียบง่ายกระชับรัดกุมตรงประเด็นสามารถจัดการแก้ปัญหาการบริหารได้ทุกเรื่องอย่างได้ผลมีประสิทธิภาพทั้งนี้ เพราะทุกกระบวนการความคิดของพระองค์เป็นระบบและสมเหตุสมผล

การเผยแผ่ศาสนาเทนรีเคียวผ่านวิธีการรำมือรักษาโรคและในการรำมือนั้นมีดนตรีประกอบบทเพลงเพื่อให้การรักษานั้นมีประสิทธิภาพและเกิดการผ่อนคลาย ทำให้ผู้ป่วยมีกำลังใจในการรักษาโรคและต่อสู้กับโรคร้ายได้อย่างมีความหวังซึ่งสอดคล้องกับสุทัตตา รักษกลาง (2553) ดนตรีในศาสนา

คริสต์จัดว่าเป็นสิ่งที่สำคัญกับศาสนาคริสต์ เพราะดนตรีในศาสนาคริสต์นั้นเป็นสิ่งที่ปฏิบัติสืบทอดกันมานาน โดยเริ่มจากการขับร้องประสานเสียงในกลุ่มของนักบวชและก็มีการพัฒนาเรื่อยมาจนกลายมาเป็นดนตรีศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาคริสต์ ชาวคริสต์นั้นมีเหตุผลในการนำดนตรีมาใช้ในศาสนาคริสต์เป็นเพราะว่าดนตรีนั้นเป็นสื่อที่ดีในการสื่อสารกับพระเจ้า และชาวคริสต์เดียนยังมีความเชื่อว่าจิตวิญญาณนั้นสามารถสัมผัสกับพระเจ้าโดยอาศัยเสียงดนตรี อีกทั้งดนตรียังเป็นสื่อที่ได้อารมณ์มากกว่าการพูด และดนตรีนั้นเป็นสื่อที่สามารถทำให้ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่น่าสนใจ เพราะดนตรีนั้นมีอิทธิพลต่อจิตใจของมนุษย์ และสามารถช่วยขัดเกลากจิตใจของมนุษย์ ให้มนุษย์นั้นมีจิตใจที่อ่อนโยนได้

ด้วยเหตุลักษณะการปฏิบัติของศาสนาเทนรีเคียวที่มีแนวความคิดหลายประการคล้ายศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาที่ชาวไทยให้การนับถือเกินครึ่งทั้งประเทศ ผลการศึกษาจึงสามารถตอบข้อสังเกตของผู้วิจัยได้ว่าการเผยแผ่ศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมประเทศไทยมีแนวโน้มไปในทางที่ดีเนื่องจากข้อดีของศาสนาที่พบนั้นเป็นสิ่งที่สังคมไทยสามารถปฏิบัติตามได้และไม่ได้มีข้อตกลงว่าต้องเลิกนับถือศาสนาเดิมของตนแต่ให้ทำแบบควบคู่กันไป ยังสามารถไปปฏิบัติศาสนกิจของศาสนาที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดได้อย่างเป็นปกติ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การเผยแผ่ศาสนาเทนรีเคียวต้องมีแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์พันธกิจ เป้าประสงค์ขององค์กร และนโยบายเพื่อเป็นกระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงานหรือกลไกที่สำคัญ ทั้งหมดนี้ให้สามารถบรรลุผลลัพธ์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้การดำเนินงานด้านการเผยแผ่ศาสนาจะบังเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ
2. การเผยแผ่ศาสนาเทนรีเคียวต้องมีการจัดตั้งศูนย์กลางการเผยแผ่ศาสนาเทนรีเคียวและมีบุคลากรที่มีความสามารถในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนเหมือนอย่างเช่นการเผยแผ่ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสัมภาษณ์จากผู้เข้ารับการรักษาอาการป่วยด้วยการทำชะชูเคะถึงผลที่ตามมาด้วย เช่น มีอาการที่ดีขึ้น หรือทำกี่ครั้งจึงมีอาการที่ดีขึ้น
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรของศาสนาเทนรีเคียวในประเทศไทย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2531). โบราณคดีสี่ภาค. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์หัตถศิลป์.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2558). ศาสนาในประเทศไทย. นครปฐม: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- กองการต่างประเทศ ศาสนาเทวรีเคียว. (2550). การบรรยายขั้นพื้นฐานศาสนาเทวรีเคียวหนทางแห่งการดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ. เทวรี ญี่ปุ่น: เทวรี จีโฮเซียะ.
- กองเผยแผ่ศาสนาเทวรีเคียวในต่างประเทศ. (2537). พระชีวประวัติของโอะยะซะซะมะ พระแม่ศาสดาเจ้าแห่งศาสนาเทวรีเคียว. เทวรี ญี่ปุ่น: เทวรี จีโฮเซียะ.
- กองเผยแผ่ศาสนาเทวรีเคียวในต่างประเทศ. (2539). หลักศาสนาเทวรีเคียว. ญี่ปุ่น เทวรี: เทวรี จีโฮเซียะ.
- กาญจนา สิงห์ศักดิ์ อุไร หัตถกิจและอังศุมา อภิชาติ. (2550). ประสบการณ์ของผู้ป่วยมะเร็งในการใช้สมาธิเยียวยาตนเอง. สงขลานครินทร์เวชสาร., 25(1), 50.
- ขจรจบ กุสุมาวลี. (2541). การจัดการ “พื้นที่ประวัติศาสตร์” จากกรณีศึกษาบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัย สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2543). แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน. วารสารวัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม, 23(3), 87.
- ชาญณรงค์ หินเกิด. (2539). บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาวัดในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชูศิลป์ เพียรแก้ว. (2539). บทบาทของวัดกับชาวบ้านโนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดลพัฒน์ ยศธร. (2542). การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงวิทย์ แก้วศรี. (2551). การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธวัช ปุณโณทก. (2530). ศิลปินอีสานสมัยไทย – ลาว : ศึกษาทางด้านอักษรวิทยาและประวัติศาสตร์อีสาน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธวัช ปุณโณทก. (2532). เที้ยวอีสาน. กรุงเทพฯ: พิมพ์.

ธวัช ปุณโณทก. (2551). เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง “พระพุทธศาสนาเล่มแม่โขง.”

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ธีรพล สยามพันธ์. (2538). ความเชื่อและพิธีกรรมในการทำนาของชาวบ้านตำบลควนมะพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประเวศ วะสี. (2538). วัฒนธรรมกับการพัฒนา. กรมประชาสัมพันธ์, 38(6), 45.

พรปิยะ ขวัญบุญจันทร์. (2537). ลัทธิผีเจ้าแม่กวนอิม : ระบบความเชื่อของชนชั้นกลางในกรุงเทพมหานครศึกษา ตำหนักเจ้าแม่กวนอิม โชคชัยสี่ กทม. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชามนุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระครูปลัดชโล เตชพล. (2554). บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพสุวรรณโมลี (สอิ่งสิรินนุโท). ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระทินวัฒน์ จันทปญโญ. (2559). แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 16(3), 89.

พระมหาพิมล คำเครื่อง. (2542). อิทธิปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนา : กรณีลัทธิ ร.5. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

พิทักษ์ น้อยวังคลัง. (2540). เอกสารประกอบการสอนเรื่อง ศิลปกรรมท้องถิ่นในส่วนของสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในอีสาน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พิสิษฐ์ เจริญวงศ์. (2531). ศิลปะถ้ำในอีสาน. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

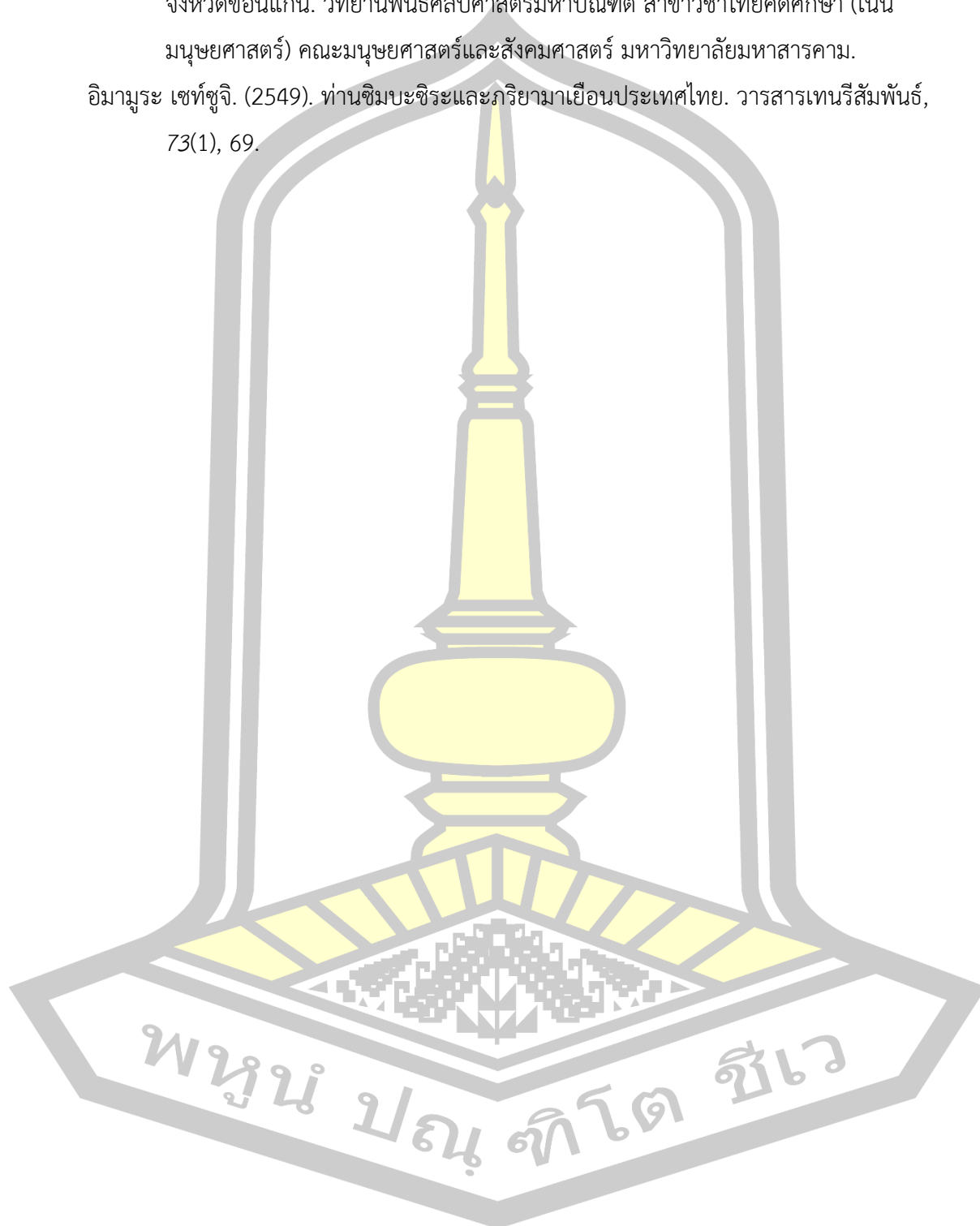
ภาศิณี โกมลมิศร. (2553). บทบาทของศาสนาเทนรีเดียวในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

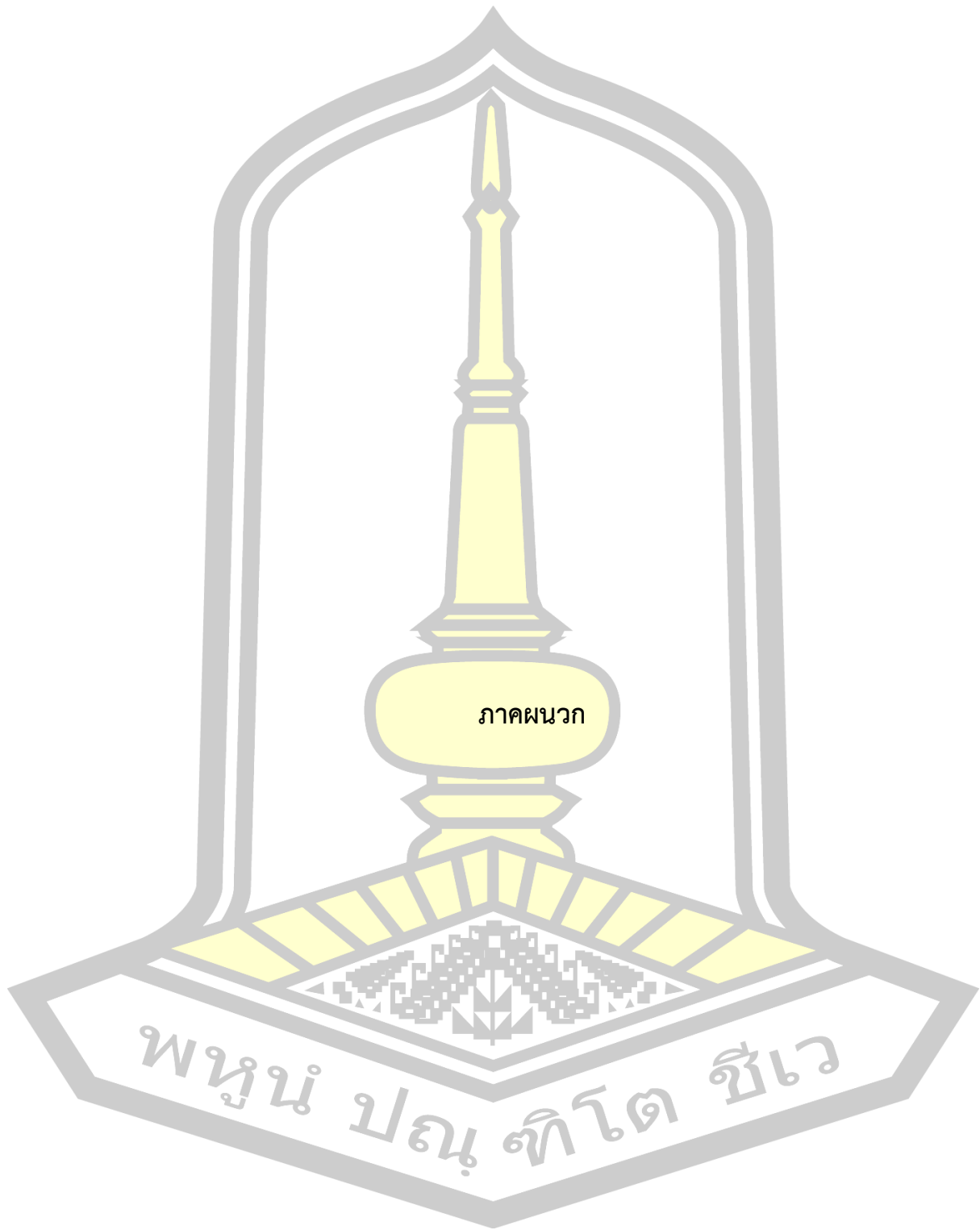
ยุทธภักดิ์ เตชะแก้ว. (2540). พิธีกรรมและระบบความเชื่อการล่ำฟ้าในภาคอีสาน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

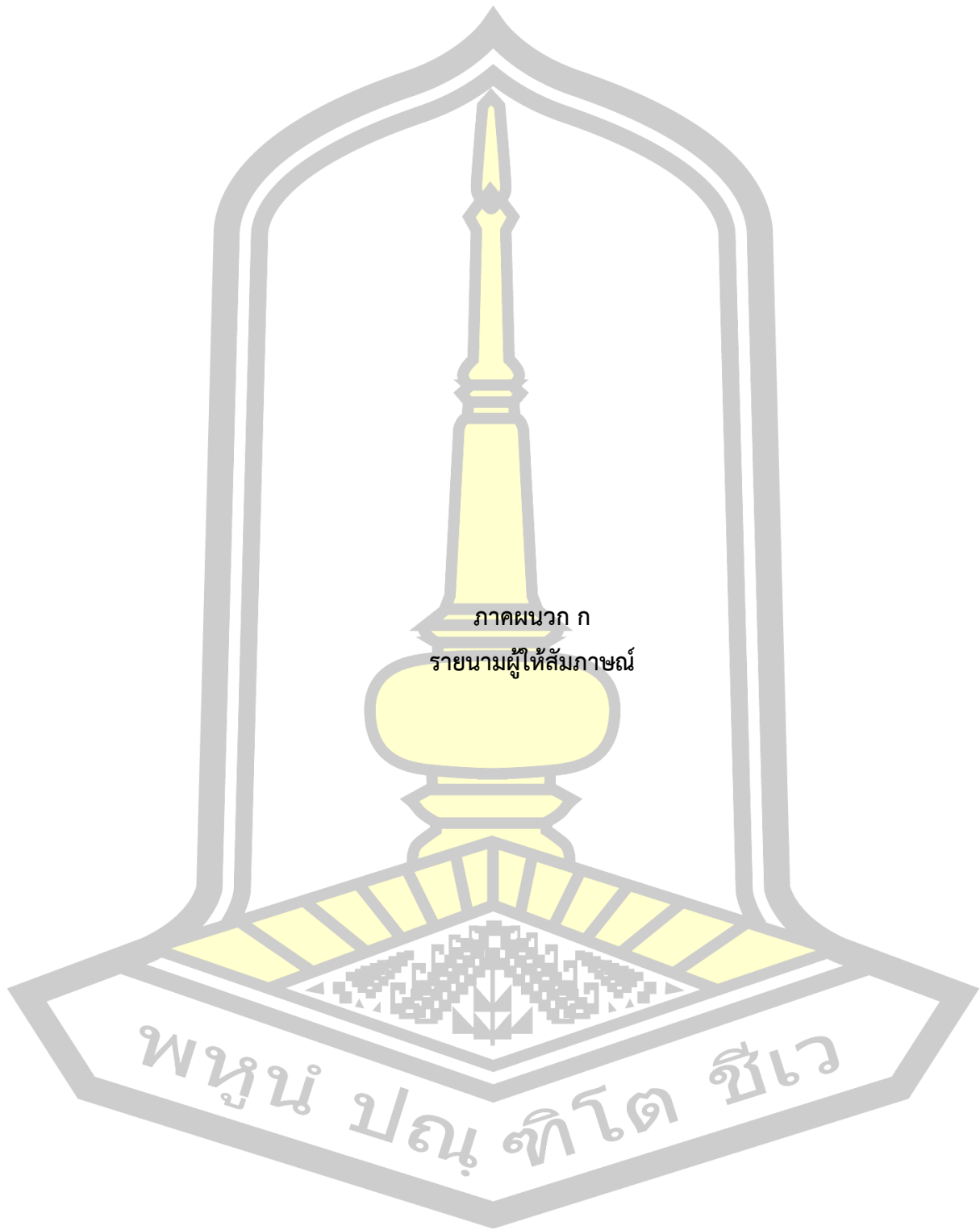
ศิริพงศ์ ผลรัตน์สกุล. (2550). บิ๊กแบงภายในใจ. ม.ป.ท.

สุทัตดา รักกลาง. (2553). การใช้ดนตรีในการช่วยเผยแผ่พระคริสตธรรม. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนศึกษา วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สุพจน์ ทองเนื้อขาว. (2541). ความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุขามแก่น ตำบลบ้านขาม อำเภอนำพ่อง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อิมามูระ เซห์ซูจิ. (2549). ท่านซิมบะชิระและภริยามาเยือนประเทศไทย. วารสารเทวารีสัมพันธ์, 73(1), 69.

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

พหุจน์ ปณฺ ทิโต ชีเว

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

- โกวิท ไทยทองสุขสกุล. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- คนรัศ อ่ำบัววัน. (10 กรกฎาคม 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- จริญา โพธิเวชเทวัญ. (1 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- จัญญารณ สู่แสงสุข. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- จิตสุภา อ่อนทรวง. (3 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- ชูจิตร รัตนวงค์. (5 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- ญาณิศา ปฏิพิมพาคม. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- ณัฐนันท์ วิริยะวิทย์. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- ทพปภา อีสสระเสรี. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- ทองสุข ลออลชา. (5 กันยายน 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- ธิติมา ปฏิพิมพาคม. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- นิวัฒน์ชัย บุญโกฏุเพ็ชร. (1 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- บงกช ทาสีธี. (1 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- ปรัชญภรณ์ สุวรรณปัญญา. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- ปรียา บำรุงเชื้อ. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.
- ปานใจ วิสุทธิแพทย์. (9 กันยายน 2560). สัมภาษณ์. ราษฎร. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.

พธูดี บาลทิพย์. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม.

พิทักษ์ เปงอินทร์. (9 กันยายน 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอ
เมือง จังหวัดมหาสารคาม.

พีรนาท บรรดาศักดิ์. (5 กันยายน 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอ
เมือง จังหวัดมหาสารคาม.

ภารดี เข้าเที่ยง. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม.

ภาษณี โกศลสิทธิ์. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอ
เมือง จังหวัดมหาสารคาม.

รัชณี วรจินดา. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม.

รุ่งราตรี อุปรี. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม.

ลดาวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.

วนิดา สุจินดา. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม.

วรพจน์ ปฏิพิมพาคม. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอ
เมือง จังหวัดมหาสารคาม.

วรวิทย์ รัศมีเฟื่อง. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม.

วิทยา โยชิตะ. (5 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม.

วีรา วรจินดา. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม.

ศรีสุดา วัฒนธรร. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม.

สรรธฐิมา คินันท์ตระกูล. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอ
เมือง จังหวัดมหาสารคาม.

สุนธ์ พันธวงศ์. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม.

สุรทิน นาราภิรมย์. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎรร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม.

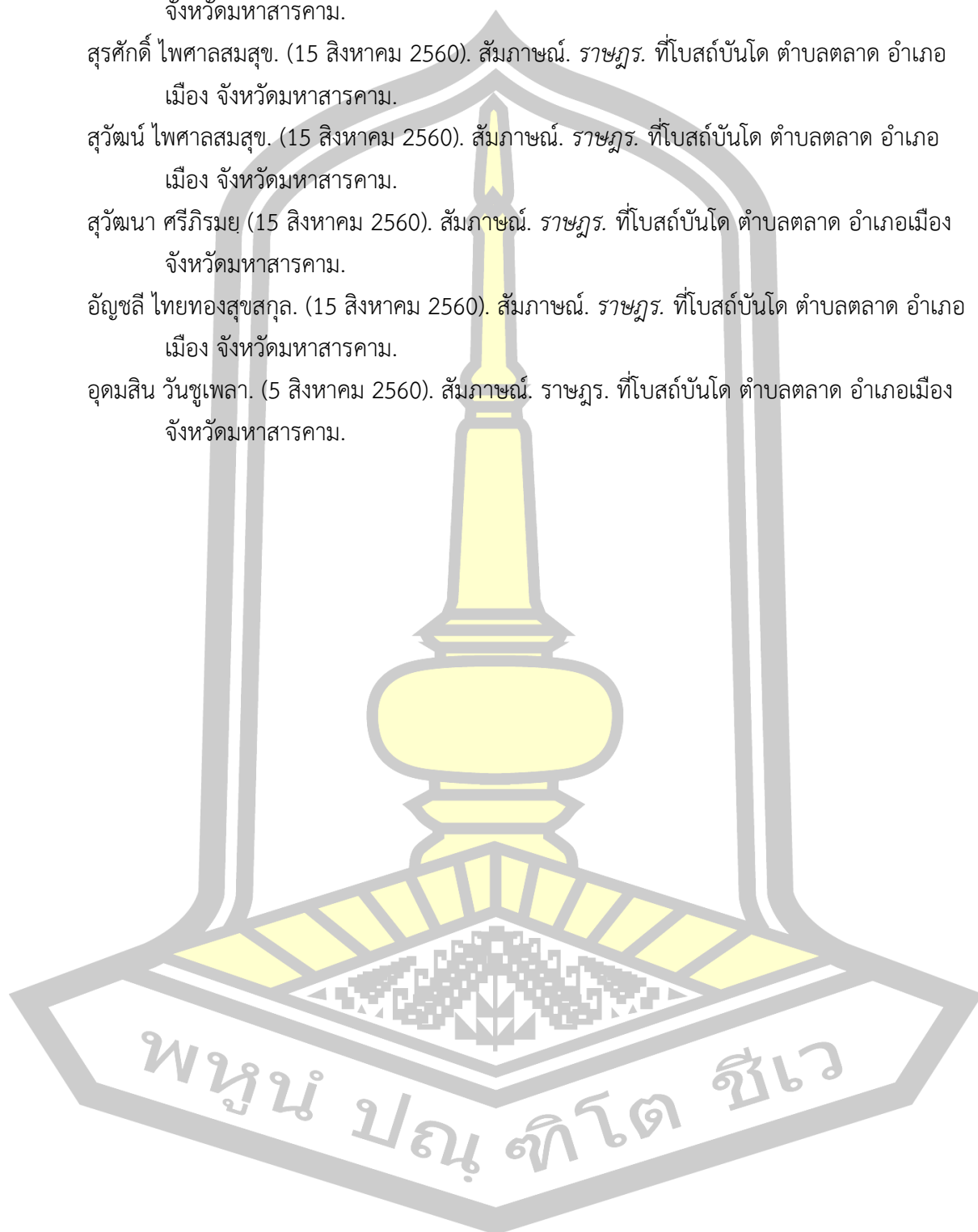
สุรศักดิ์ ไพศาลสมสุข. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎรร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอ
เมือง จังหวัดมหาสารคาม.

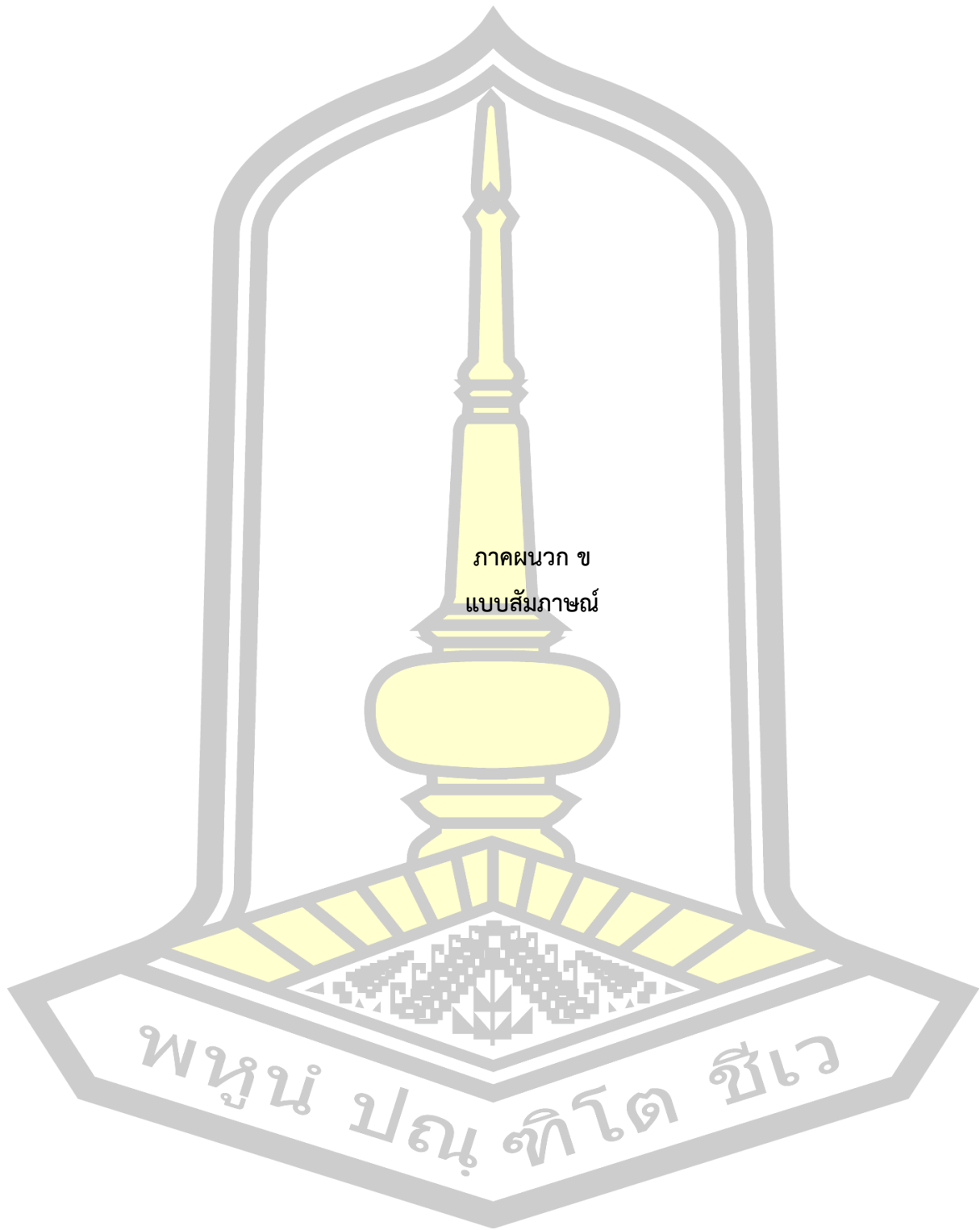
สุวัฒน์ ไพศาลสมสุข. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎรร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอ
เมือง จังหวัดมหาสารคาม.

สุวัฒนา ศรีภิรมย์. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎรร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม.

อัญชลี ไทยทองสุขสกุล. (15 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎรร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอ
เมือง จังหวัดมหาสารคาม.

อุดมสิน วันชูเพลา. (5 สิงหาคม 2560). สัมภาษณ์. *ราชฎรร*. ที่โบสถ์บันโด ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม.

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

พหุมน์ ปณฺ ทิโต ชีเว

แบบสัมภาษณ์

กระบวนการเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาเทนรีเคียวในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย

ชื่อ-สกุล.....อายุ.....

ที่อยู่.....

วุฒิการศึกษา.....อาชีพ.....

นับถือศาสนา

 พุทธ คริสต์ เทนรีเคียว อื่นๆ

ท่านรู้จักศาสนาเทนรีเคียวจาก

 เพื่อน ญาติ หน่วยเผยแพร่ศาสนา อื่นๆ

ท่านเป็นสมาชิกของศาสนาเทนรีเคียวหรือไม่

 เป็น ไม่เป็น กำลังจะเป็น

ท่านรู้จักประวัติความเป็นมาและพิธีกรรมของศาสนาเทนรีเคียว

 มาก ปานกลาง น้อย ไม่รู้จัก

ท่านมีความสนใจศาสนาเทนรีเคียว

 มาก ปานกลาง น้อย ไม่สนใจ

ท่านเคยไปนมัสการที่ศูนย์ศาสนาเทนรีเคียวแห่งประเทศไทย (กทม.) หรือไม่

 เคย ไม่เคย

ท่านเคยไปนมัสการที่โบสถ์กลางศาสนาที่ญี่ปุ่นหรือไม่

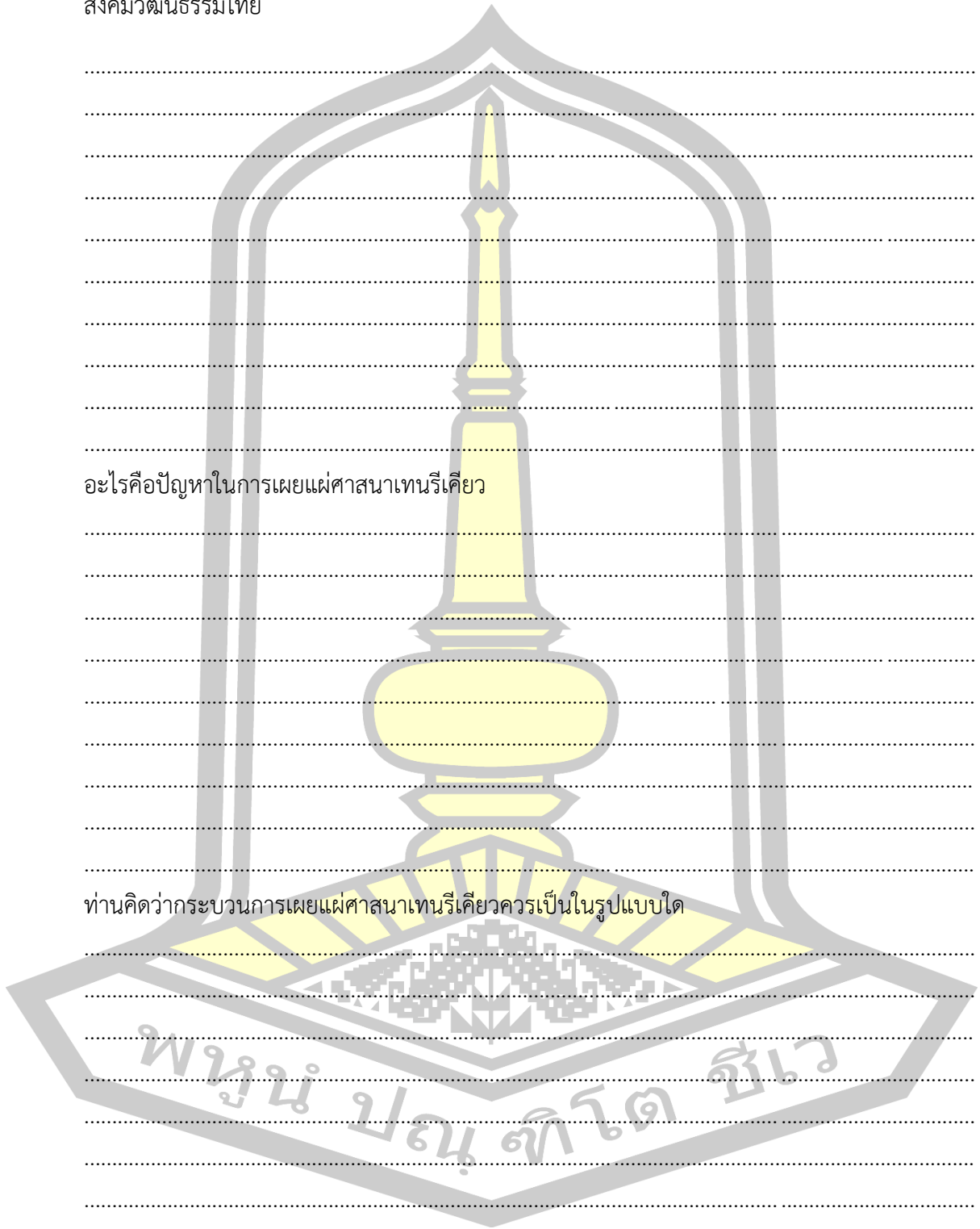
 เคย ไม่เคย

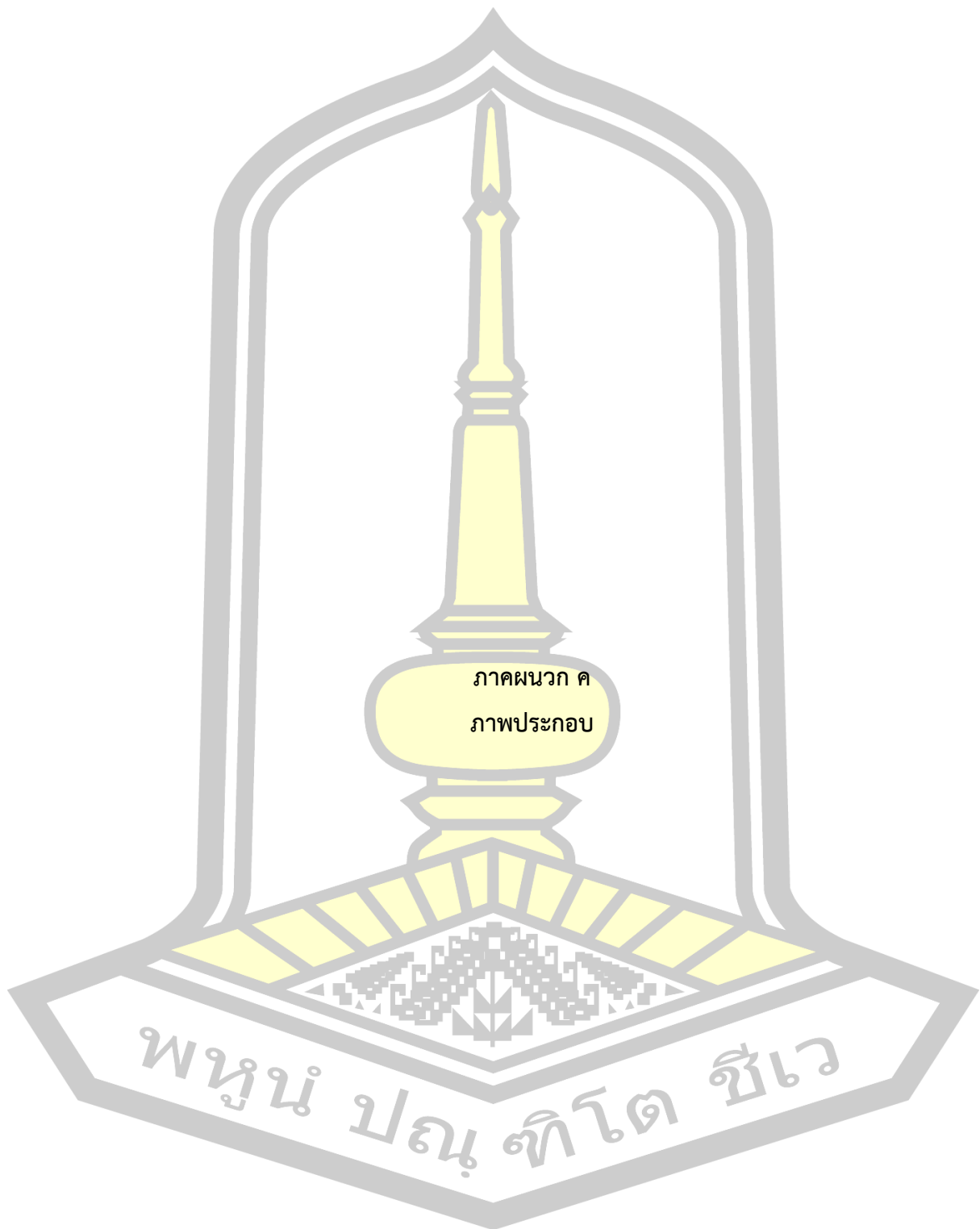
พจนานุกรม ศาสนา เทนรีเคียว

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับหลักคำสอน ประเพณี พิธีกรรมของศาสนาเทนรีเดียวกับสังคมและสังคมวัฒนธรรมไทย

อะไรคือปัญหาในการเผยแพร่ศาสนาเทนรีเดียว

ท่านคิดว่ากระบวนการเผยแพร่ศาสนาเทนรีเดียวควรเป็นในรูปแบบใด

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ชนชาวเพนรีเคียว

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ชนชาวเทบุรีเคียว

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ศาสตราจารย์กชกรเพชรเคียว

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ชาวเทรีย

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ชนชาวเทนรีเคียว

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ชาวเทนรีเคียว

ทำอิโนคิซิงที่โบสถ์ศูนย์รวมเมืองเทนรี จ.นารา ประเทศญี่ปุ่น

ทำอินทศิขิงที่จังหวัดมหาสารคาม

การทำชาชูเคะรักษาผู้ป่วยหลังจากการทำพิธีมนัสการแล้ว

สมาชิกโบสถ์บ้านโตะมหาสารคามเล่นดนตรีปฏิบัติจีโตะเมะ

สมาชิกโบสถ์บันโดะมหาสารคามเล่นดนตรีปฏิบัติจีเตะเมะ

สมาชิกคนไทยที่กลับสู่จิเบฝึกซ้อมดนตรีที่โบสถ์ใหญ่เมืองกุมมา

พ
ชน ปรณ ฑิโต

สมาชิกคนไทยเข้าฟังบรรยายเบสชะคี สำหรับผู้ที่ฟังครบ9ครั้งแล้วจะได้รับหนังสือเป็นโยโบคุ

งานแนะนำการดำรงชีวิตอันผาสุกเบิกบานใจ

งานแนะนำการดำรงชีวิตอันเหมาะสมแก่คนพิการ

พ.ศ. ๒๕๖๓

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. เจริญพร จันทร์นาคกุล อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางนภาพร เตชธวานันท์
วันเกิด	วันที่ 20 กันยายน พ.ศ.2494
สถานที่เกิด	แขวงป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	หจก.วัชรวิสดูก่อสร้าง 101 ถนนเฉลิมพระเกียรติ ร.9 ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดมหาสารคาม
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	หจก.วัชรวิสดูก่อสร้าง 101 ถนนเฉลิมพระเกียรติ ร.9 ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2556 ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พ.ศ. 2561 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูนุ์ ปณุ์ ทิโต ชีเว